

สงขลา พอเพียง

ฉน้กปล้งปัญญำพัฒนาคน

สนับสนุนโดย : สถาบันวิจัยระบบสุขภาพภาคใต้
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สวรส.ภาคใต้ มอ.)

สงขลาพอเพียง พลิกพลังปัญญาพัฒนาคน

สงขลาพอเพียง

ผนึกพลังปัญญาพัฒนาคน

สนับสนุนโดย :

สถาบันวิจัยระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สวรส.ภาคใต้ มอ.)

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

จัดทำโดย : ผศ.ดร.พงศ์เทพ สุธีรัฐดิ วิจิจ ชุมบุรุษย์

เรียบเรียงโดย : ถนนอม ชุนเพ็ชร

ปก/รูปเล่ม : โฟ-บาร์ด.

280/2 หมู่ 6 อ.ปอตนกัณท์-เขากลอย ต.ทุ่งใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

โทรศัพท์/โทรสาร 074-551133, 089-6595338

จำนวน 1,000 เล่ม

สิงหาคม 2551

เศรษฐกิจพอเพียง
เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการ
ดำรงอยู่และปฏิบัติตนของ
ประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่
ระดับครอบครัว ระดับชุมชน
ถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา
และบริหารประเทศให้
ดำเนินไปในทางสายกลาง
โดยเฉพาะการพัฒนา
เศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทัน
ต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียงหมายถึง
ถึงความพอประมาณ ความ
มีเหตุผล รวมถึงความ
จำเป็นต้องมีระบบภูมิคุ้มกัน
ในตัวที่ดีพอสมควรต่อผล

กระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้
ต้องอาศัยความรอบรู้ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการ
นำวิชาการต่างๆมาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน

และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ
โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มี
สำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม
ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ
เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการยอมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
และกว้างขวาง ทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม
จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี.

**ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ตามหนังสือที่ รล.0003/1888 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542
สำนักพระราชเลขานุการฯ พระบรมมหาราชวัง กรุงเทพฯ โดย ผศ.ดร.พงศ์เทพ สุธีรัฐภูมิ
สวรส.ภาคใต้**

การแก้ปัญหาใหญ่ในสังคมที่ซับซ้อนและโครงสร้างผลประโยชน์ที่ซับซ้อนเป็นเรื่องยาก จำเป็นต้องใช้กลไกที่เรียกว่า “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” หมายถึงเขยื้อนในสิ่งที่ยาก การใช้สามเหลี่ยมคือการใช้ 3 องค์ประกอบเข้ามาบรรจบกัน ได้แก่ 1.ความรู้ ต้องรู้จริงเรื่องนั้น ต้องค้นคว้าวิจัยชัดเจนในเรื่องนั้นๆ 2.การเคลื่อนไหวทางสังคม (social mobilization) อันนี้หมายถึงสังคมเข้ามาร่วมเรียนรู้ เข้ามาสนใจ เข้ามาร่วมกัน 3.อำนาจรัฐ หรือการเมือง

ต้องใช้ทั้ง 3 องค์ประกอบมาบรรจบกัน หากมีเพียงมุมใดมุมหนึ่งมุมเดียวก็ไม่สำเร็จ หรือ 2 มุมก็ไม่สำเร็จ นักวิชาการมีความรู้มากขนาดไหนก็เรียกว่าความรู้ชิ้นหนึ่ง ก็ไม่รู้จะทำยังไงต่อ สังคมจะเคลื่อนไหวโดยไม่มีความรู้ เคลื่อนก็ไม่มีความรู้แล้วเพี้ยน เพราะขาดความรู้ทั้ง 3 การเมืองก็แน่นอน ถ้าปราศจากความรู้และกระบวนการทางสังคมก็ไม่สำเร็จ.

ศ.นพ.ประเวศ วะสี ราษฎรอาวุโส

กล่าวในที่ประชุมคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.)

26 ธันวาคม 2550

สารบัญ

ผศ.ดร.พงศ์เทพ สุธีรวุฒิ.....เครือข่ายสงขลาพอเพียงจากเวที ไม่มีชื่อ-ไร้รูปแบบ.....	7
ครูชบ ยอดแก้ว.....แตกต่างไม่แตกแยก.....	21
ลุงเคล้า แก้วเพชร.....“คำว่าพัฒนา สั่งจากข้างบนไม่ได้”.....	29
ลุงอัมพร ดั่งปาน.....ทำให้ดู อยู่ให้เห็น.....	35
ลุงลักษ์ หนูประดิษฐ์.....ผลปฏิบัติวัดความสำเร็จ.....	45
ลุงอรัญ จิตตะเสนี.....คุยด้วยหัวใจกัลยาณมิตร.....	57
สมพร ใบบางยาง.....เมื่อ...ผู้ว่าไม่นั่งหัวโต๊ะ.....	67
สินธพ อินทรรัตน์.....เวทีคนถูกรัดดวง.....	73
ผศ.ดร.สุกัญญา โลจนากวิวัฒน์.....วิจัยเดินไปพร้อมพัฒนา.....	81
อาจารย์สุภาคย์ อินทองคง.....วิถีแห่ง “ศาสตร์เชื่อมศาสตร์”...	93
อาจารย์จ่างนงค์ แรกพินิจ.....วิเคราะห์เครือข่าย “1 ต้อง 2 ไม่”...	103

“เปิดให้คนมานั่งพูดคุย แต่ไม่ใช่มาประชุมวิชาการ
ชนิดว่าประชุมเรื่องใด จะเอาผลเรื่องนั้นออกให้ได้
การได้มานั่งคุยอย่างเปิดใจ เป็นกระบวนการทัศนใหม่
ที่ต่างฝ่ายได้มาปรับเข้าหากัน”

พศ.ดร.พงศ์เทพ สุธีรวุฒิ

เครือข่ายสงขลาพอเพียง จากเวทีไม่มีชื่อ-ไร้รูปแบบ

*“สองปีที่แล้วผมมีแผนงานอันหนึ่งเรียกว่าแผนงาน
นโยบายสาธารณะ พยายามทำให้เห็นว่ากระบวนการนโยบาย
เกิดจากภาคประชาชนได้...”*

พศ.ดร.พงศ์เทพ สุธีรวุฒิ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยระบบ
สุขภาพภาคใต้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สวรส.ภาคใต้ มอ.)
เผยความเป็นมาของเครือข่ายสงขลาพอเพียง เวทีที่สามารถรวมคน
3 ภาคส่วนอันได้แก่ ภาครัฐ ประชาชน และนักวิชาการ มาเป็น
หนึ่งเดียวเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบปะ พูดคุย

จากจุดเริ่มต้นเล็กๆ นั้นต่อเนื่องยาวนานมากกว่า 2 ปี กระทั่งปัจจุบัน

“การดำเนินการตามแผนงานนโยบายสาธารณะนั้นเริ่มแรก เราเจาะสองกลุ่มใหญ่กลุ่มแรกสมาคมหยาดฝนของพีพีคิษฐ์ (ชาญเสนาะ) ที่จังหวัดตรัง ทำเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อม ส่วนสงขลา ติดต่อครูชบให้ทำเรื่องสัจจะวันบาท” อาจารย์พงศ์เทพเล่าต่อ

เวลานั้นครูชบ ยอดแก้วผู้นำกลุ่มออมทรัพย์น้ำขาว อำเภอจะนะหนึ่งในสี่ผู้นำราษฎรชาวบ้านจังหวัดสงขลาที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ กำลังมีความคิดทำเรื่องสัจจะวันละบาท อาจารย์พงศ์เทพช่วยขอสนับสนุนเงินจากมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติให้กลุ่มออมทรัพย์ของครูชบดำเนินการล้านกว่าบาท

“เราให้อาจารย์สุภาภย์ อินทองคงกับอาจารย์สุกัญญา โสจนากิจวัฒน์เป็นนักวิชาการช่วยครูชบทำงาน ได้เห็นขบวนการเคลื่อนไหวเรื่องสัจจะวันละบาท”

ช่วงนั้นตรงกับ การเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงตามกระแสพระราชดำรัสของในหลวง ขณะนักวิชาการลงไปดูพื้นที่ต่อเนื่องเมื่อกลับมา นั่งคุยแลกเปลี่ยน ได้ความคิดจากการทำงานกรณีกลุ่ม สัจจะออมทรัพย์ครูพบว่าไม่ใช่เกิดกองทุนขึ้นมาอย่างเดียวแต่สามารถเคลื่อนให้คนในชุมชนเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง จากการใช้เงินเป็นการออมโดยลดรายจ่ายวันละ 1 บาท

ทำให้เห็นว่าหากมีกระบวนการแบบนี้เข้าไปในชุมชน สามารถทำให้เกิดหรือฟื้นฟูสุขภาวะทางจิตวิญญาณของชุมชน คนรักกันมากขึ้น แทนการวิ่งไล่ตามกระแสหลักแห่งทุนนิยม

นักวิชาการนั่งคุยกันอีกหลายครั้งบนคำถามว่าช่วยกันทำชุมชนแบบครูพบให้เกิดทั้งจังหวัดสงขลาได้ไหม?

“ตอนนั้นถามว่ากำลังเรามีไหมก็ไม่มีหรอก แต่เราบอกว่าจะเริ่มต้นจากที่เรามาพูดคุยกัน” อาจารย์พงศ์เทพเล่า

ในที่สุดพบข้อเสนอจากกลุ่มนักวิชาการที่ลงไปทำงานว่า กองทุนสัจจะออมทรัพย์ เด่นๆของจังหวัดสงขลา มีอยู่ 4 กลุ่ม ภายใต้การนำของ “4 เสือ” แห่งกลุ่มออมทรัพย์ประกอบด้วย

ครูชบ ยอดแก้ว กลุ่มสัจจะวันละหนึ่งบาทเพื่อจัดสวัสดิการชุมชน

ลุงอัมพร ดังปาน อธิการบดี มหาวิทยาลัยชาวบ้าน กองทุนสัจจะออมทรัพย์คลองเปรี๊ยะ

ลุงลักษ์ หนูประดิษฐ์ กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ คลองหะ

ลุงเคล้า แก้วเพชร กองทุนสัจจะออมทรัพย์นาหว้า

“เราก็บอกว่ำนั่นเอา 4 เสือมาคุยกันก่อน” อาจารย์พงศ์เทพว่า แต่กว่านัดเจอกันได้ ยากมาก เพราะคนเหล่านี้ต่างคนต่างทำงาน พวกเขาเองอาจเคยเจอในกิจกรรมต่างๆ กันมาก่อน แต่ว่าไม่เคยได้มานั่งถอดบทเรียนร่วมกัน

“ผมทาบตามลุงอัมพร น้ำลัภัย น้ำเคล้า บอกว่ามาคุยกันได้
ใหม่ทุกวันที่ 15 มาพบกัน ครูชบที่เราเข้าไปช่วยอยู่แล้วรับประกันว่า
จะไม่รับนัดใคร ในที่สุดความพยายามเป็นผล”

นัดหมายทุกวันที่ 15 ของทุกเดือน แม้แต่อาจารย์พงศ์เทพ
เองมีการกิจหลายเรื่องต้องบังคับตัวเองเข้าประชุมทุกครั้ง สถานที่
นัดหมายห้องประชุม สวรส. อาคารบริหารคณะแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

4 เลื่อยอมมาร่วมทั้งงานส่วนตัวยุ่ง เพราะต่างคิดสอดคล้อง
ไปในทางเดียวกันว่า อยากทำสิ่งที่ดีต่อชุมชน สังคม ยิ่งทุกคนยึด
ลัทธิจะเหนียวแน่น ตกลงอย่างไรก็เป็นอย่างนั้น จากตั้งใจแรกเริ่มว่า
คุยสักปีก็เลิกเวที แต่เมื่อได้ผลน่าพอใจ ที่สุดมีมติว่าน่าจะคุยกัน
ไปเรื่อยๆจนขรามาไม่ไหว

หลังคุยกันระยะหนึ่ง เห็นว่าน่าจะมีภาคอื่นมาคุยด้วยไม่ใช่แค่
4 เลือกับนักวิชาการ มีข้อเสนอแนะว่าน่าจะมีหน่วยงานรัฐเข้ามาร่วม

“เราก็ไปจีบผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลามา ไปหารองนายก
องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา คือพี่พีระ ตันติเศรณี แล้วพี่สินธพ
อินทร์ตันนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้ามเข้ามาคุย”

เครือข่ายสงขลาพอเพียงเริ่มชัดเจนบนความหลากหลาย
นับจากจุดนั้นโดยมีลุงอรัญ จิตตะเสนี นักธุรกิจร่วมเป็นแกนหลัก
อีกคนหนึ่ง

“ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา (ขณะนั้นคือนายสมพร ใ้บบาง
ยาง) มาครั้งแรกก็ไม่ว่าใครเป็นใคร ทำอะไรกัน แก่อาจารย์จ๊กครูชบ
อยู่แล้ว แต่พอคุยกันลึกซึ้งกลายเป็นเพื่อนเกิดความร่วมมือร่วมใจ
ตามมา”

ทุกคนยังจำหน้าที่ที่ผู้ว่าฯสมพรเข้าร่วมได้พากันเกร็งפקใหญ่ แม้ไม่ได้มานั่งหัวโต๊ะเป็นประธานที่ประชุม รอคอยทั้งจังหวัดคอยจน ออกฟ้อออกน้อง ถอดหัวโชนทั้ง จิงคลี่คลาย สบายใจกันไป ความ สัมพันธ์ของกลุ่มแบบไม่เป็นทางการนี้เองสลายภาพเจ้าขุนมูลนาย ลงได้

“ตอนหลังรองผู้ว่าฯ มาแล้งที่ถูกล้างข้างๆไม่เหมือนประชุม ส่วนราชการ”

พัฒนาการความสัมพันธ์ทุกภาคส่วน ดำเนินมาถึงขั้นช่วยเหลือกัน

อาจารย์พงศ์เทพเล่าว่าก่อนหน้านั้นคิดทำกิจกรรมอะไร ต้องคิดว่าของบใคร ใช้เงินใคร เมื่อมีความสัมพันธ์กันในเครือข่าย แต่ละภาคส่วนอาสาเติมเงินให้กัน เพื่อสร้างกิจกรรมร่วมกันได้

“ผู้ว่าฯสมพรบอกเลยว่าจะจัดงานบอกมาจะส่งประชาสัมพันธ์ จังหวัดจัดประชาสัมพันธ์ให้ จัดอบรมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทางเครือข่ายเองพร้อมช่วยเหมือนกันอย่าง อบจ. จัดประชุมให้ อบต. เราส่งอาจารย์สุภาภักย์ กับอาจารย์สุกัญญาไปเป็นวิทยากร”

เครือข่ายสงขลาพอเพียง พยายามลดความเป็นทางการหรือ รูปแบบลงไปอีก อย่างไม่ออกหนังสือเชิญประชุมเพราะทุกวันที่ 15 ทุกคนจะรู้ว่ามีนัดกัน หากเลื่อนกำหนด เจ้าหน้าที่สวรส.ภาคใต้ จะทำหน้าที่ประสานงานโดยใช้วิธีโทรศัพท์แจ้ง

ประเด็นเศรษฐกิจพอเพียง เป็นประเด็นหลักในเวทีเครือข่าย สงขลาพอเพียง ช่วงแรก ก่อนขยายไปสู่เรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องอย่าง กว้างขวาง โดยฐานคิดจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง

“ลุงอัมพรบอกว่าพอเพียงอยู่ที่ว่า คนนั้นเขารู้ว่าพอเพียง ของเขาอยู่ที่ไหน เขาไม่เดือดร้อน ไม่ใช่เรื่องของกำกััดจำเขี่ย

มัลลิสต์วิธีคิดลุ่มอัมพรอาจยืดหยุ่นมากกว่า คนอื่น น้ำลักษ์ ครูชน
น้ำเคล้า ต่างคุยด้วย ล้วนเป็นโอกาสมาปรับความคิดกัน”

คุยกันแล้ว ทำได้จริงหรือเปล่า? คำถามนั้นนำไปสู่การปฏิบัติ

“ทีมปฏิบัติการเราให้ทีมอาจารย์สุภาคย์ อาจารย์สุกัญญาทำ
ยังไม่มีเงินงบประมาณดำเนินการ ก็อาศัยเงินของสวรส.ภาคใต้
ช่วยกันสนับสนุน จนเมื่อเกิดมีแผนสุขภาพจังหวัดสงขลาขึ้นมา
ภายหลัง ก็เอางานเข้ามาอยู่ในแผนสุขภาพจังหวัดให้บเขาทำงาน
ในสิ่งที่เขาอยากทำ ทำไปแล้วก็กลับมาเล่าให้ฟัง”

คิด- ทำ- กลับมาคุยกันใหม่ เพื่อเติมเต็มว่าใครอยากลงไป
ช่วยหรืออยากให้ใครไปช่วยงานส่วนไหน

“คุยกันจนผู้ว่าฯ สมพรบอกว่าทีมนี้ เป็นทีมมันสมอง
มีอะไรก็ขอให้บอก แม้ผู้ว่าฯ ขณะทุกวันนี้ ท่านไปเป็นอธิบดีแล้ว
บางเดือนยังโทรมาถามว่ามีคุยกันหรือเปล่า เวลาเจอก็จะให้กำลังใจ
ว่าเครือข่ายสงขลาพอเพียงอย่าหยุดนะ หรือถ้าเราเชิญลงมาร่วม
กิจกรรมท่านก็พร้อม”

อาจารย์พงศ์เทพ ยอมรับว่าอาจเป็นโชคดียอย่างหนึ่งของ
เครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงสงขลาอยู่เหมือนกันบังเอิญเกิดในยุค
ผู้ว่าฯสมพร และยังมีองค์กรอย่าง สวรส.ภาคใต้ ทำหน้าที่เชื่อม
และจัดการ ออกค่าเดินทางตอบแทนให้ทุกคนที่มาร่วม มีสถานที่
ประชุม มีอาหารเลี้ยง และคนจากสวรส.ภาคใต้ มาช่วยบันทึก
ช่วยทำงาน

“เหมือนนั่งคุยกัน มีคนคิด แล้วมีคนเอาไปทำ คนทำก็ทำ
ไม่ลำบากเพราะมีคนสนับสนุนอยู่ ที่ผ่านมา สวรส.ภาคใต้ ใช้เงิน
ไปแล้วหลายสตางค์”

เกี่ยวกับประเด็นนี้อาจารย์จ่านงค์ แรกพินิจ นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยทักษิณ สมาชิกของเครือข่ายคนหนึ่งที่เข้ามาสมทบ เคยเสนอว่าอาจไม่ต้องจ่ายค่าเดินทางก็ยังได้ เพราะทุกคนมาร่วม ด้วยใจมากกว่า

เครือข่ายสงขลาพอเพียง เดินมาถึงระยะที่ขยับทำหน้าที่ทางสังคมในหลากหลายมิติ

“ที่จริงพวกเรายังไม่รู้จะตั้งชื่อกลุ่มว่าอย่างไรคุยไปคุยมาพบว่าเศรษฐกิจพอเพียงมันเป็นฐานของการพูดคุยตอนต้น แต่มีเรื่องอื่นเข้ามาอีก อย่างการเคลื่อนแผนสุขภาพจังหวัด ทิศทาง วิธีการ มันใช่ เราก็เลยบอกว่าเอาละเอาเวทีนี้ซึ่งมีคนเกี่ยวข้องมานั่งคุยกันอยู่แล้วให้เป็นที่ปรึกษากับแผนสุขภาพจังหวัด”

ผลงานรูปธรรมจากเวทีสมองเครือข่ายสงขลาพอเพียงจึงเริ่มเกิด เช่น การขับเคลื่อนแผนสุขภาพจังหวัดสงขลา หรือการ

รวมพลังไปช่วยครูชบทำเรื่องสัจจะวันละบาท เพื่อภาคส่วนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับภาครัฐ วิชาการ เข้าใจตรงกัน ครูชบไม่ต้องออกแรง ผลักแนวคิดมากเกินไป

“เวทีนี้ทำหน้าที่ช่วยเตือนกันได้เสมอ อย่างครูชบคิดอย่างนี้ๆ เราไปช่วยบอกว่าอย่างนี้ไม่ได้ ก็มีผลเพราะครูชบแกลเป็นคนฟัง หากลุงอัมพรเห็นไม่ตรงกัน น้ำลักษ์เห็นต่างด้วย ก็มีการพูดคุยในวง”

นอกจากเวทีพูดคุยทุกวันที่ 15 แล้วความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ ที่ทำให้แต่ละฝ่าย รู้จักตัวตน เข้าอกเข้าใจ ได้มาจากกิจกรรมต่างๆ

“ในเครือข่าย มักชวนกันไปร่วมกิจกรรมของตัวเอง อย่างผู้ว่าสมพร บอกว่าจะไปทำถ่ายทำรายการแถวอำเภอควนเนียงนะ ขอช่วยไปออกรายการบ้าง ทุกคนแห่กันไปเลย อย่างนี้เลยกลายเป็นเพื่อนกันใครขอช่วยอะไรก็ไป ครูชบกำหนดจะเปิดมูลนิธิ ก็ไปกันอีก”

ผ่านไประยะหนึ่งพัฒนาการเครือข่ายสงขลาพอเพียงอีกขั้น เมื่อคนนอกขอเข้ามาฟัง เข้ามาสังเกตการณ์ ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานรัฐที่เขาสนใจ

“สมัยก่อนพัฒนาชุมชนหรือพัฒนาสังคมที่เข้ามาฟังไม่กล้า บอกอะไรเดี๋ยวนี้กล้าพูดว่าทำงานไม่ได้เพราะอะไร ปัญหาเกิดจากอะไร”

เจอเดือนละครึ่ง มานั่งกินข้าวกัน มานั่งพูดคุยกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สานเสวนา ได้อะไรมากกว่าที่คิด

“เปิดให้คนมานั่งพูดคุย แต่ไม่ใช่มาประชุมวิชาการ ชนิดว่าประชุมเรื่องใด จะเอาผลเรื่องนั้นออกให้ได้ การได้มานั่งคุยอย่างเปิดใจ เป็นกระบวนการทัศนียใหม่ที่ต่างฝ่ายได้มาปรับเข้าหากัน”

อาจารย์พงศ์เทพว่าถ้าไม่มีเวทีอย่างนี้ ต่างฝ่ายมักเก็บงำทัศนคติไม่ดีเอาไว้ภายใน นักวิชาการได้แต่บอกว่าภาครัฐคิดได้แค่นี้หรือ ภาครัฐมองนักวิชาการว่ารู้แต่ทฤษฎี ไม่เคยทำจริง ต่างฝ่ายไม่ยอมเข้าใจกัน

“ผมคอยคุมเกม” แม้เป็นวงเสวนาที่ไม่มีประธาน และรูปแบบใดทั้งสิ้น แต่อาจารย์พงศ์เทพ ในฐานะ สวรส.ภาคใต้ เจ้าภาพรับทำหน้าที่ตัวกลาง อย่างไม่เป็นทางการ

“เวลาไม่มีใครพูดแรง ผมคอยเบรกในวงนั้นแหละ ว่าเฮ้ยหากมองภาครัฐอย่างนั้นอย่างนี้ทางลบตัวเราก็มีข้อเสียบางมุมเหมือนกัน ทำใจให้มาทำงาน ร่วมกันได้ เรียนรู้ซึ่งกันและกัน”

ลุงเล่าอาจพูดเรื่องซ้ำบ่อย แต่ฟังดีๆ จะพบหัวใจ เกร็ดสำคัญสำคัญที่คอยเตือนใจเราทุกครั้ง เป็นแก่นคิดของคนทำงานให้ชุมชนมาทั้งชีวิต

“เป็นเหตุที่ทำให้เรายอมฟังน้ำเปล่าเรื่องเดิมนับสิบครั้ง แต่ก็ปล่อยไปตามธรรมชาติ เพราะใครอยากคุยอะไรก็คุย ยกเว้นว่านานมากแล้วยังไม่เข้าเรื่องอาจแกล้งแซวอะไรอย่างนี้บ้าง”

เช่นเดียวกับลุงอรัญ ที่ให้แง่คิด หลักการบริหารตลอดเวลาพอเป็นวิชาการมากมากต้องรู้ว่าจะจัดการทำให้ฟังสนุกขึ้นอย่างไร เบรกอย่างไรให้สนุกสนานเฮฮากันไป

“ผมว่าเราต้องรู้จักแต่ละคนด้วย อย่างผู้ว่าฯ คนใหม่อาจจะไม่คุ้นเคยกับพวกเรา ผมก็ต้องเข้าหา เข้าไปคุยบอกว่าผมเป็นน้องอยากให้ช่วยเรื่องแบบนี้แบบนั้น ท่านไม่รู้จักรู้ว่าใครเป็นใคร เรามีหน้าที่ต้องบอกเล่าให้ จัดวงให้คุย หรืออย่างน้าอรัญรู้ว่าช่างคิดช่างพูด ก็ให้แกช่วยรวบรวมข้อมูลเศรษฐกิจพอเพียง ช่วยให้ไปเขียนมาให้เป็นเรื่องเป็นราวทำเป็นเอกสารเผยแพร่ ครุฑขบสนใจเรื่องอะไรก็ไปทำด้วยกัน อย่างธนาคารความดี เราไปเปิดเวที คุยกับผู้ว่าฯ ให้”

จุดอ่อนของเวทีแบบนี้ ที่เกิดบ่อยๆสำหรับวงอื่นคือ ชัดแย้งทางความคิด ทะเลาะ แล้ววงแตก ซึ่งยังไม่เกิดและพยายามไม่ให้เกิดกับเครือข่ายสงขลาพอเพียง

“มันมีเหตุ อย่างการที่ข้าราชการหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมานั่ง แล้วโดนรุมอัดอยู่คนเดียว อาจทำให้เขาไม่อยากจะมาร่วมอีกเลย” หน้าที่ของคนในเครือข่ายสงขลาพอเพียง โดยเฉพาะผู้หลักผู้ใหญ่ จึงต้องคอยดูแล เก็บตก อธิบายว่าความ และหาทางสนับสนุนทุกคน

“พอเบรกแล้ว เราจะรู้ว่า ใครไม่พอใจ คิดว่าเราเข้าข้างอีกฝ่าย การอัดกันไม่มีอะไรดีขึ้น เราก็ต้องคุยกับทุกฝ่าย อาจโทรไปคุย เวลามีปัญหากันมันต้องมีกระบวนการอะไรที่เข้าไปช่วย ทำให้มันคลี่คลาย”

พูดผิดหูกันบ้างนิดหน่อย แต่เวทีนี้ไม่เคยโกรธกัน อาจารย์พงศ์เทพยกตัวอย่าง อาจารย์จำนงเป็นคนคิดคม วิพากษ์แรงตรงไปตรงมา พอในวงเห็นว่าแรงไปหน่อย ก็ช่วยกันทำให้เบาลง

“ผ่านเวลาหนึ่งคนที่นั่งฟังตัดสินใจเองได้ รู้ว่าอะไรต้องเป็นอย่างไร เพราะทุกคนรู้จักกัน”

อาจารย์พงศ์เทพมองว่าคนได้อัตตาสูงแต่เครือข่ายสงขลาพอเพียง จัดคุยกันบนกระบวนการกลียาณมิตร ว่ากล่าวกันได้ ถกเถียงกันได้ คุยแบบสร้างสรรค์ เชิงบวก

“ถ้าเราจะว่าเขาบกพร่อง ต้องรู้ว่าทำไมเขาบกพร่อง ปักจี้ อะไร ที่ให้เกิด ทั้งต้องแสดงให้เห็นว่า เราจริงใจที่จะไปช่วยแก้ปัญหาให้เขาด้วย สมมติว่า เขาบอกว่าทำงานไม่ได้ เพราะไม่มีสตางค์เลย เราบอกว่า เอ็งได้ไหม เราจะหางบประมาณให้ถ้าอยากทำ”

กับฝ่ายราชการ แม้คำตอบจะออกมาชัดว่า “เปลี่ยนเขามาเป็นแบบเราไม่ได้ แต่เราเปลี่ยนให้เข้ากับเขาได้ เช่นเดียวกับชาวบ้าน” อาจารย์พงศ์เทพยกตัวอย่างกรณี ชาวบ้านเขียนโครงการไม่เป็น แต่ถ้าราชการจะสอนให้ชาวบ้านเขียนโครงการคงไม่ถูกอีก เพราะไม่ใช่ธรรมชาติของเขา เขียนยังงั้นเขาก็ไม่เขียน หรือทำได้ไม่ดี

“เราบอกว่าโอเค ชาวบ้านเป็นอย่างนี้แหละ เขาไม่เขียน เราปรับวิธีการว่า จะให้คนอื่นมาช่วยมาคุยแล้วให้คนนั้นเขียนแทน ผมคิดว่าต้องเป็นอย่างนี้”

ราชการเองก็มีวิถีเฉพาะ เข้างานแปดโมงครึ่ง ถีโมงเย็น กลับบ้าน เป็นอย่างนี้มานาน

“ตอนเชิญมาประชุมกับเรา ราชการเราบอกว่าไม่ว่าง เราก็บอกเขายังไงให้มาก่อนแล้วกัน มาสักชั่วโมงค่อยแวนกลับ เขาอาจมาเพราะ ผู้ว่าสั่ง แต่พอคุยไปๆ ก็คุยต่อจนเลิกก็ได้ สุดท้ายพบว่าคำตอบอยู่ที่บรรยากาศของการคุย”

น่าจะสรุปได้ว่าการพูดคุยแลกเปลี่ยนจนสนิทสนม ทำให้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเชิงลึกกว่า ความแตกต่างมาเชื่อมกันได้ จากการพบปะพูดคุยอย่างเป็นธรรมชาติ

“อะไรเล็กๆก็ออกมา อย่างกองทุนออมทรัพย์ใครคิดว่าดีอย่างโน้นอย่างนี้ ถามว่าตรงนั้นล้ม ตรงนั้นโกงมีไหม อย่างนี้ก็มี นั่นคือความจริง”

จากเวทีสมองเครือข่ายสงขลาพอเพียงสู่การเคลื่อนทางสังคม อาจารย์พงศ์เทพ เล่าว่ากลุ่มนักวิชาการ หรือ ตัวแทนองค์กรท้องถิ่น น่าจะเป็นตัวหลักในการทำงานที่ฝากความหวังไว้ เพราะไม่ใช่เวทีที่จะให้ผู้ใหญ่ลงมาทำงาน แต่เป็นเวทีที่มีอะไรที่อยากให้ผู้ใหญ่ช่วย กับบอกผู้ใหญ่ ให้ผู้ใหญ่ให้คำแนะนำ แล้วมีคนเอาไปทำต่อ

“หน่วยงานรัฐ ระดับหัวหน้าปฏิบัติการ อย่างพัฒนาการจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พอเขารู้ว่ามียุทธศาสตร์ทำงานแบบนี้อยู่ เวลาที่เขาคิดทำอะไรก็เชื่อมกันได้”

ปัญหา 2 แบบกับฝ่ายราชการ คือคุยกับระดับนโยบายแต่สั่งระดับปฏิบัติไม่ได้ อีกอย่างคือคุยกับผู้ปฏิบัติโดยตรงอาจไม่กล้าตัดสินใจทำเอง จึงต้องคุยทั้งสองระดับ และยังเห็นว่าจำเป็นต้องคุยกับระดับนโยบาย บอกกล่าว เล่าให้ผู้ใหญ่ฟังก่อน

“อย่างผมนี้มีหน้าที่ไปรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัด รู้ว่าเรื่องเป็นอย่างไรอย่างนี้ สไลด์ ผู้ว่าฯ คนใหม่ คืออาจารย์อยากให้ผมทำอะไร บอกมาเลย เดี่ยวผมสั่งการเอง”

อย่างไรก็ตามเชื่อว่าจะเกิดผลตามความคาดหวัง อาจารย์สุภาศย์กับอาจารย์สุกัญญาในฐานะนักวิชาการลงไปทำในพื้นที่จึงพบว่าบางเรื่องทำไม่ได้ตามหวัง

“เวลาทำงานขอให้เราเห็นจุดหมายว่าจะไปอย่างไร คือกินทีละคำ กินช้างทีเดียวกินทั้งตัวทำไม่ได้ อย่างตอนนั้นผมว่ามันเหมือนกับถ้าเราไม่ลงแรง งานไม่เคลื่อน ก็หาวิธีว่าทำไงว่างานไม่ลงแรง งานก็เคลื่อนได้ แต่ก่อนเราเป็นคนไปเชื่อม ตอนนี้อยู่เวลาที่ให้เขาเชื่อมกันเอง”

เวลาสองปีกว่าของเครือข่ายสงขลาพอเพียง มองเห็นว่าเริ่มจะไปได้ จุดอ่อนอาจอยู่ที่ไม่มีนักปฏิบัติการจริง หมายถึงว่านักปฏิบัติการที่คุยกันเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วเอาไปปฏิบัติเลย มีคนถามว่าลักษณะที่เป็นอยู่ เหมือนมาพูดแบบบนแล้วต่างคนต่างไป อาจารย์พงศ์เทพเห็นว่า ไม่ได้เป็นอย่างนั้น แต่พยายามผลักดันให้เกิดการทำงานร่วมกัน มีพัฒนาการ คุยแล้วมีกิจกรรมรองรับ

“แต่ถามว่าแต่ละคนเป็นนักปฏิบัติการหรือเปล่า เขาก็ทำในสิ่งที่เขาทำอยู่ เพียงแต่ว่า เวลาคุยกันแล้วเขาอาจจะเอากลับไปปรับใช้อย่างไร”

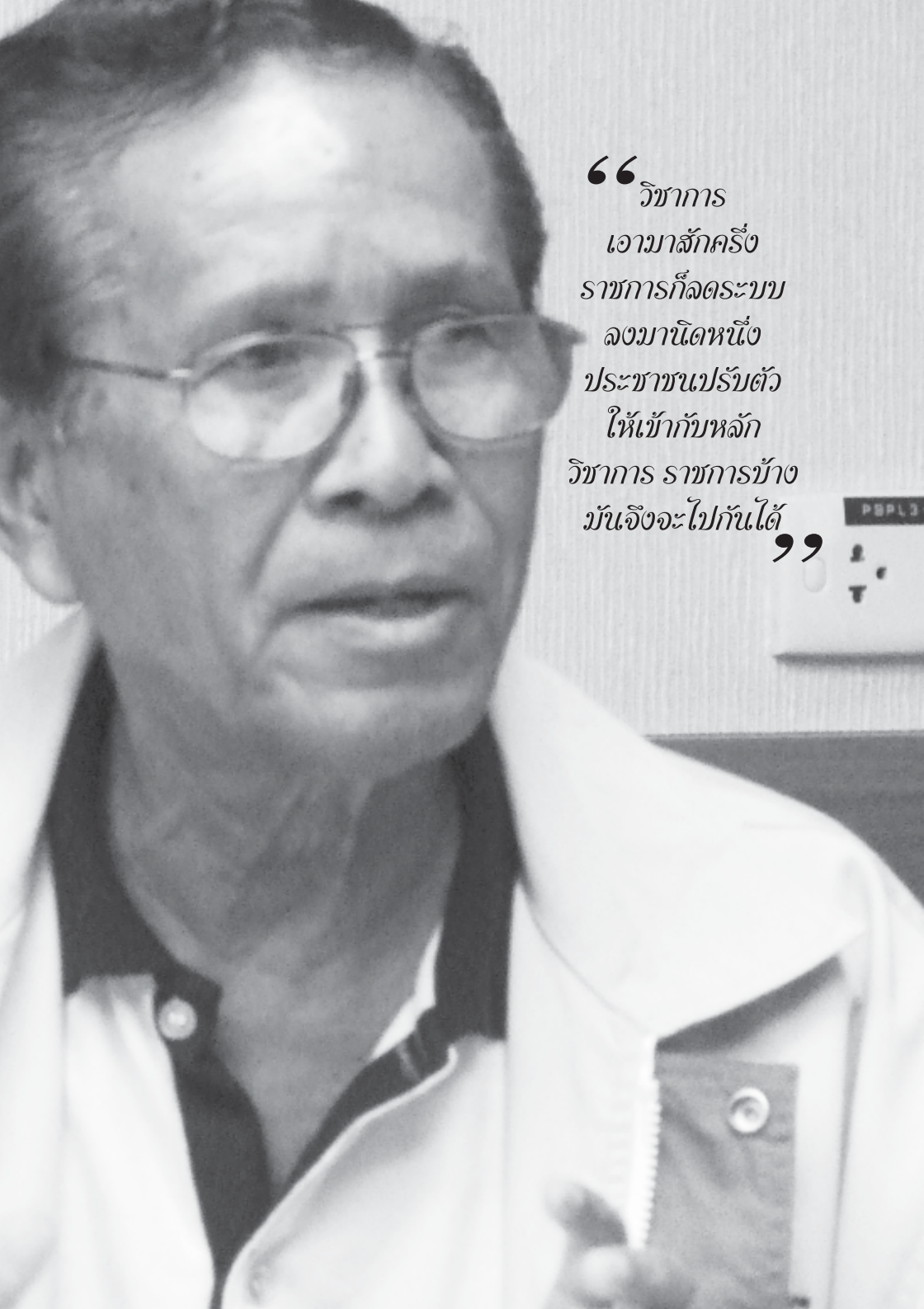
ขณะนี้ ทางวิชาการ ประชาชน เชื่อมแผนไปยังที่ประชุมของจังหวัด กับกลุ่มองค์กรต่างๆ

ทุกวันนี้ เวทีเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงสงขลา ยังขับเคลื่อนต่อไป อาจารย์พงศ์เทพเห็นว่าเป็นกลุ่มที่ไม่ “แข็ง” แต่ “แข็งแรง” ขยับมาเป็นพลังช่องทางหนึ่งที่จะมีปากเสียงให้ภาคีต่างๆ

กิจกรรมของเครือข่าย ระยะหลังถ้าไม่ได้ตั้งวงในห้อง ก็ออกสู่นอกห้อง พากันไปสวนโมกข์ไปนั่งคุยกับท่านอาจารย์โพธิ์บาง ร่วมประชุมกับบอร์ดแผนสุขภาพจังหวัดสงขลา หรือเดินทางไปคุยกับจังหวัดพัทลุง เพื่อช่วยผลักดันแผนสุขภาพของจังหวัดพัทลุง

“เราจำกัดคนกลุ่มนี้ ไม่ขยายออกไป เพราะวงที่จะคุยกันได้ ธรรมดา ได้เนื้อหาสาระ มันไม่น่าจะเกิน 15 คน ยกเว้นว่าก็เชิญมาร่วม และเวลาคุยแต่ละครั้งต้องไม่นานนัก” อาจารย์พงศ์เทพว่า และกล่าวทิ้งท้าย

“ผมกังวลอยู่อย่างหนึ่งว่า ถ้าผมไม่อยู่ ใครจะเชื่อมต่อ เพราะผมเป็นตัวประสานทั้งหมด มีพันธะ สัญญาใจ แต่สักระยะหนึ่งถ้าผมไปอยู่ที่อื่น ต้องพยายามให้ทุกคนคิดว่าอันนี้เป็นสิ่งที่เขาต้องเข้ามาพูดคุยกัน ถ้าไม่มี สวรรส.ภาคใต้ ก็ต้องไปหาใครเป็นคนมาประสาน”

“วิชาการ
เอามาสักครึ่ง
ราชการก็ลดระบบ
ลงมานิดหนึ่ง
ประชาชนปรับตัว
ให้เข้ากับหลัก
วิชาการ ราชการบ้าง
มันจึงจะไปกันได้”

ครูชบ ยอดแก้ว

แตกต่างกันไม่แตกแยก

“เกือบ 2 ปีที่เรามาคุยกัน คุยแล้วต่างคนต่างไปทำงานของตัวเองตามแนวคิด นักวิชาการมาฟังให้ความรู้ให้ข้อคิดเห็นทางราชการบอกว่าเขาก็ทำอยู่ พูดคุยแลกเปลี่ยนความเห็น...”

ครูชบ ยอดแก้ว กลุ่มสัจจะวันละหนึ่งบาทเพื่อจัดสวัสดิการชุมชน สรภาพของเวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียงที่มาพบกันต่อเนื่องมายาวนาน แม้ช่วงหนึ่งครูชบได้รับการแต่งตั้งเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ถือว่าห่างกายแต่ไม่ห่างใจ

“แรกๆเหมือนจะแตกต่างทางความคิด นักวิชาการยึดมั่นอยู่ในความคิด ทำอะไรก็คิดตามหลักวิชาการ ราชการติดอยู่ในการ

ทำงานตามระบบราชการ พวกผม 4 คน (หมายถึง 4 เลือ - ครูชล
ลุงอัมพร ลุงลักย์ ลุงเกล้า) เป็นประชาชน ไม่ได้ยึดหลักอะไร
ทำตามแบบที่อยากทำ”

แม้แต่ใน 4 เลืออันเป็นตัวแทนภาคประชาชนเอง แนวทาง
วิธีทำงานไม่เหมือนกันอีก ทำไปคนละเรื่อง ต่างคนต่างทำ เพียงแต่
เป้าหมายสูงสุดตรงกันคือพัฒนาคนให้มีคุณธรรม จริยธรรม อยู่ดี
มีความสุข

“อย่างจะไปกรุงเทพฯ นั้นแหละบางคนว่าจะไปรถไฟ รถยนต์
อะไรแล้วแต่ถนัด ถึงเป้าหมายปลายทางเดียวกัน”

ครูชลเคยเป็นข้าราชการครูมาก่อนจึงเข้าใจราชการดี เขาเชื่อ
ว่าภาคราชการและภาคนักวิชาการไม่ต่างกับภาคประชาชนตรงที่
เดินไปเป้าหมายเดียวกัน เพียงแต่ถูกสอน ปลุกฝัง อบรม
มาคนละแบบ

“เราเองเชื่ออีกแบบก็ไปตามแนวของเรา เขาเชื่อตามแบบเขา
ถามว่าใครผิดใครถูก ผมบอกว่าถูกทั้งหมด”

ส่วนหนึ่งที่ทำให้เครือข่ายสงขลาพอเพียงเข้าใจกันมากขึ้น
นอกจากพบปะพูดคุยในห้องประชุม คือโอกาสที่แต่ละคนได้เข้า
ร่วมกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ ในเครือข่าย เพื่อเรียนรู้จากชีวิตจริง

ผ่านทางตัวแทนภาคประชาชน นักวิชาการจึงได้ลงไปทำกิจกรรม สัมผัสคลุกคลีชุมชน จากหลักที่คิดและพูดบนความว่างเปล่า พอกระทบกับความจริงจึงอาจเปลี่ยนความเชื่อว่าจะเอาหลัก วิชาการทั้งหมดมาใช้ไม่ได้ บางเรื่องมันอาจเป็นทฤษฎีที่เกิดยาก

พอเห็นว่าชาวบ้านทำได้จริงนั้นต้องอย่างไร เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีคิด

ข้าราชการลงไปทำงาน บางครั้งคล้ายบังคับชาวบ้านทำตาม นโยบายจากเบื้องบนอย่างเดียว ผลที่ตามมาคือเกิดกิจกรรมแบบ ไม่แข็งแรง ครูพบว่าต้องมองใหม่ทั้งหมด เพื่อให้เกิดการพัฒนา อย่างถาวร

เมื่อความคิดมาหลอมรวมกัน ได้บทสรุปที่ว่าวิชาการเอา มา ลักครึ่ง ราชการก็ลดระบบลงมานิดหนึ่ง ประชาชนปรับตัวให้เข้า กับหลักวิชาการ ราชการบ้าง มันจึงจะไปกันได้

หลังจากไปกันได้แล้วเครือข่ายสงขลาพอเพียงคิดผลักดัน แนวคิดดีๆ จากเวที ให้เกิดขึ้นจริงในจังหวัดสงขลา

ครูพบว่าฝ่ายราชการบอกว่าตั้งกลุ่มไปทำกิจกรรมแล้ว ส่วนตัวแทนภาคประชาชนทุกคนเดินทางทำงานกันอยู่แล้ว

“หากพูดแล้วไม่ทำ ผมว่ามันก็เสียเวลา คนเราพูดอย่างไร ต้องทำอย่างนั้น คิดก่อนพูด พูดแล้วทำตามที่คุณคิดหลักสากลเป็น อย่างนั้น”

ดูเหมือนว่าจะมีความหวังพอควร หากมองว่าวงอื่นเวทีอื่น พูดไม่นานก็แตกแยกย้ายไม่เหลืออะไรไว้เป็นอนุสรณ์ แต่เครือข่าย สงขลาพอเพียง ยังเข้มแข็ง คิด พูด และทำงานต่อไปได้

ครูชมมองว่าอาจเพราะเวทีนี้เป็นกลุ่มที่ไม่มีผลประโยชน์ อะไรมากนัก การพบกันของกลุ่มก็มีลักษณะของธรรมชาติ ไม่มี ประธาน เป็นการแลกเปลี่ยนประชมแบบชาวบ้านนั่งคุยกันคล้าย

คำ “เสวนา” ที่ชาวบ้านใช้กันมาก่อน คือนั่งคุย ปรีक्षाหรือแบบไม่เป็นทางการ

“พวกผมมาด้วยใจรักที่จะทำ บางกลุ่มอาจเห็นทางประมาณมาทำงาน ไม่ได้ก็ไม่ได้ทำ แต่ของเรานี้ไม่ใช่ ได้ไม่ได้เงินไม่รู้แต่ทำของเราแบบนี้ เป็นวิถีที่ทำงานกันอยู่แล้ว”

ส่วนสำคัญที่จะเกิดเครือข่ายลักษณะอย่างนี้ได้ คนที่มาจากราชการ นักวิชาการ ต้องมีจิตใจเหมือนกัน เชื่อมด้วยเป้าหมายเดียวกันคือประชาชน ส่งเสริมชุมชนให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง ฟังตนเองได้ตามหลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

ถ้าติดเรื่องผลประโยชน์ งบประมาณ มักอยู่ไม่ได้นาน

“เครือข่ายสงขลาพอเพียงเกิด ผมเห็นว่าเพราะหมอพงศ์เทพในนามสวรส.เป็นตัวเชื่อมไม่ใช่เชิงอำนาจ แต่เป็นเชิงความร่วมมือ และอยู่ในนามมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันทางวิชาการ”

กรณีแบบนี้จังหวัดอื่นอาจทำยาก แต่ถ้าดูแบบและเดินตามทางนี้ครูชมมองว่าคงทำได้

“สิ่งไหนที่ยากถ้าเราต้องการทำย่อมเกิด สิ่งไหนที่ง่ายถ้าไม่พยายามมันก็ไม่เกิด”.

“สิ่ง” ที่ผมทำเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ผมเน้นเรื่องการ
พัฒนาคนเป็นอันดับแรก”

ครูขบเล่าสิ่งที่อาจเชื่อมโยงมาถึงปัจจุบันว่า มาจาก
บันทึกเอาไว้ในสมุดราชการ สมัยรับราชการครูว่าการศึกษาคือ
การพัฒนาคน และเห็นว่าการพัฒนาคนไม่ใช่เรียนหนังสือ
อย่างเดียวต้องพัฒนาทั้งหมด

- ต้องพัฒนาคนให้มีสุขภาพสมบูรณ์ปราศจากโรคภัย
เนโนอนามัยส่วนบุคคล อนามัยสิ่งแวดล้อม
- ต้องพัฒนาคนให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และ
เน้นพื้นฐานการทำงานอาชีพของชาวบ้าน
- ต้องพัฒนาคนให้เป็นประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ครูขบคิดสร้างคน ตามหลักว่า

1. สร้างคนให้พึ่งตนเอง เสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม
2. สร้างคนให้วินัยในตนเองมุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จ
3. สร้างคนให้ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ อดทน
4. สร้างคนให้รู้จักคิด วิจารณ์ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
5. สร้างคนให้มีขันติธรรมในการวิจารณ์ รู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล
6. สร้างคนให้มีความรักใคร่สามัคคี รู้จักยกย่องผู้อื่น
7. สร้างคนให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้โดยรู้จักการเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำ ผู้ตาม

“เราเป็นครูให้เด็กนั่งท่องเรื่องแบบนั้นมันก็ท่องได้
ท่องมาเพื่อตอบคำถาม ตอบข้อสอบ แต่ไม่เกิด ผมต้องสร้าง
กิจกรรม สร้างโครงการ กิจกรรมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ”

โรงเรียนน้ำขาว อำเภอนะจะ จังหวัดสงขลา สมัย
ครูทบทเป็นครูใหญ่ปี 2522-2535 จึงเขยิบขึ้นเป็นโรงเรียน
มีชื่อเสียง ผู้คนหลั่งไหลมาดูงานทุกสัปดาห์ เพราะครูใหญ่
เป็นผู้นำเสนอสิ่งใหม่ๆ แปลกๆ และกล้าเปลี่ยนแปลง

“โครงการที่ผมทำอันดับแรกในโรงเรียน โรงเรียน
อันเปิด 9 โมงเช้า เลิก 3 โมงเย็น พอผมเป็นครูใหญ่ผม
เปลี่ยนหมด ขึ้นเจ็ดโมงครึ่ง เลิกสี่โมงครึ่ง”

เด็กโรงเรียนน้ำขาวใน ห้ามเรียกครูเจ๊ๆ ต้องเรียก
ว่าพ่อครู หรือแม่ครู สำหรับครูให้เรียกลูกศิษย์ว่าลูก

เปลี่ยนรูปแบบการแต่งกาย ผม การทำความสะอาด
สั่งยกเลิกค่านับเพราะเห็นว่าเป็นวัฒนธรรมฝรั่ง ให้ไว้หมด
เพราะเป็นชาวพุทธ

“ขอเปลี่ยนแปลง เขาหาว่าผมไม่สบาย เขียนแล้ว
ผมบอกว่าไม่เขียน มีจิตสำนึกอยู่ นับ 1-10 ได้เหมือน
เขื่อน”

ครูทบทนำความเปลี่ยนแปลง ตามมาอีกมากมาย เช่น

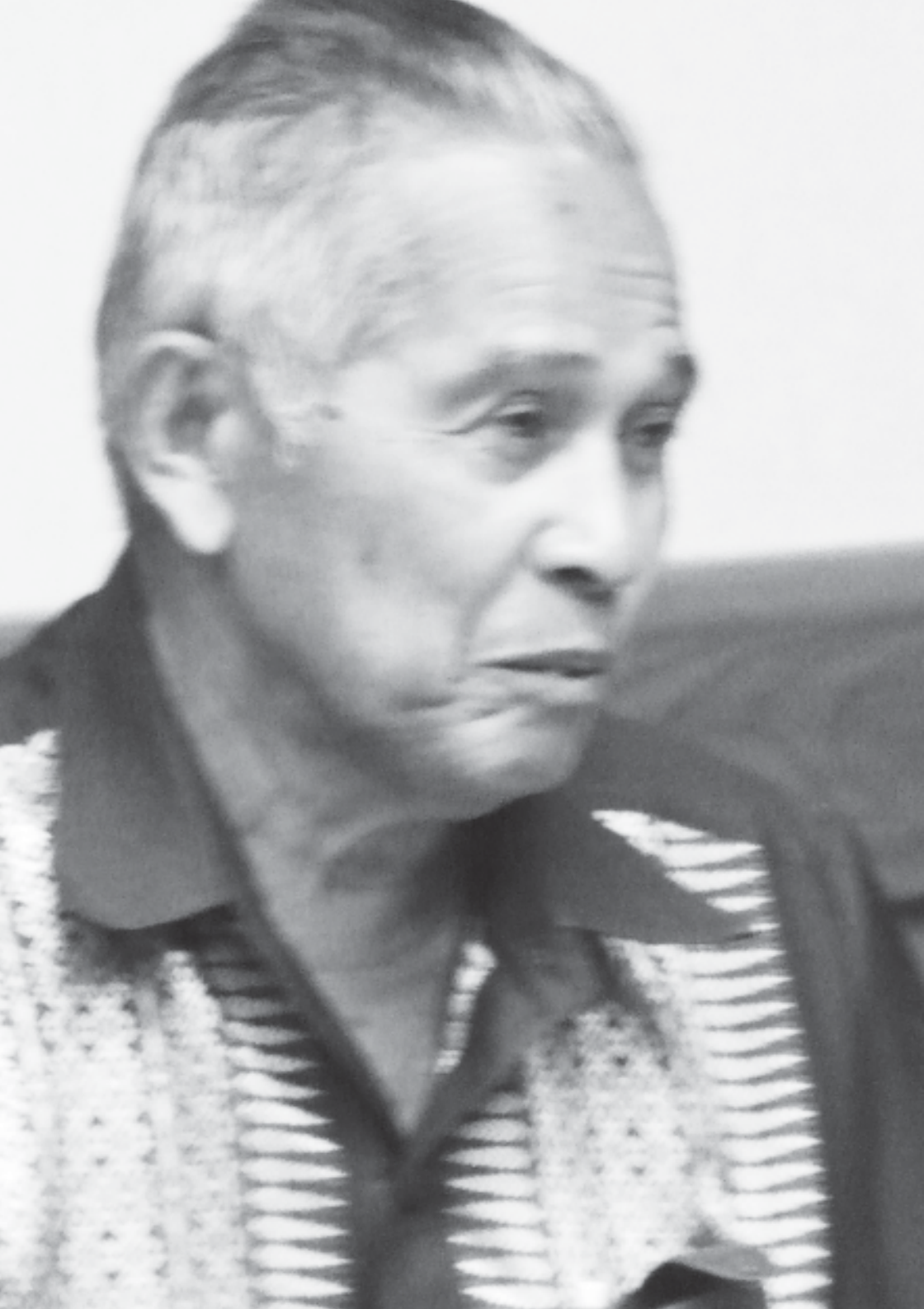
1. โครงการอาหารกลางวัน
2. โครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน
3. โครงการพัฒนาการศึกษาให้เท่าเทียม
4. ตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในโรงเรียน

เกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์นี้เอง สามารถนำสังคม
เปลี่ยนแปลงได้จากจุดเริ่มต้น ครูขบตั้งคำถามว่าทำไม
ชาวบ้านจน

“มาคิดให้เด็กมีเงิน โดยออมทรัพย์วันละบาทใน
โรงเรียน ครูบอกว่าจะเอาเงินที่ไหน เด็กจน ขาข้าวหอมมา”

ครูขบมองว่าโรงเรียนน้ำขาวในมัตดินอยู่ 4-5 ไร่
สนามฟุตบอล 1 ไร่ อาคาร 4 หลัง พื้นที่ว่างจำนวนหนึ่ง
ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ เขาตัดสินใจสั่งชุดไม้ดอกไม้ประดับ
ทั้ง หันมาส่งเสริมให้พื้นที่ให้เด็กปลูกผัก บังคับทุกคนต้อง
มีแปลงผัก กว้าง 1 เมตร ยาว 3 เมตร ใช้ปุ๋ยธรรมชาติ
ไว้นานผักขึ้นเต็มทั้งโรงเรียน ให้เด็กนำไปกินที่บ้าน ที่เหลือ
ถอนใส่รถเข็นไปขาย ชาวบ้านสงสารเด็ก รุมกันซื้อ ได้เงิน
มาฝากโรงเรียนวันละ 1 บาท

นั่นเป็นจุดเริ่มต้นอันยิ่งใหญ่ เพราะหลังตั้งกลุ่ม
ออมทรัพย์ในโรงเรียนสำเร็จ วันหนึ่งชุมชนขอให้ครูขบไป
ทำกลุ่มให้บ้าง เป็นที่มาของการพัฒนาชุมชนต้นแบบระดับ
ชาติมาจนถึงทุกวันนี้

ลุงเคล่า แก้วเพชร

“คำว่าพัฒนา สิ่งจากข้างบนไม่ได้”

**“ทำงานให้มีคุณภาพ งานได้ผลประโยชน์แล้วคนที่ทำงาน
สุขภาพดี จิตใจสบายไม่เดือดร้อนอะไรทั้งสิ้น ยิ้มแย้มแจ่มใส
เงินก็ดีแต่เงินต้องสะอาดแล้วสร้างเครือข่ายการเรียนรู้”**

ลุงเคล่า แก้วเพชร กองทุนสัจจะออมทรัพย์นำหว้าพูดย้ำ
ประโยคนี้หลายครั้ง แม้แต่ในเครือข่ายสงขลาพอเพียง เวทีซึ่ง
ลุงเคล่าเห็นว่าเป็นการเพิ่มทุนความรู้ให้ลุงเคล่าเองและคนอื่น

ลุงเคล่าวัย 71 ปี มักถูกแซวว่าพูดเกินโควตา ความจริง
เป็นคนประเภททำก่อนพูด ไม่ใช่คนประเภทที่ลุงเคล่าเรียกว่า

นั่งเทียนเขียนแผน นั่งวางแผนตามอารมณ์ นั่งชื่นชมโครงการตามข้อมูลแล้วนอนอาดูรผลงานที่ออกมา

“คำว่าพัฒนาจะให้สิ่งจากข้างบนไม่ได้”

สิ่งที่ลุงเคล้าสรุปให้เวทีและนำไปใช้ในชีวิตรจริง ที่กลุ่มล้งจะออมทรัพย์บ้านนาหว้า อำเภอนะจะ จังหวัดสงขลา กระนั้นลุงเคล้าบอกว่าทุกอย่างเปลี่ยนไปเสมอ อย่างความคิด คำพูด เมื่อปีที่ 4-5 ตอนนี้อามาใช้ไม่ได้แล้วต้องปรับใหม่ตลอดเวลา

“ผมพูดใหม่เสมอว่า ตทอ.-เราต้องทำเอง แต่วันนี้ เป็น วรช.

ว.-นักวิชาการ ร.-ราชการ และ ช.-ประชาชน”

ลุงว่านักวิชาการหรือข้าราชการจะสั่งยังงี้ก็ได้ ถ้าชาวบ้านไม่ดื้อ ไม่เถียง แต่อาจไม่ได้เป็นอย่างนั้นเสมอไป การมารวมหัวกันระหว่างประชาชน นักวิชาการและข้าราชการ เป็นเรื่องใหม่สำหรับลุงเคล้า

กับทางราชการลุงตั้งคำถามเสมอว่า นายอำเภอกับผู้ว่าราชการจังหวัดมักย้ายตลอด คนที่มาทำหน้าที่ต่อก็ไม่สืบทอดงานจะทำอย่างไร

ลุงเคล้าเห็นว่าการพัฒนาต้องไปถามเจ้าของบ้าน อย่าง จังหวัดสงขลา พันแปดสิบชุมชนจะให้เหมือนกันไม่ได้ ชาวบ้าน ทำตามนโยบายของรัฐบาลที่เขาให้งบประมาณมา แต่วิธีปฏิบัติชาวบ้านภายใต้การนำของลุงเคล้าน่าสนใจ เพราะทำตามราชการสั่ง แต่ปฏิบัติตามแนวทางของประชาชน โดยไม่ให้เสียเป้าหมายหลักของทางราชการ

“ส่วนนักวิชาการอยากให้ชาวบ้านทำเหมือนกันจะได้สะดวก”

ความแตกต่าง คือชาวบ้านทำงานกว่าจะสำเร็จใช้เวลา 2-3 ปี แต่นักวิชาการใช้ตำราที่เขาเขียนให้ อ่านแล้วก็พูด ๆ ๆ ใช้คนอื่นไม่ทำเองเลย

“เขาวัดผมตำแหน่งงานรัฐ นักวิชาการ ไม่ใช่ซะ เราแลกเปลี่ยนกัน ถ้าเราไม่กล้าพูด นักวิชาการก็ไม่รู้ ผมถูกนักวิชาการต่อว่า ลุงเคล้าต้องเดินหน้าอย่าถอยหลัง ผมว่าไม่แน่ว่าผมถามแบบคนจบ ป.4 กลับว่าอาจารย์ไปมหาวิทยาลัย ต้องกลับบ้านใหม่ ไม่กลับหลังหรือ”

ลุงเคล้ายอมรับว่านักวิชาการเก่งในการแก้ปัญหา ถ้าไม่มีนักวิชาการ งานชาวบ้านไม่มีทางสำเร็จ เพราะส่วนใหญ่ทำไปด้วยความไม่รู้

นักวิชาการต้องมีความสามารถกว่าประชาชน แต่หากตำราเขียน 5 ปีที่แล้ว ไม่ตรงแล้วอาจต้องปรับใหม่ ทุกสิ่งเปลี่ยนแปลงตลอด

สูตร “ตทอ.” ของลุงเคล้าหมายความว่า ชาวบ้านต้องทำเอง ส่วน “วรช.” นักวิชาการรอฟังข้อมูลจากชาวบ้านเมื่อชาวบ้านให้ข้อมูล จะเอาประสบการณ์จากตำรามาช่วยแก้ไขได้

“ในเวทีประชุม ผมจะเอาปัญหาที่แก้ได้แล้วมาพูดในที่ประชุม แต่ถ้ายังแก้ไม่ได้ ศึกษาก่อนว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดแก้ได้อย่างไร”

ก่อนฟังนักวิชาการ ต้องลองแก้ปัญหาคนเดียวก่อน ลุงเห็นว่าชาวบ้านต้องคิดเสมอว่าทำเอง ถ้าเป็นนักแบมือขออยู่ตลอดเวลาไม่รู้ขอใคร ขอลุงเขาไม่มีให้

“ปลูกพริกแล้วนำไปปริญญานักวิชาการ เขาว่าต้องเปลี่ยนดิน เปลี่ยนปุ๋ย พันธุ์ เรื่องแบบนี้ ชาวบ้านไม่รู้ เราพยายามอย่าให้มีสารพิษ อย่างแดง จะมีแมลงชนิดหนึ่งมากิน ถ้าไม่ฉีดยา ไม่ได้ผล นักวิชาการ บอกว่ามีวิธีต้องทำ ถามว่าต้องทำ ทำอย่างไร ใช้ตะไคร้หอม ข่า สะเดามาทำได้แต่ชาวบ้านไม่รู้”

มากไปกว่าความรู้ ต้องพึ่งตัวเอง ยกตัวอย่างเรื่องปุ๋ยชีวภาพ ใครจะมีความรู้ไม่สำคัญ ใครอยากทำจริงต้องวัดดูดิบ แกลบดิบ แกลบดำ รำละเอียด มูลสัตว์

“ชีวะ จะเอามาจากไหนถ้าไม่เลี้ยงตัวมัน คนที่พูดเก่งพูดว่า ชีวะเอามาทำปุ๋ยชีวภาพแต่อันดับแรกไม่แนะนำให้ชาวบ้านเลี้ยงวัว”

ทฤษฎีของลุงเคล้าที่พูดบ่อยครั้ง แม่วัวตัวหนึ่งมีประโยชน์รอบด้าน ปากวัวเป็นเครื่องตัดหญ้า กระเพาะวัวเป็นเครื่องผลิตปุ๋ย

“ถ้าเราเลี้ยงวัว 1 ตัว ได้ชีวะตัวละ 5,000 กิโลกรัม ทั้งกลางวันกลางคืน แต่อาจไม่ได้ตามสูตร การเลี้ยงที่ให้ผลต่าง

ออกไป ถ้าเลี้ยงแบบปล่อย ชีกลางทุ่ง ถ้าต้องการข้าว อาจจะต้อง
อยู่ที่ใดที่หนึ่งทั้งกลางวันกลางคืน แต่ต้องตัดหญ้าให้มันกิน มันจึง
จะขึ้นตามเป้า”

สรุปแล้วพูดง่าย แต่ทำยาก

เครือข่ายสงขลาพอเพียง สำหรับลุงเคล้า จึงมองว่าแนวทาง
ที่ทุกฝ่ายมาร่วมกันนั้นน่าจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี แต่ต้องอาศัยการเปิดใจ
เรียนรู้ ซึ่งกันและกันอีกพอสมควร และทุกคนต้องพร้อมสำหรับการ
เปลี่ยนแปลงอันนั้นด้วย

ลุงเคล้าบอกคนรุ่นลูกหลานเสมอว่า การรู้ต้องเจาะลึก
รู้ไม่เหมือนกัน คนเราต้องทำงานแบบทดลอง บางเรื่องเกือบตาย
กว่าจะรู้ ลุงเคล้าเล่าประสบการณ์ที่ทำมา ครั้นรวมเงินทุนของหมู่บ้าน
เฉพาะเงินชาวบ้านเอง 34 ล้าน เงินฝาก 10 เงินหมู่บ้าน 6 ล้าน
ถามว่าจะทำอย่างไร

“หลายคนบอกว่า ทำแบบตรงไปตรงมานี้โง่ เงินเขาให้มาจ่าย
เราทำให้เก็บให้เหลือ” นั่นเป็นบทสรุปเรื่องชาวบ้านมีคนดี 20%
คนไม่ดี 30% ที่เหลือ 50% เฉยๆ

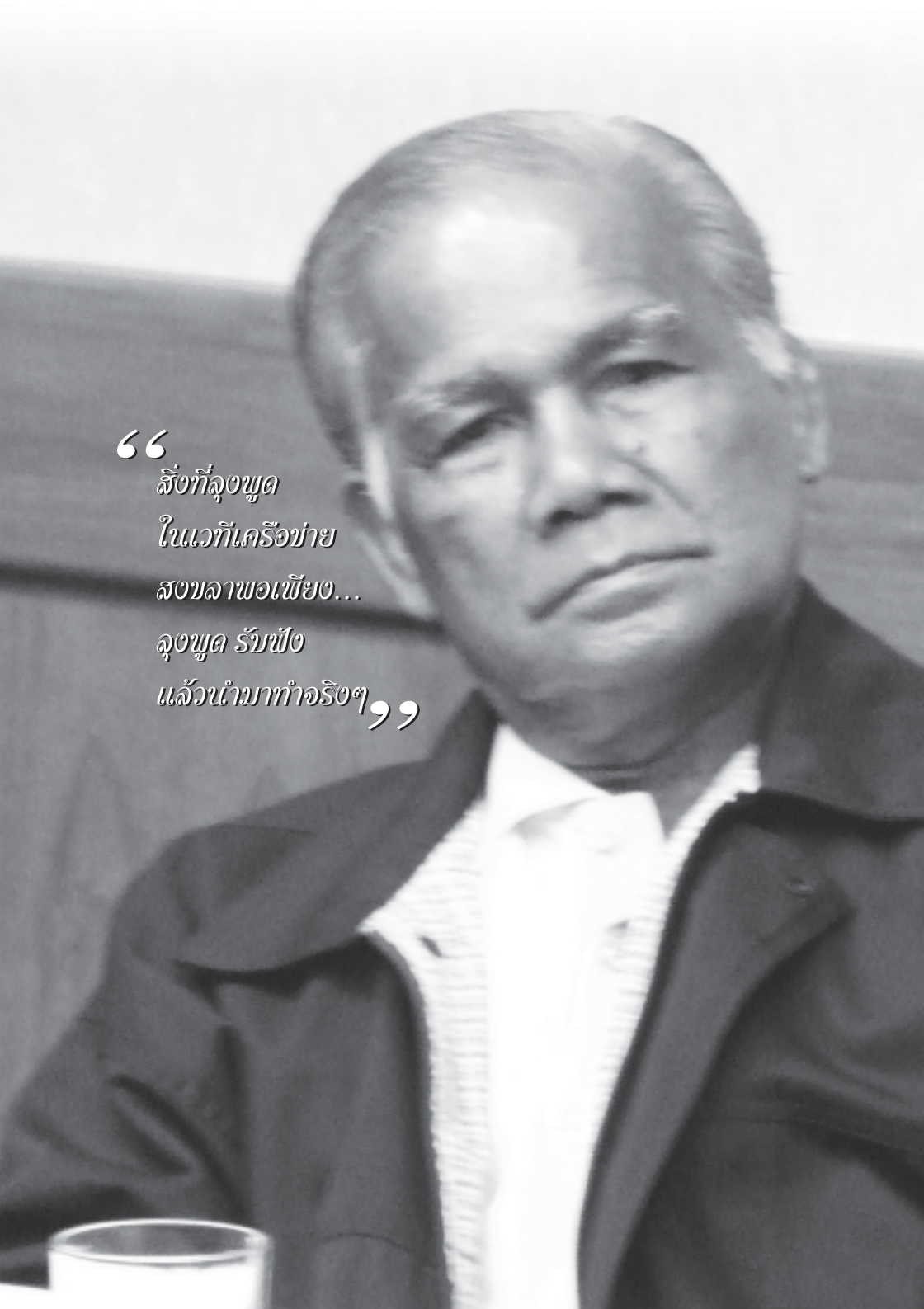
“เราพัฒนาคน 30% คนกลุ่มนี้เหมือนมิดกับหิน เอามิดไป
สัมผัสหิน ต่างก็ลื่นไป แต่ความคมมันเกิด”

วิธีการจัดการการบริหารตามพระราชดำรัสในหลวง 4 ธ.ค.50
ลุงเคล้าเล่าว่า นั่งฟังมากับหู และจดไว้ประโยคหนึ่ง

“ไม่เอามาก เพราะเอามากทำไม่ได้ คำหนึ่งที่พูดอยู่ 2 นาที
ได้ที่ว่า ลำคัญอยู่ที่การบริหารจัดการ ถ้าอะไรที่ทำได้อยู่ที่การบริหาร
จัดการ”

ลุงคิดว่าเรื่องทั้งหมดต้องพึ่งตนเองตามพระราชดำรัส
เศรษฐกิจพอเพียงในหลวง แต่จะฝึกอย่างไรที่ทำให้รู้จักพอเพียง

“ถามว่าเราทำแล้วหรือยังที่ใช้คนอื่น นักวิชาการอ่านในตำรา
ว่าต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ แล้วตัวเองทำหรือยัง”.

A black and white portrait of a middle-aged man with short, dark hair, wearing a dark suit jacket over a light-colored shirt. He is looking slightly to the right of the camera with a neutral expression. The background is a plain, light-colored wall.

“
สิ่งที่ลุงพูด
ในเวทีเครือข่าย
สงวนเวลาพอเพียง...
ลุงพูด รับฟัง
แล้วนำมาทำจริงๆ”

ลุงอัมพร ด่วงปาน

ทำให้ดู อยู่ให้เห็น

หลังเข้าร่วมเครือข่ายสงขลาพอเพียง ลุงอัมพร ด่วงปาน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยชาวบ้าน กองทุนสัจจะออมทรัพย์คลอง
เปรี๊ยะ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา 1 ใน 4 เลือ เอาแนวคิด
กลับไปขับเคลื่อนในชุมชนตามแนวทางตัวเอง

25 พฤษภาคม 2551 ลุงเปิดตัวกิจกรรมใหม่นำร่องตั้งกลุ่ม
สตรีอาสาพัฒนา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่หมู่ 3
คลองเปรี๊ยะ

“ทำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรูปธรรม เอาผู้หญิงมาเป็น
แกนเพราะผู้หญิงมีบทบาทมากที่จะใช้ชีวิตประจำวัน อยู่กับการกิน

เพราะฉะนั้นจะขับเคลื่อนได้ง่าย ได้กลุ่มราว 30 คน ตั้งประธาน ขึ้นมาคนหนึ่ง”

ลุงอัมพรหวังจะให้ผู้หญิงมาเป็นแกนในเรื่องความพอเพียง ให้ครอบครัว ให้แนวคิดที่อาชีพเกษตรกรต้องรู้จักปลูกกิน เพื่อลดการซื้อให้มากที่สุด

1. แกนนำในการปลูกผักสวนครัว ใครปลูกมากได้ขาย แต่อย่างน้อยก็มีกินในครอบครัว ไม่ต้องพึ่งคนอื่น

2. การณรงค์การออกกำลังกาย วันหนึ่งแบ่งเวลาให้ตัวเอง สัก 30 นาที จะเดินหรือถีบจักรยานก็ได้แล้วแต่ถนัด

3. ส่งเสริมเรื่องสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่กำจัดขยะในครัวเรือน การปลูกต้นไม้

“สามเรื่องนี้ต้องทำเรื่องอื่นค่อยว่ากัน ลุงบอกว่าหลังจากได้ประธานได้เลขาแล้วไม่คิดให้แล้วนะ ลุงมีหน้าที่ทางงบประมาณให้ ถ้าจะใช้เงินบอกลุง” ลุงอัมพรบอกพร้อมตั้งใจว่าถ้ากลุ่มนี้สำเร็จระดับหนึ่งต้องพร้อมขยายแนวคิดตั้งกลุ่มลักษณะเดียวกันสู่หมู่บ้าน อื่นในตำบลคลองเปரியะ

ลุงมองว่าคนส่วนใหญ่ในชุมชนเดินตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่แล้ว เพียงแต่เขาไม่เข้าใจว่าที่ทำอยู่นั้นเป็นคำตอบ เพียงแต่ผู้ใหญ่ที่เข้าใจไปช่วยบอกช่วยกล่าวอะไรต่างๆ เขาจะมีความมั่นใจมากขึ้น

ทุกคนในชุมชนคลองเปரியะมีที่ดินข้างบ้าน ลุงอัมพรเห็นว่า แค่ปลูกปัจจัยในการปรุงอาหารจำพวก ขมิ้น ตะไคร้ พริก สามารถหยุดซื้อได้ ประหยัดเดือนละร้อย ปีสละหลายพัน หรือเป็นหมื่นต่อครอบครัว เมื่อเงินเหลือก็เข้าออกกับกลุ่มออมทรัพย์ นำชีวิตเข้าสู่ความมั่นคงได้ไม่ยาก

“ถ้าไม่เล่นแบบนี้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัว อันมีคุณค่ายิ่งจะไม่เป็นรูปธรรมไม่ว่าเราจะมีผู้ขับเคลื่อนมากแค่ไหน ต้องมีกิจกรรมขับเคลื่อนจริงๆ พวกเรามากจะพูดเสียมากกว่า”

ลุงอัมพรหัวเราะ และกล่าบอกว่ตนเองไม่ใช่ประเภทพุดอย่างเดียวย
ย่ำเสมอว่บอกคนอื่นให้ทำอะไร ตัวเองต้องทำให้ได้ก่อน

การคิดอย่างไร ทำอย่างนั้น เพื่อให้คนอื่นมั่นใจและเจริญรอย
ตามไ้ นั้นเป็นเรื่องสำคัญและยากยิ่งโดยเฉพาะกับชาวบ้านต้องเห็น
ของจริงก่อนจะเชื่อ

กรณีเศรษฐกิจพอเพียงลุงอัมพรเอาชีวิตตัวเองมาเป็นแบบ
อย่าง ตัวลุงอัมพรเองไม่ปรับชีวิตไปตามกระแส ไม่ต้องการร่ำรวย
อะไรมากมาย ขอแค่มีกิน มีนคง ย้งยืน

แทนการปลูกยางเป็นพืชเชิงเดี่ยวทั้งหมดตามกระแสทั่วไป
ของภาคใต้ ลุงอัมพรใช้พื้นที่ 10 ไร่ปลูกพืชผสมผสานตามเกษตร
ทฤษฎีใหม่ของในหลวง นอกจากพืชผักพื้นบ้าน ไม้ผลทุกอย่างแล้ว
ลุงยังปลูกป้าพวกตะเคียนทอง สะเดา จำปา ทำมาหลายปี ท่ามกลาง
ความไม่เชื่อมั่นของคนอื่น

“ลองกองแพงลุงไม่เดือดร้อน สะตอ มะพร้าว จำปา มะนาว อะไรแพงลุงไม่เดือดร้อน เพราะปลูกทั้งหมดเลย อย่างละ 20 ต้น 10 ต้น 5 ต้น แล้วแต่ มีกินตามฤดูกาล เหลือกินขาย ราคาถูกแพงไม่เกี่ยว ใช้ต้นทุนในครอบครัว แล้วได้ประโยชน์สามารถหักเลี้ยงสารเคมีอันตราย ปุ๋ยก็ใช้มูลสัตว์ ลุงเลี้ยงวัว เลี้ยงหมู เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงแพะ” ลุงว่า เป็นการทำเกษตรครบวงจร ที่สามารถลดรายจ่ายในครอบครัว อยากกินไก่อก็ไปจับมาเชือดคอกแกงไก่หม้อหนึ่ง คนอื่นเขาจะซื้อมะพร้าว ไก่ ผัก แต่ของลุงบอกว่าซื้อเกลืออย่างเดียว ที่เหลือเอาในสวนทั้งนั้น

ลุงบอกว่าถ้าใช้ที่ดิน 10 ไร่ ปลูกยางน่าจะมียาววันละ 1,500 บาท เดือนละ 20 วัน หากเงินเอาไปซื้อหมดทุกอย่างที่ต้องการ มะพร้าว ลองกอง ฯลฯ ไม่เหลือเงินเก็บ

“รายได้เงิน 100% เพราะเป็นพืชเชิงเดี่ยว แต่นี้ได้หลายอย่าง อาจได้อย่างละ 20% แต่หลายอย่าง รวมกันแล้วมากกว่า 100% สมมติว่าปลูกพืชเชิงเดี่ยวได้แสนบาทต่อปี แต่เราปลูกหลายอย่าง ได้อย่างละสองหมื่นต่อปี ถ้ามีสิบอย่างได้เท่าไร ได้มากกว่าเกินแสน นี่ไม่นับว่าที่ได้กินไม่ต้องซื้ออีก”

ลุงหาสูตรมาอธิบายให้ชาวบ้านเลิกค่านิยมปลูกพืชเชิงเดี่ยว ด้วยการกระทำ แล้วต่อยอดไปสู่กิจกรรมอื่นต่อไปอีก

ในภาวะโลกร้อนที่เป็นอยู่ลุงเห็นว่าเพราะป่าไม้ขาดแคลน ลุงคิดสร้างชุมชนสีเขียว และต้องการขยายผลจึงส่งเสริมทำโครงการชาวบ้านปลูกป่าให้ได้ครอบครัวละ 50 ต้น กลุ่มออมทรัพย์ คลองเปรี๊ยะพร้อมจ่ายค่าดูแลให้ต้นละ 3 บาทต่อเดือน จ่ายให้ 10 ปี เริ่มทำได้แล้ว 5,000 ต้น ตั้งแต่ปี 2549 เพื่อทูลเกล้าถวาย ในวโรกาสในหลวงทรงครองราชย์ 50 ปี และปีนี้จะเพิ่มอีก 2,000-3,000 ต้น

“ปลูกที่ดินใครที่ดินมันเป็นกรรมสิทธิ์ของคนนั้นเมื่อโตขึ้น 20-30 ปีต่อไป ลูกหลานสามารถมาแปรรูปปลูกบ้านได้อีก ส่วนหนึ่ง

ก็ปลูกในที่ดินสาธารณะเป็นสมบัติสาธารณะอย่างวัด ป่าช้า มีผู้ดูแล
ได้เฉพาะค่าดูแลเท่านั้น ถ้าชาวบ้านเห็นว่าจะนำมาใช้ประโยชน์
สาธารณะ นั้นเอามาใช้ได้”

หลักคิดสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามสิ่งที่ลุง
พูดในเวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียง ลุงอัมพรพูด รับฟังแล้วนำมา
ทำจริงๆ

“เราทำเพื่อจะมีไม้ใช้สอยเพียงพอ สิ่งแวดล้อมที่ดี ทำให้
อารมณ์ สุขภาพเราดี ไม่มีโรค ทำมาหากินได้เต็มที่ นั่นคือปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง”

แม้จะเป็นวิทยากรรับเชิญเพื่อถ่ายทอดแนวคิดความเป็นผู้นำ
กลุ่มออมทรัพย์อยู่เสมอ ลุงบอกว่าลุงไม่ใช่เพียงนักพูด

“เอาละ นักวิชาการเขาเรียนมาพูดขยายผลไม่มีเวลาทำ
แต่เราเป็นเกษตรกร ผู้นำต้องทำ เพราะชาวบ้านบ้านเราถ้าไม่เห็น
รูปแบบก่อนมันไม่เชื่อ ถ้าเห็นลุงอัมพรทำก็ทำ เพราะฉะนั้นลุงทำ
ว่าลุงทำมากกว่าพูด อย่างในเวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียง ถ้าอาจารย์
พงศ์เทพ ไม่ตอกเข้าจริงจะไม่พูดเลย ส่วนมากนั่งฟังเขาพูด”

ภาครัฐในสายตาลุงอัมพร เห็นว่ามีความพยายามมาบูรณา-
การกัน แต่ทางปฏิบัติของใครของมัน ต่างมีกรอบของเขายู่แล้ว
นายคุมกรอบขัดไม้ได้เปิดไฟเขียวแต่ละหน่วยงานต่างทำของเขาไป

“เวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียง เจตนาดีในการนำขึ้นมา ไม่เสีย
เปล่า ได้ฟังความคิดของคนหลากหลายในจังหวัดของเรา ถือว่า
สงขลาเป็นจังหวัดหนึ่งที่เป็นแกนนำในเรื่ององค์กรออมทรัพย์
ได้รู้ว่าแต่ละฝ่ายพูดอย่างไร กิจกรรมที่เกิดมีคณะทำงานอย่าง
อาจารย์สุภาคย์ (อินทองคง) ที่ไปตั้งตำบลนาร่องได้แล้ว แต่ยังไม่
ตามไปดูว่าเกิดอย่างไร จึงอยากเคลื่อนย้ายจัดไปดูตามพื้นที่ต่างๆ”

อย่างไรก็ตามลุงอัมพรเห็นว่าถ้าเครือข่ายสงขลาพอเพียง
ใช้เวลา 2-3 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในห้องประชุม ถ้ายังยึดวิธีดังกล่าว
มากไปไม่น่าเกิดประโยชน์นัก.

ลุงอัมพร ตัวงปาน เห็นว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีคุณค่ามาก แต่ว่าสังคมกลุ่มใหญ่ยังไม่เข้าใจว่าคืออะไร หมายถึงอะไร ทำอย่างไร

“ในฐานะผู้นำหลายฝ่าย ไม่ว่าซีลวีย์ ชีซบ ซีเคล้า เราคิดว่าน่าจะขมวด สร้างกิจกรรมเป็นปัจจัยประกอบ เพื่อทำให้ปรัชญาตรงนี้เป็นรูปธรรมมากขึ้น”

ลุงอัมพร เป็นผู้เสนอในที่ประชุมเครือข่ายสงขลา พอเพียงว่า อันดับแรกต้องสร้างความเข้าใจตรงกันในระดับผู้นำก่อน ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร ขอบข่ายของมันคืออะไร

“เมื่อเราพบกัน และคาดว่าเข้าใจค่อนข้างตรงกัน อาจจะมีความรู้สึกแตกต่างกันิดๆเป็นความปกติของคน”

ทางเดียวที่จะทำให้เป็นรูปธรรมกับตัวเอง ชุมชน ที่อยู่ข้างหลัง ต้องทำกิจกรรมให้ชาวบ้านขับเคลื่อน

ตามความรู้สึกของลุงอัมพร ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีอยู่ 3 ส่วน

1. นักธุรกิจ นายทุน นักลงทุนอุตสาหกรรมอะไรก็ตาม สามารถเข้าถึงได้

2. ข้าราชการเอาไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

3. ชาวบ้าน ซึ่งเป็นฐานล่าง ฐานใหญ่ชุมชน สามารถปรับใช้ได้ แต่ต้องอยู่ที่แกนนำ ทำความเข้าใจให้พี่น้องประชาชนว่าเข้าถึงแบบไหน เกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง

ลุงอัมพรในฐานะเป็นแกนนำในพื้นที่ และได้รับเชิญจากหลายองค์กร หน่วยงาน ไปบรรยายเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มองว่าระดับชุมชนโดยเฉพาะเกษตรกร สามารถ

เข้าถึงปรัชญานี้ได้ง่ายมาก แต่จะต้องเข้าใจว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมันเป็นเรื่องของชีวิต ไม่ใช่เรื่องเทคโนโลยีหรือฝรั่งมังค่าภายนอก มันเป็นเรื่องของวิถีชีวิตที่ดำรงอยู่โดยอาศัยปัจจัยสี่

“เราจะพัฒนาจะดำเนินกิจกรรมอย่างไร ที่จะทำให้เกิดปัจจัยสี่ มีกิน มีนุ่ง มีนุ่ง และยังมีอื่น ปัจจัยสี่ที่ขาดไม่ได้ เช่น อาหาร สิ่งเหล่านี้ที่เราต้องทำความเข้าใจกับชาวบ้าน ถ้าเราเป็นเกษตรกรแล้ว เราพยายามหาวิธีการระหว่างเพิ่มรายได้กับลดรายจ่ายอย่างไร อะไรทำได้ง่ายกว่า ลองเสนอเรื่องนี้เป็นประจำเมื่อประชุมกับชาวบ้าน”

ลุงบอกเสมอว่าลดรายจ่ายง่ายกว่าเพิ่มรายได้ชาวบ้านทำได้เลย ถ้าคิดสร้างรายได้ตามกิจกรรมของรัฐ ไม่ว่ากระทรวงไหนมองว่าต้องอาศัยแหล่งทุน องค์ความรู้ ทรัพยากรมากมายเสี่ยงต่อการล้มเหลว

“หน่วยงานรัฐมาส่งเสริมโครมๆ พอทำเข้าแล้วผลผลิตตกต่ำ ราคาถูกชาวบ้านแจ้ง ชาวบ้านเป็นผู้ลงทุน ปฏิบัติที่ขาดทุน เพราะว่ายังจัดการไม่ครบวงจร”

การทำงานราชการพยายามเพิ่มรายได้ ลุงมองไม่เห็นทางว่าทำให้คนรวยขึ้น อาจจะมีคนกลุ่มหนึ่ง แต่ไม่ทั้งหมดแน่ คนตรองมากกว่า ลุงคิดว่าทำอย่างไรให้เขาพัฒนาตามศักยภาพของเขา

“คุณจะทำอะไรข้างละเพื่อให้อยู่รอด ราชการน่าจะเล่นคำนี้มากกว่า ไม่ใช่ว่าต้องทำแบบนั้นแบบนี้ มันยังประมาณให้แบบนั้น ไม่สำเร็จเพราะชาวบ้านต่อยอดไม่ได้”

ลุงสรุปว่า ทำอย่างไรจะลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้

ไม่ห้าม ใครมีศักยภาพทำไปเลย แต่ลงเชื่อว่ารายได้จะ
เพิ่มขึ้นเท่าไรก็ตาม ถ้าเราไม่ลดรายจ่าย ไม่ปรับเปลี่ยน
ค่านิยม ไม่มีทางไปถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ลุงอัมพรเชื่อว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นธรรมชาติ
เรื่องของมนุษย์ เรื่องของจิตใจ ความรู้สึกภายในถึง 99%

1% ที่เหลือสำหรับทำกิจกรรมเสริมเพื่อความพอเพียง
ยกตัวอย่าง เกษตรกรมีรายได้ แต่ความเหลื่อมล้ำ
ระหว่างรายได้ ทำให้ชาวบ้านมองว่าตัวเองนั้นยังจน ง่ายๆ อยู่
เพราะคนอื่นได้มากกว่า ก็กระตือรือร้นให้มากเท่าคนอื่นเขา

“ลุงมองว่า เป็นการเข้าใจที่ผิดธรรมชาติ ธรรมชาติ
มันเป็นไปได้ไม่ได้หรอกที่คนจะเสมอภาคกันเรื่องนี้ ทางสิทธิ์
นั้นโอเคได้ แต่ทางปัจจัยอื่นเสมอกันไม่ได้ เช่นเราต้องการ
เงินทุนทรัพย์ให้เสมอกับคนอื่นเขา ที่เขารวยเป็น 100 ล้าน
1,000 ล้านมันก็ได้ เราพยายามแค่ไหน ขีวิตหาไม้ก็คง
ไม่ได้ ถ้าเราพยายามขึ้นให้เรารวยเท่าคนอื่น เพื่อลบคำว่า
เราจน แสดงว่าเราไม่เข้าใจตัวเราและเราไม่เข้าใจธรรมชาติ”

ลุงอัมพรมองว่าหากได้ธรรมชาติ 99% มาไว้ในจิตใจ
จะพัฒนาถึงจุดพอเพียงได้ไม่ยาก เป็นการเปลี่ยนภายใน
เปลี่ยนความคิด ค่านิยม การพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงต้องเข้าใจธรรมชาติ ที่จะสร้างภูมิคุ้มกันอย่างไร
ที่เราจะไม่ไหลไปตามธรรมชาติมากนัก

“จริงแล้วว่ายากก็ยากตามกระแสสังคมปัจจุบัน
ทุนนิยม บริโภคนิยม อยู่ก็ตัวเราว่าจะปรับให้เข้ากับความสูง
ที่ยั่งยืนได้หรือไม่ ไม่ใช่เอาความสูงชั่วคราว ชั่วครั้งชั่วคราว
มาสรุปว่านั่นคือสุข การคิดว่ามีเงินมากคือความสุข

มิตรพัยสันนิบาตมากมาย ที่ดินเป็นร้อยพันไร่ จอริงแล้วสู้กับทุกข
มันเป็นสิ่งคู่กัน ถ้าพยายามปลดปล่อยเหล่านี้ เราจะมีความสุข
มากกว่า เป็นความสุขที่ยั่งยืน ไม่ทะเยอทะยาน ไม่หลง
ไมโคร ไมโคร

ระหว่างเป็นวิทยากรให้กับข้าราชการตำรวจ ลุงยก
ตัวอย่างระหว่างการบรรยายว่า ขณะบรรจุเป็นพลตำรวจ
ใหม่ๆ นั่งกินข้าวป่า ขนเมจันข้างถนน ถ้ากินเหล้า เหล้าขาว
ก็ได้ พอติดสินตริ ไม่นั่งข้างถนนแล้วไปร้านอาหาร พอติด
ร้อยตริก็ยิ่งหาที่หุ้มนัก

“ล่าสุดได้คุยกับกลุ่มครู 14 จังหวัดภาคใต้ ก็บอกว่า
ข้าราชการครูต้องเป็นต้นแบบให้ประชาชน ลุงไม่ห้ามให้
ครูดื่มเหล้า แต่ขอว่าให้ดื่มกันข้าวสักเบีก 2 เบีก อย่างนั้น
จะมีคุณค่าเป็นสมุนไพร แต่นี้ตั้งครึ่งโหล เริ่มตั้งแต่
3 โมงเย็นถึงเที่ยงคืน นี่คือเวลาที่เปลือง ไม่เข้าถึงปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง ถ้าปรับตรงนี้ เงินเดือนจะเหลือบ้าง”

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นักวิชาการมักพูดเรื่อง
3 ห่วง 3 เงื่อนไข ลุงอัมพรบอกว่า ชาวบ้านอาจเข้าใจยาก
แต่ลองพูดให้เห็นของจริง ลุงว่าความหมายของในหลวงท่าน
ไม่ได้ห้ามว่าไม่ให้เราพัฒนาไปสู่ความร่ำรวย ถ้ามีความรู้
พร้อม องค์กรความรู้พร้อม ทุนทรัพย์ ทรัพยากรพร้อม
ท่านไม่ห้ามเลย แต่ถ้าเราไม่พร้อมต้องก้าวไปเป็นขั้นบันได
ก้าวไปทีละขั้น ความสุขที่ยั่งยืนไม่ใช่การพัฒนาไปสู่ความ
ร่ำรวย นั่นไม่ยั่งยืนเอาจะเป็นความสุขหลอกลวง ความสุข
ชั่วฉาบ ความสุขยั่งยืนอยู่ที่ใจ.

“การร่วมเวทีมานาน ทำให้ร่วมคิด นำสู่การปฏิบัติ
อันชัดเจน ที่มีจุดเด่น ต่างคนต่างนำความคิดมาร่วม
บูรณาการให้เป็นหนึ่งเดียวกันโดยไม่มีข้อแตกแยก
ถึงแม้เป็นคนต่างวัยยอมรับกันได้ด้วยดีเสมอมา
ไม่มีความขัดแย้งแต่ประการใดมีการประชุมตามนัด
อย่างพร้อมเพรียงโดยมิได้ขาด จึงเห็นว่าการ
ประชุมได้ประโยชน์และได้แปลกเปลี่ยนความรู้ใหม่
ขึ้นเรื่อยๆ ยากที่วงอื่นจะเสมอเหมือนได้”

ลุงลักษ์ หนูประดิษฐ์

พลปฏิบัติวัดความสำเร็จ

“การร่วมเวทีมานาน ทำให้ร่วมคิด นำสู่การปฏิบัติอันชัดเจน ที่มีจุดเด่นต่างคนต่างนำความคิดมาร่วมบูรณาการให้เป็นหนึ่งเดียวกันโดยไม่มีข้อแตกแยก ถึงแม้เป็นคนต่างวัยยอมรับกันได้ ด้วยดีเสมอมาไม่มีความขัดแย้งแต่ประการใด มีการประชุมตามนัดอย่างพร้อมเพรียงโดยมิได้ขาด จึงเห็นว่าการประชุมได้ประโยชน์ และได้แลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ขึ้นเรื่อยๆ ยากที่วงอื่นจะเสมอเหมือนได้ ขนาดผู้ว่าราชการจังหวัดลงมาร่วมด้วย”

ลุงลักษ์ หนูประดิษฐ์ สรูปภาพรวมเครือข่ายสงขลาพอเพียง กระนั้นมองว่าอาจเปล่าประโยชน์ถ้าไม่เกิดการเคลื่อนไหวเชิงปฏิบัติจริงเป็นรูปธรรม

“พอได้บทสรุปจากการพูดคุยน่าจะจะไปสร้างเครือข่ายลงหมู่บ้าน
หาคนเข้าลัทธิกลุ่ม ที่เขาเห็นด้วยเพื่อลองทำ”

ลุงลักษ์มองว่าประโยชน์จริงอยู่ที่นั่น ตรงนั้น เมื่อถือแนวคิด
ดีๆ อย่างกรณีเศรษฐกิจพอเพียงลงไปพบคนที่แนวคิดคล้ายกัน
นำไปปฏิบัติจริงย่อมทำให้เขาได้มีชีวิตที่ดีขึ้น

“แต่นี้คุยกันยี่สิบกว่าครั้งแล้วคุยกๆกลับมาที่เดิม เรื่อง
เศรษฐกิจพอเพียง พูดกัน 4-5 คำก็น่าจะจบแล้ว”

ลุงลักษ์ว่าการได้นั่งคุยกับนักวิชาการ น่าจะเป็นโอกาสพัฒนา
แนวคิดให้เติบโตขึ้นมากกว่าจะพูดววนกลับเรื่องเดิมอย่างที่เป็นอยู่
ถ้าเอาไปทำจริง จะได้ผลหรือไม่ได้ผลนั้นอีกเรื่องหนึ่ง

“นักวิชาการเขาคิดแต่เรื่องวิชา แต่เราคิดว่าเขาจะไปปฏิบัติ
อย่างไร เช่นเขาว่าเกี่ยวกับการปลูกผัก ปลูกนั้นปลูกนี้ผสมผสาน
กันไป เหลือกินได้ขายบ้าง น่าจะเป็นแบบนั้น แต่นั่งพูดกันอย่าง
เดียวย่อมไม่เห็นผล”

หากมองความไม่ก้าวหน้าเครือข่ายสงขลาพอเพียงลู่ลักษ์
มองว่าน่าจะเกี่ยวเนื่องกับประเด็นนี้มากที่สุด

“เหมือนกับเอาหนังสือมวมาอ่าน รู้วิธีการชกมวย ออกหมัด
ออกเท้า หลบหลีกช่วงหมัดช่วงเท้า เตะซ้าย เตะขวา เรารู้แบบนั้น
แต่ในทางปฏิบัติจริงเราทำไม่ถูก พลัดท่าอาจถูกน็อกตั้งแต่ยกแรก
เพราะไม่ทดลองปฏิบัติ”

ความคาดหวังจริงๆ ของลู่ลักษ์ คือหลังนั่งคุยกันจนได้แนวคิด
น่าจะออกไปหาชุมชน ไปเล่าไปอบรมชาวบ้าน ให้คนเขาที่เห็นด้วย
ทำตามแนวคิด แล้วติดตามดูว่าที่พูดได้ผลหรือไม่อย่างไร

“เขาอาจจะย้อนกลับมาว่าเมื่อทำแล้วดีได้ผลอย่างนั้นอย่างนี้”

แม้ส่วนตัวมองว่าเวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียงยังไม่เคลื่อนไหว
แต่ในประเด็นเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกหยิบมาคุยเป็นประเด็นหลัก
ตั้งแต่เริ่มหลังเวทีพูดคุยลู่ลักษ์เคลื่อนไหวกับตัวเองโดยไม่ต้องรอ
อะไรทั้งสิ้น

“ผมทำไปตามของผมตามที่ผมคิด หนึ่งเก็บออม สองไม่สุร่ย
สุร่ย สามไม่เป็นหนี้ สี่ทำมาหากินเองลดการซื้อภายนอก”

ปลูกกล้วย ปลูกอ้อย ส้มโอ มะม่วง อยู่แล้ว ขยับปลูกพืช
อื่นเสริมรายได้

“ไบเตยหอมที่เคยมองไม่เข้าท่าตอนหลังพบว่าทำรายได้
ผมตัดขายร้อยละ 10 บาท วันโกนวันพระผมก็ได้สัก 100-200
บาท แต่ก่อนไม่ได้คิดแบบนี้ปล่อยเอาไว้กรไ้ประโยชน์เสียเปล่าๆ”

ที่บ้านมีพื้นที่ลุ่มน้ำขังลู่ลักษ์ปลูกบัว

“ลักษณะทำนองนี้แหละที่ผมเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียง
ผมไม่ต้องซื้อกล้วย ผมได้ขายกล้วยผมคิดแบบนั้น”

เป็นการนำความคิดในเวทีสงขลาพอเพียงสู่ชีวิตจริง

“ที่ผมอัดอัดคือที่พูดกันอยู่ในเวที ไม่ทราบใครเอาไปทำบ้าง หรือพูดแล้วมันเกิดจริงตรงนั้นตรงนี้ มันไม่เห็นภาพ ผมทำอยู่แล้ว เพราะผมละอายถ้าพูดในสิ่งที่ไม่ทำ”

ปัญหาเวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียงยังไม่ขับเคลื่อนหรือขับเคลื่อนกิจกรรมสู่ภาคประชาชนในความเป็นจริงได้ซ้ำ ลุงถ้อยมองว่า เพราะนักวิชาการ ข้าราชการ มีงานประจำเต็มที่อยู่แล้ว ยกตัวอย่าง ข้าราชการที่เป็นหัวหน้างาน งานเต็มมไม่ได้ลงพื้นที่จริง อย่างมาก บอกลูกน้องให้ลงไปดูได้แค่นี้

ฝ่ายราชการมาฟัง ลุงถ้อยยอมรับว่าจริง แต่เห็นว่าเขาไม่ปรับเปลี่ยนอะไร

“งานเขากองอยู่ที่โต๊ะมากมายอยู่แล้ว งานประจำมากอยู่แล้ว ที่มาร่วมคงมาด้วยเกรงใจหรือร่วมกระบวนการ เพราะมีงานประจำ เหลือเพื่ออยู่แล้ว”

ถึงที่สุด ในโครงสร้างที่เป็นอยู่ ข้าราชการต้องฟังนโยบาย ข้างบน อาจมีภาพว่าข้างบนพูดกันดี แต่ระดับปฏิบัติการยังไม่เห็น ภาพอะไรนอกจากท่าทีที่ดีกัน แต่เนื้องานแท้ๆไม่บูรณาการจริง ต่างคนต่างยึดความเป็นเจ้าของงาน เจ้าของชาวบ้านอยู่เหมือนเดิม

“ที่ผู้ว่าฯ มาเข้าร่วมเพราะอยากได้ความรู้ แนวคิด อยากได้ ข้อคิดที่ไปบอกคนอื่นต่อว่าเราคุยอยู่ต่อเนื่อง เราได้ผู้นำราชการมาร่วมระดับจังหวัด แต่ระดับอำเภอยังไม่ได้สักคน ทั้งที่อำเภอใกล้ชิดประชาชนมากกว่า”

ข้าราชการที่ลงมือทำเปลี่ยนแปลงได้จึงต้องเป็นคนทุ่มเท เสียสละ มีใจจริงๆ เท่านั้น

“อย่างไรก็ตามผมเข้าใจว่าเอาคนมาคุยกัน 20 ครั้งไม่ยาก ผมเองถ้าไม่ถูกใจเจ้านาย ไม่ถูกคอก็คงจะไม่ไปร่วม ในกลุ่มนี้ในด้าน ความรู้เขาได้เต็มทีวิชาการเต็มร้อย เพราะได้ถอดความรู้ คนนั้นคนนี้ แต่ทางปฏิบัติผมไม่เห็นตรงไหน”

ความผูกพันกันในเครือข่าย
ลุ่มลึกล้ำยอมรับว่าดีมาก หายาก
และลักษณะแบบนี้ยังไม่เคยมี
ใครทำได้

“เมื่อเราไปนั่งใจ
จดจ่ออยู่ในวงนั้น ต้อง
พูดเรื่องนั้น ตรงนั้น
ได้เต็มที่ ผมเพียงแต่
ชัดเจนว่าเพียงแต่ได้
วิชามันจะกินได้หรือ
ถ้าพิมพ์ออกมาเป็นตำรา
เรียน อันนั้นแหละพอใช้ได้บ้าง
แต่ความรู้สึกผมต้องถอดรูปแบบไปใช้ได้จริง อยากให้ชุมชนมีความ
เข้มแข็ง”

จุดอ่อนสำคัญของเครือข่ายสงขลาพอเพียงจึงอยู่ที่ไม่ได้
ปฏิบัติหรือยังไม่เห็นผลทางปฏิบัติ แม้สิ่งที่พูดกันอยู่นำไปปฏิบัติได้
เพียงแต่ยังไม่ได้ปฏิบัติ ลุ่มลึกล้ำอยากให้สิ่งที่พูดออกจากเครือข่ายฯ
เกิดเป็นกิจกรรมนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงได้จริง

“ชอบที่เขาพูด อยากทำดู ทำแล้วได้ผลจริง แต่ว่าที่คาดหวัง
อยากให้เกิดผลกับสังคมจริงๆ ขยับไปพื้นที่อื่นด้วย” แนวคิดของลุ่ม
ลึกล้ำเน้นย้ำอย่างนั้น

“ผมถามว่าหลังจากนี้จะทำอะไร ขับเคลื่อนต่อไปอย่างไร
ในวิชาการอาจจะได้ไปแล้วองค์ความรู้ แต่ทางปฏิบัติยังไม่เห็น เพราะ
คนที่นั่งประชุมกันนั้น ไม่ใช่ว่าทำได้สักกี่คนที่ แต่พูดกันทุกคน”

กรณีเศรษฐกิจพอเพียงจากเครือข่ายฯ ยังไม่เกิดจริง
เป็นเหมือนคำสวดอยู่ในโบสถ์ สวดไปท่องไป

“นักวิชาการ เขาอาจคิดว่าอยู่ในไบลานก็พอ ความคิดผมว่า น่าจะออกหลุดจากไบลานไปสู่การปฏิบัติอย่างไร เหมือนที่ผม ยกตัวอย่างเรื่องหนังสือมวยที่ผ่านมา แลกเปลี่ยนแล้วลงเอย เห็นด้วย แต่...ถามว่าใครคนที่ไปทำ ที่ผมไม่เห็นคือคนที่ไปทำ เราเองหรอกที่ลงมือทำไว้ ชูตตอ ลางป่า เราทำอยู่ ทำอย่างไรให้ หลุดออกไปอยู่ในชุมชนแล้วชุมชนได้ประโยชน์มีการเปลี่ยนแปลง เกิดขึ้น”

ลุงลักษณ์มองว่า หากการประชุมนี้ ถ้าดำเนินต่อไปวงจะ กว้างขึ้น คนจะมาเพิ่มเรื่อยๆ มีคนหลากหลายเข้ามา

“ผมคิดว่ากว้างออก แต่ทุกคนไปหาจุดตรงไหนสักอัน แต่ไม่ อยากให้เพิ่มด้วยการนั่งคุยกันในห้อง แต่ควรเพิ่มในชุมชน”

รูปแบบคือตามลงไปคุยในชุมชนเอาคนสนใจ 10-20 คน ที่สนใจจริง หาแกนรับผิดชอบในพื้นที่ก่อน ตั้งได้หลายกลุ่มก็เวียนรอบไปคุยกับกลุ่มคนเหล่านั้นตามวาระ

“ผมว่าคนในพื้นที่ต้องอายุคนเหมือนกันว่าถ้าแค่นั่งพูดอย่างนี้ไม่ได้แล้ว ต้องลุกมาทำอะไรบ้าง ในสงขลาพร้อมหลายกลุ่มอย่างท่าข้าม นายกสิณพ(อินทร์) พร้อมอยู่แล้วไปถึงก็ลงได้เลย”

การลงไปสู่ชุมชนเพื่อถ่ายทอดความรู้จากเวทีเครือข่ายสู่แกนนำชุมชนเพื่อให้ผู้สนใจสร้างประเด็น เกิดการรวมตัวกันเองหรือขยายวงออกไป

“เผื่อจะมีการหยิบความคิดมาปฏิบัติ เผื่อจะได้เห็นรูปธรรมคนพูดต่อว่าได้ผล แล้วขยายผลต่อไปได้ ถ้านั่งคุยในตึกได้แค่เรื่องวิชาการไม่ได้เรื่องปฏิบัติเพราะไม่รู้ค่าปฏิบัติ ยังขาดรับไม่ได้”

เอาแนวคิดไปอยู่ในชุมชนให้ได้ ขับเคลื่อนจริงเชิงปฏิบัติ ซึ่งอาจแตกต่างกันออกไปตามพื้นที่ไม่ต้องตามแบบกัน นั่นคือประโยชน์จากเวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียงที่ชาวบ้านน่าจะได้

“สิ่งที่ทำให้อยู่กันมาได้ต่อเนื่องของเครือข่ายสงขลาพอเพียงพูดตรงๆ หนึ่งด้วยใจรักจะร่วมคุยด้วย เพราะคุยกันได้ข้อคิด วิธีทำอีกหลายเรื่องหลายอย่าง เพราะฉะนั้นอย่าพูดเป็นตัวเงินดีกว่า ถึงจะมีค่าพาหนะเดินทางบ้างหรืองบประมาณ พูดเรื่องจิตวิญญาณกันดีกว่าแค่งบประมาณมันยังยืนไม่ได้”

ลูกลักษ์อยากให้เป็นเครือข่ายสงขลาพอเพียงเป็นเวทีถาวรต่อไปนี้อาจติดตามผลงานต่างๆ เข้ามาสู่เวที เป็นองค์กรหนึ่งที่จะดำรงอยู่ต่อไปไม่ใช่เลิกราหายไป ที่สำคัญคือต้องลงไปสู่ชุมชนหรือทำอย่างไรให้คนรู้ว่าเวทีนี้ เพื่อนำเอาความรู้ความคิดที่ได้เอาไปใช้ อาจไม่นั่งคุยกันอยู่ในห้องอย่างเดียว แต่ใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์เผยแพร่ออกไป เพื่อคนรู้เอาไปใช้ได้จริง.

“ว่าตามภาษาชาวบ้าน เศรษฐกิจพอเพียง คือไม้อ้อเวอร์
เกินไป ไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไปตามสถานะของ
ตัวเรา ทรัพย์สินของเรา”

ลุงล้วย หนูประดิษฐ์ กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์
คลองหะ กล่าวเพิ่มเติมไปถึงว่าการคิดอย่างรอบคอบ
หมายความว่า หากตกลงทำกิจการบางอย่างแล้ว ใครกิน
หรือขายใคร

“เศรษฐกิจพอเพียงมันคงคิดไม่ยาก พูดกันง่ายๆ เป็น
ปึกแผ่นได้ ตอนรวมกลุ่มคิดว่าพอได้ข้อสรุป เราต้องทำ
อย่างนี้ พอกลุ่มเห็นด้วยเข้าแล้วต้องลงสู่ชุมชนให้ความรู้
กับชุมชน ชาวเขาได้ทำตามเอาแบบอย่างตาม ไม่ให้ อยู่
ในตึก”

คำว่าพอเพียง ใ้ว่าจะเข้าใจกันทุกคน เพราะความ
พอเพียงมันอยู่ที่ใจ ถ้าใจไม่พอมันไม่เกิด

“คำว่าพอเพียงเป็นเรื่องของใครของมัน คุณมีเงิน
เท่าไรก็ว่ากันไปของคุณ ของผมก็ของผมเหมือนคุณไม่ได้
คุณเหมือนผมอาจจะได้ แต่ผมเหมือนคุณไม่ได้ เพราะ
ฐานะต่างกัน ยกตัวอย่างคุณซื้อเสื้อตัวแปดร้อย แต่ผมเสื้อ
3 ตัว 100 แต่ไม่ใช่ผมจะว่าคุณมีฐานะดี ของใครของมัน
อยู่พอสมฐานะของตัวคุณซื้อรถเบนซ์ตามใจคุณเพราะมีเงิน
แต่ผมซื้อรถเครื่องร้าย(เกา) ก็ได้แล้ว ผมไม่ได้เหมือนกับ
ตรงนั้นตรงนี้ที่มันยาก”

ท่องอยู่เสมอ ขยัน ประหยัด และพัฒนา ลุงล้วย
พยายาม ทำตามนั้น เอาเรื่องใหม่ๆ มาทำ เรียนรู้ดูของใหม่ๆ
แปลกๆ

รู้ทันสถานการณ์ อย่างเช่นการตลาด บ้านเมือง
ชุมชน เช่นเขาต้องการกินอะไรต้องการทำอะไร แบบไหน
ทำตรงนั้นไม่ล่าช้า ขายเป็นได้ทันสถานการณ์ หมายความว่า
ปลูกแล้วจะขายใคร ใครเป็นคนกิน เรามีที่ดินมากอยากจะ
ปลูกอะไรสักอย่าง แต่ถามว่าคนกินนั้นใคร เอาไปขายที่ไหน
ต้องชัดเจนนี้ ถ้าชัดแล้วก็ไม่ต้องร้อน เช่นลองกองสุกกิน
เต็มต้นไปหมด จะเอาไปขายที่ไหน

มีบางคนจับเอาเรื่องกลุ่มออมทรัพย์เป็นเศรษฐกิจ
พอเพียง ลุงล้วยผู้นำกลุ่มออมทรัพย์คลองหระ ที่ถูกมองว่า
เป็นกลุ่มต้นแบบแห่งหนึ่ง กลับมองว่าไม่ใช่

“ถ้าไม่มีออมทรัพย์ไม่เป็นหนี้กันเอง พอมีออมทรัพย์
เป็นหนี้กันเอง ใครก็เป็นกันหมดนั่นแหละ กลุ่มของผมเลย
ไม่แบบนี้ กลุ่มของเขื่อนเขาเงินไม่ขอต้องไปหาเงินที่อื่น
มาใส่ในกลุ่มอีก ให้กู ของผมบอกว่าออมเท่าไรให้กูได้
เท่านั้น ไม่จำเป็นต้องกู เราต้องการออม เพราะกลุ่มออม
ไม่ใช้กลุ่มกู กลุ่มผมเงินเหลือแค่ 10 ล้าน กูไปแค่ 1-2 ล้าน
แต่กลุ่มอื่น 10 ล้านไม่ขอ ต้องไปหาเงินอื่นมาใส่อีก”

เศรษฐกิจพอเพียงไว้มิใช่พูดเรื่องเงินอย่างเดียว ต้องรวมถึงสุขภาพ ความเป็นอยู่และเรื่องอะไรต่างๆ อีกมาก ถ้าพอเพียงต้องไม่ทุกข์ร้อน

อย่างการออมก็คือออม ไว้มิใช่การกู้เงินไม่จำเป็น หลายเรื่องต้องมองเชิงลึก

“สมมติว่าชุมชนบ้านผมไม่มีการออมทรัพย์ เป็นหนี้ได้ 5-6 คนที่เขามีความสามารถไปกู้มาได้ คนจนก็เงินไม่เดือดร้อน เพราะไม่รู้จะไปกู้เอาที่ไหน”

หากไม่เข้าใจเนื้อแท้กลุ่มออมทรัพย์ เป็นสมาชิกกลุ่ม เพื่อผู้กักตุนหนี้เท่านั้นเอง แทนที่รู้จำจำเป็นแล้วจึงจะปฏิบัติตาม ความจำเป็นนั้น

“ข้าราชการกลุ่มไม่เน้นให้ส่งต้น ส่งแต่ดอก เป็นหนี้ อยู่ 40-50 ปีได้ หรือถูกบอกให้จ่ายดอกอยู่ คิดอย่างนั้น หรือ ผมไม่คิดอย่างนั้น หากจำเป็นใช้เงินตอนไปใช้เสียดีกว่า ค่อยออมใหม่ อย่างนี้จะเป็นหนี้อยู่”

คำว่าเศรษฐกิจพอเพียง ถ้ามองคนในชุมชน ลุงล้วย มองว่าเขาทำอยู่แล้ว เพียงแต่อาจไม่รู้ว่านั้นคือเศรษฐกิจพอเพียง ไม่สุรุ่ยสุร่ายทำอะไรไปต้องคิดหน้าคิดหลัง มีทุน แล้วหรือยัง เอาทุนมาจากไหน

“ที่ผิดพลาดมากไม่รู้ใครสอน คิดทำอะไรเป็นต้องกู้เงินก่อนทำ”

ลุงล้วยเล่าว่า คนจีนบอกว่าถ้าจะเลี้ยงหมูไม่ต้อง เริ่มเลี้ยงที่ 20 ตัว แต่ให้เลี้ยงตัวเดียวแล้วค่อยสองตัว

ตัวหนึ่งกำไร 300 ถ้า 2 ตัวได้ 600 ปีหน้าเลี้ยง 2 ตัว
ใช้ทุนเอง

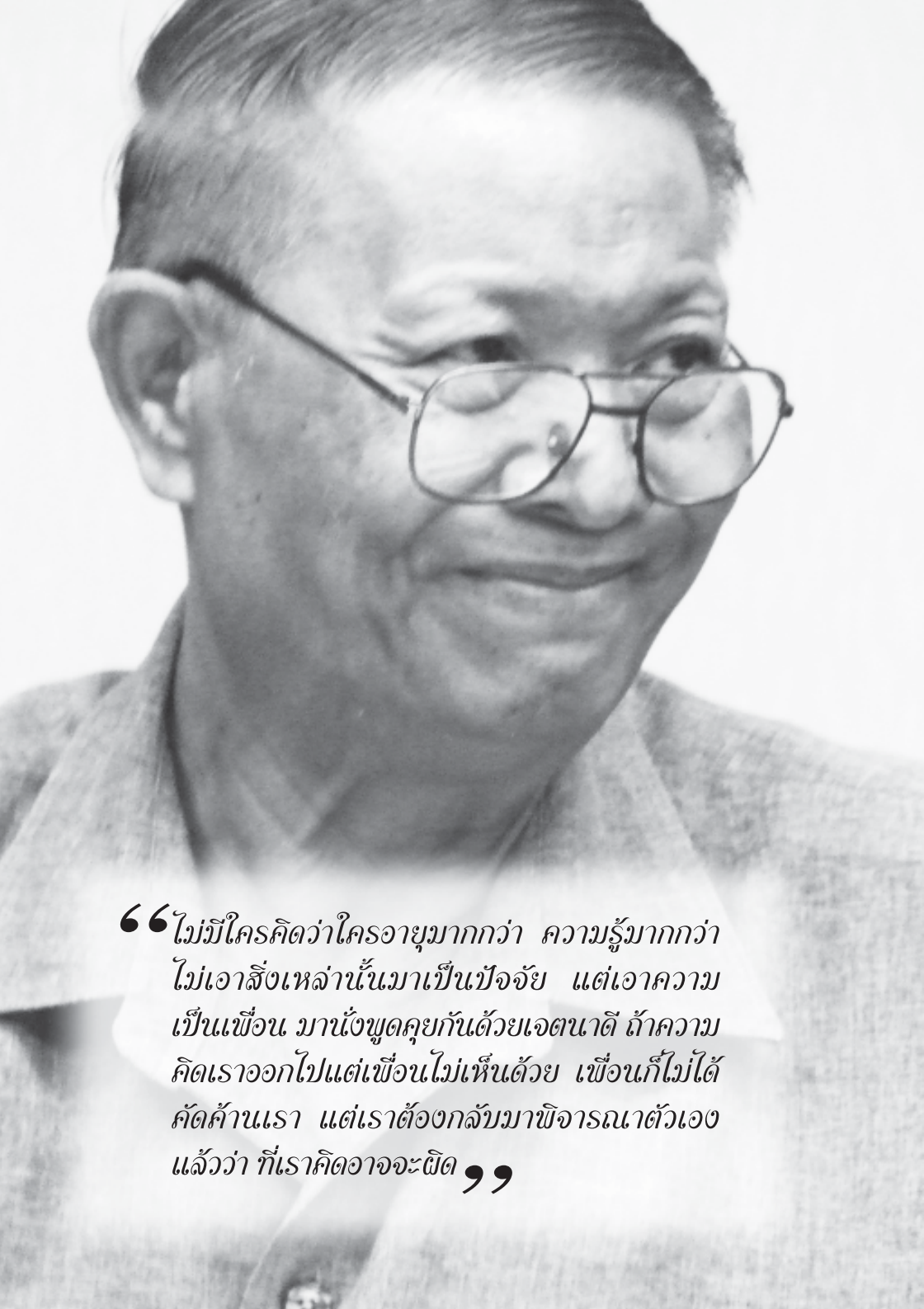
“เงินกู้มันเลย ใช้เงินกูเป็นเกณฑ์ เงินของเราที่มี
นั้นแหละทำไปก่อน พอไปได้ ที่นี้มองเห็นว่าทำถูกทางแล้ว
ถ้ากู้ขอหาเงินส่งได้จึงจะกู้ แต่ทุกวันนี้ใช้เงินกูเริ่มกู้เงิน
ทำคอกหมู ซื้อลูกหมู อาหารหมู กู้ทั้งนั้น”

คนทุกวันนี้ยังมีปัญหา ใจไม่สู้ในการทำอะไรสัก
อย่างหนึ่ง พอล้มเหลวก็เลิกเลย อย่างนั้นขาดทุนจริง
อย่างเลี้ยงหมูอาจต้องรอกำไรในรุ่นที่ 3-4 เพราะต้อง
จ่ายต้นทุนค่าคอกอะไรไปก่อนมากมาย

“อย่างชาวนาที่เขาออกมาพูดว่าขาดทุน คือทำแบบ
ยืนชั้นบนคั่นนา จ้างไถตะไถแปร จ้างดำ ใส่ปุ๋ย เกียว หักลบ
ขาดทุนเพราะไม่ได้ลงมือทำสักอย่าง”

ลุงลักษ์ว่าเศรษฐกิจพอเพียงต้องหมายถึงร่างกาย
แข็งแรงด้วย ไม่อย่างนั้นพอเพียงไม่ได้ ต้องรักษาร่างกาย
ด้วยให้สมดุลกับชีวิตว่าอายุเท่าไรควรทำอะไรกินอะไรอย่างไร

“สุขภาพะโยงกันตลอด ถ้าร่างกายเราเป็นโรค เป็น
ทุกข์กับร่างกาย เผลว่าพอเพียงไม่ได้ พอเพียงจึงเกี่ยวข้อง
เชื่อมโยงกับหลายด้านสุขภาพะของร่างกายเป็นส่วนหนึ่ง
ของพอเพียง ถ้ามีเงินได้มีความสุขในส่วนหนึ่ง ถ้าร่างกาย
ป่วยไข้ก็หมดสุขเพราะต้องจ่ายเงินนั้นออกไป”.

“ไม่มีใครคิดว่าใครอายุมากกว่า ความรู้มากกว่า
ไม่เอาสิ่งเหล่านั้นมาเป็นปัจจัย แต่เอาความ
เป็นเพื่อน มานั่งพูดคุยกันด้วยเจตนาดี ถ้าความ
คิดเราออกไปแต่เพื่อนไม่เห็นด้วย เพื่อนก็ไม่ได้
คัดค้านเรา แต่เราต้องกลับมาพิจารณาตัวเอง
แล้วว่า ที่เราคิดอาจจะผิด”

ลุงอรรถ จิตตะเสนโน

คุยด้วยหัวใจกล्यानมิตร

ลุงอรรถ จิตตะเสนโน บอกว่าตั้งแต่ได้นั่งคุยแลกเปลี่ยนกับเครือข่ายสงขลาพอเพียง เพราะพบคนกลุ่มหนึ่งอันเป็นระดับแกนนำจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ของสงขลาคือผู้นำตัวจริงที่พาสังคมหนีทุนนิยมสามัญ เข้าหาเศรษฐกิจพอเพียง

เป็นแนวความคิดความเชื่อเดียวกันกับลุงอรรถ แม้ว่าเขาเองจะเป็นนักธุรกิจ

“มั่นใจว่าสิ่งนี้อาจไม่ถึงกับเป็นอุดมการณ์แต่ใกล้เคียง”

เครือข่ายสงขลาพอเพียงในสายตาลุงอรรถไม่มีอะไรพิเศษพิสดาร รูปแบบการรวมตัวที่ไม่ใช่ลักษณะของการถูกจัดตั้งของคนกลุ่มเล็กๆ ง่ายๆ

ในความเรียบง่ายเป็นการรวมความคิด และถ่ายทอด
ประสบการณ์ของแต่ละคน ที่มีทั้งความรู้ ความคิด และประสบการณ์
ยาวนาน

คนที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจดี และพิสูจน์ให้เห็นมาตลอดชีวิตว่า
ทำงานเพื่อส่วนรวมมาแล้วโดยไม่มีประโยชน์แอบแฝง เมื่อมา
พบปะพูดคุยด้วยความเป็นห่วงเป็นใยชาติบ้านเมือง ย่อมมีคุณค่า
ในตัวของมันเอง

“ครูชบ น้ำเคλλά พี่อัมพร พี่ลักย์ ปราชญ์ชาวบ้านของสงขลา
ก่อนมาถึงจุดนี้แต่ละคนทำงานมาไม่น้อยกว่า 20-30 ปี เขาไม่อยาก
ได้ไม่อยากดัง ไม่มุ่งหวังประโยชน์ตนสักคน แต่ทำแล้วความดีจะ
เกิดขึ้นมาอย่างหนึ่งเรียกว่าผลของงาน มีงานมากขึ้นคนก็เชื่อถือ
ตรงนี้เองเรียกว่าบารมี”

ทุกคนผ่านการทำงานหนักผ่านความล้มเหลวจนกระทั่งสำเร็จ
ตกผลึกทางความคิดกันมาแล้ว เมื่อมาร้อยรัดกันด้วยความคิดที่
ตรงกัน สิ่งที่ดีในตัวแต่ละคนเหมือนพลังดึงดูดมาคุยกันด้วยความสุข

ลุงอริญเล่าว่าแม้ว่าแต่ละคนในเครือข่ายสงขลาพอเพียงจะ
อายุมาก ทำงานมีประสบการณ์ชีวิตมีพื้นฐานที่ทำงานเพื่อส่วนรวมมา
ก็ยังมีความคิดเห็นออกมามากหลายแนวทางมาก ต้องใช้เวลาเป็นปีกว่า
จะหลอมรวมกันได้เพราะคติสำคัญของเครือข่ายอย่างหนึ่งคือจะ
ไม่ลากจูงใคร

“เราแลกเปลี่ยนความเห็นโดยมีลักษณะของความเป็น
กัลยาณมิตรอยู่ ไม่มีใครคิดว่าใครอายุมากกว่าความรู้มากกว่า
ไม่เอาสิ่งเหล่านั้นมาเป็นปัจจัย แต่เอาความเป็นเพื่อนมานั่งพูดคุย
กันด้วยเจตนาดี ถ้าความคิดเราออกไปแต่เพื่อนไม่เห็นด้วย เพื่อน
ก็ไม่ได้คัดค้านเรา แต่เราต้องกลับมาพิจารณาตัวเองแล้วว่าที่เราคิด
อาจจะผิด มีการบอกกันว่าอันนี้น่าจะใช้ วิธีนี้ใช้หรือไม่ใช้ อันนี้
ไม่ใช่วิธีจริงๆ และไม่ใช่วิธีด้วย”

การสนทนา การนั่งพูดแลกเปลี่ยนกันบ่อยๆ ทำให้ได้ความคิดที่เป็นองค์รวม ไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่ง

“บางกลุ่มมีลักษณะเฉียง ราบ เล็ก แตกกระจาย อันนั้นอยู่ไม่นาน แต่อันนี้ไม่แตกเพราะ 1.มีความคิดเริ่มต้นเหมือนกัน 2. แต่ละคนทำงานมา มีประสบการณ์ 3.เรามีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกันและกัน”

ขยายความต่อว่าเครือข่ายสงขลาพอเพียงยังเหนียวแน่นร่วมกันขับเคลื่อนสังคมต่อไปได้ เพราะทุกคนมีเจตนาดี ถ้าจะดึงกันก็ด้วยความรักไม่ได้หวังเอาแพะชนะ ถ้าเด็กจะดึงผู้ใหญ่ยอมทำได้ด้วยสัจมาคารวะ

“พอผ่านตรงนี้คนที่เรียกพี่เราจะเคารพเขาเหมือนพี่ นี่คือคุณธรรม เขาเป็นผู้ใหญ่เขาก็เมตตาเรากลับมา” ลุงอรัญเล่าและว่าอาจารย์พงศ์เทพจากสถาบันวิจัยระบบสุขภาพ(สวรส.)ภาคใต้ที่เป็นตัวเชื่อม จึงต้องฟังมากกว่าคนอื่นเพราะเป็นเด็กโดยวัย แถมไม่ได้เรียนและทำงานมาสายนี้โดยตรงตั้งแต่ต้น แต่มีคุณลักษณะที่ดีคือรับฟังและมั่นใจในสิ่งที่ทำ

ทุกคนยึดหลักว่าไม่มีใครบังคับใครระรานใคร ไม่ทะเลาะ ไม่เถียงแต่หนุนช่วย

“ครูชบ น้ำลัภย์ น้ำเคล้า ลุงอัมพร มีกิจกรรมอะไรบางอย่างและบอกมาว่าให้ไปเที่ยวดูบ้างเราก็ตกลงไปหา เหมือนชีวิตครอบครัวประมาณว่าผมจะบวชลูกไม่ต้องบอกอะไรมาก คนที่เป็นกัลยาณมิตรรู้ว่าเขาต้องไปช่วยแล้ว”

การหนุนช่วยนี้เป็นปัจจัยบวก สร้างโอกาสแลกเปลี่ยนทำความรู้จักกับคนกลุ่มใหม่จนกลายเป็นมิตร

“บางครั้งผมได้รับเชิญจากลุงอัมพร น้ำลัภย์ ครูชบ น้ำเคล้าไปเป็นวิทยากรพูดคุยเรื่องนั้นเรื่องนี้ชี้แนะชี้นำให้กลุ่มชาวบ้านของแกซึ่งไม่เข้าใจเรื่องสถานการณ์เศรษฐกิจ ผมไปสรุปให้ฟังว่าเศรษฐกิจ

ปีนั้นเป็นแบบไหน บทเรียนเป็นอย่างไร เราเองได้เข้าใจ ชาวบ้านเข้าใจ
ชุมชนเข้าใจ แตกตัวไปเรื่อย”

เป็นการเปิดโอกาสให้กว้างไปเรื่อยๆ

“อย่างเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปพูดให้ชาวบ้านฟัง พบว่าเขา
มีวิถีแบบนี้อยู่แล้ว เขามีวิถีชีวิตแต่ขาดวิธี เราไปบอกว่าทำอะไร
ได้บ้าง”

สองปีของเครือข่ายสงขลาพอเพียงพบว่ามีคนเข้ามาเห็น
ด้วยมากขึ้น แม้พวกเขาจะไม่ได้เข้าร่วมแต่หากคิดถึงอะไรสักอย่าง
ที่ต้องการความช่วยเหลือในเรื่องเกี่ยวข้องมักจะคิดถึงกลุ่มนี้

คนในเครือข่ายสงขลาพอเพียงมีกิจกรรมเพิ่มเติมขึ้น เห็นโลก
กว้างมากขึ้น เคลื่อนไปสู่การทำกิจกรรมชุมชนจริงๆ เริ่มจากเครือข่าย
ที่ไปถึงชาวบ้านอยู่แล้ว และฝ่ายราชการที่เริ่มเข้าร่วม

“โชคดีที่เราพบผู้ว่าฯสมพร ไข่บางยาง ในช่วงนั้นพอดี
เราทำงานกับท่านอยู่หลายเรื่อง หลายคนปรารถนาก่อนว่าทำอะไร
ให้ข้าราชการมาร่วม ผมบอก

ว่าให้ไปหาเขาแหละ ไม่ต้อง

กลัว คุณก็มาก่อนว่าอย่างไร

ผู้ว่าฯสมพรมานั่งคุย

ท่านว่าผมสนับสนุน

เต็มที่มีมันเป็นประโยชน์

กับประชาชน ผมก็อยากทำงานอย่างนี้แหละ ถ้าพวกพี่ๆ น้ำๆ ช่วย
ก็เท่ากับเบาแรงผม ผมจะช่วยและทำเต็มที่”

ลุงอริฐเห็นว่าสำหรับราชการถ้าหวักระดิกหางก็เดินภาพฝ่าย
ราชการชัดขึ้นเมื่อผู้ว่าฯ สมพรได้ไปปรารภกับหัวหน้าส่วนราชการ
ให้มาฟังเครือข่ายสงขลาพอเพียง แล้วนำไปปรับใช้ประโยชน์กับงาน
ในหน้าที่ราชการ

หัวหน้าส่วนราชการมีโอกาสดูเห็นว่าตัวแทนชาวบ้านเหล่านี้
คิดอะไร ทำอะไร ประสบความสำเร็จได้อย่างไร ปัญหาราชการแบบ
เดิมลงไปกิจกรรมในชุมชนปรากฏว่าพอข้าราชการกลับถึงศาลากลาง
ข้างหลังล้มหมอนแล้ว เป็นดังนี้เหมือนกันมาต่อเนื่องหลายยุคสมัย

“กับหัวหน้าส่วนราชการ ท่านผู้ว่าฯ สมพรบอกว่าให้มารับฟัง
มาสังเกตการณ์ ขณะเดียวกันดูดซับความคิดเครือข่ายสงขลา
พอเพียงมาด้วย ตอนมาฟังไม่ได้นั่งเป็นประธาน ให้มาด้วยความ
เคารพและเที่ยวสังเวยไม่ได้นะ”

สำหรับลุงอริฐรู้จักข้าราชการเป็นการส่วนตัวมาก่อนแล้ว
หลายคน กลายเป็นว่าได้นั่งคุยแบบเข้อกเข้ใจ เมื่อเข้าใจกันก็
กล้าเปิดตัวเข้าหากัน

“อย่างเราถามข้าราชการว่าเรื่องนี้ทำไมทำไม่ได้ เขาบอก
เหตุผล เช่น ติดด้วยระบบโครงสร้าง เราช่วยหาทางแก้กันทำงาน
ได้บางส่วนพอเริ่มเคลื่อนไหว ข้าราชการก็กลัวพอจะเสนอทำบางอย่าง”

บทสรุปที่ข้าราชการลงมาร่วมในระดับนำพอใจลุงอริฐสรุปว่า

- ไม่ได้มาเป็นเจ้าเป็นนายแต่มาเป็นเพื่อนร่วมงาน
- ทำงานแล้วไม่ขัดกับเจ้านายข้างบน
- มีผลงานให้เจ้านายเห็น

เครือข่ายสงขลาพอเพียงยังมีส่วนช่วยข้าราชการให้ประสบ
ความสำเร็จในการทำงาน ให้เขามีผลงาน มีเรื่องไปบอกให้เจ้านายรู้
เพื่อให้เจ้านายสนับสนุน ก็ทำให้ได้คำตอบสุดท้ายคือชุมชนดี

เป้าหมายเดียวกันแต่มาจากอีกทิศอีกทางไม่ได้ประหลาดอะไร
“ใหม่ๆข้าราชการที่มารู้สึกอึดอัด เกร็ง ฟุ้งมากกว่าพูด
พอเขาฟังนานๆ 2-3 ครั้งเริ่มซึมซับ เข้าใจว่าพวกเราไม่มีเจตนาร้าย
ไม่ไปใหญ่ใส่เขาแน่ เพราะพวกเราไม่อยากเด่นดัง ไม่เอาอะไรอยู่
แล้ว”

จนวันหนึ่งข้าราชการ กลับบอกว่าเรื่องนั้นเรื่องนี้อาจทำ
แต่เขาทำไม่ได้เพราะติดระเบียบราชการ

“เราบอกว่าท่านทำตรงนั้นแล้วหยุด อย่าให้ผิดระเบียบ ส่งไม่
ต่อมาให้เรา เรารับวิ่งต่อไปได้เพราะเราไม่มีระบบระเบียบมาก แต่
งานทั้งหมดได้ผลงานร่วมกันและราชการก็อ้างได้เลยว่าทำให้ชาวบ้าน
สามารถช่วยตัวเองได้ ดูแลตัวเองได้ ข้าราชการไม่ก้าวก่ายชาวบ้าน
ทำงานไม่ผิดระบบราชการแต่งงานสำเร็จทั้ง 100 พุดง่าย ๆ ว่าราชการ
วิ่งมา 50 เราไปรับอีก 50 วิ่งต่อก็สำเร็จ”

เมื่อทุกฝ่ายมีความสุขมีความภาคภูมิใจ ตอนหลังก็เลยมาร่วม
งานกันอย่างสบายใจ มานั่งพูดคุยแลกเปลี่ยนความเห็น ใครพูด
คุยไม้อะไรก็ว่ากันไป เครือข่ายสงขลาพอเพียงช่วยรับฟังขัดเกลา
ให้ดีขึ้น

กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแม้ติดระเบียบคล้ายราชการ
แต่วิถีของเขาคือต้องการฐานเสียงชาวบ้าน

“เราบอกไม่เห็นลำบากเลย ฐานเสียงเกิดจากความดีงาม
เกิดจากการทำประโยชน์ให้ส่วนรวม ทำประโยชน์ให้กับชุมชน
ถ้าคุณทำตรงนี้แต่ลงไปทำเองจะหาว่าถูกซื้อเสียง เอาแบบนี้
คุณตั้งเป็นงบประมาณไว้ พวกเราซึ่งเป็นชาวบ้านธรรมดา เราเห็น
ว่าอะไรเหมาะสมเราจะลงไปทำแทนตัวคุณ แต่เราจะบอกว่าเราได้
รับการสนับสนุนในการทำกิจกรรมส่วนหนึ่งจากการเมืองท้องถิ่น”

ด้านนักวิชาในสายตาลุงอรัญมีไม่ต่างจากสังคมอื่นคือแบ่งเป็น
2-3 กลุ่ม

- พวกที่เอาใจใส่กับบ้านเมือง
- พวกเฉยๆ
- พวกรับจ้างทำงาน มักเข้าสู่วงจรรับจ้างทำวิจัย ติดเหยื่อ
ของนักการเมือง ธุรกิจ

ปัญหาใหญ่นักวิชาการมักไม่สัมผัสในการทำงานกับชาวบ้าน บางทีลงไปหาข้อมูลแต่ถอดข้อมูลไม่ออก เพราะเข้าใจคนเรื่อง ภาษา นักวิชาการกับภาษาชาวบ้านสื่อกันไม่ตรง เครือข่ายสงขลาพอเพียง สามารถเข้าไปช่วยทำหน้าที่นี้ให้

โดยสรุปลุงอริยมองว่าเครือข่ายสงขลาพอเพียงบรรลุผล น่าพอใจ

“ผมว่าหลักใหญ่ที่ทำให้เกิดขึ้นได้ เราพิจารณาบุคคลแล้ว มาวางระบบ ถ้าวางระบบก่อนจะอึดอัดกับระบบ ไม่คล่องตัว ไม่สะดวก”

เครือข่ายสงขลาพอเพียงเกิดระบบขึ้นมาเองเป็นระบบที่ไม่ใช่ระบบ ทำให้กลุ่มยิ่งเหนียวแน่น

“เหมือนฟัวเมียล้าอยู่ไปนานๆ ถ้ารักใคร่กลมเกลียวเข้าใจกัน อภัยอดทน อยู่แล้วผูกพัน เหนียวแน่น จะยึดทะเบียนสมรสเป็น ตัวหลักจะไม่ได้ นี่เรียกว่าระบบชีวิตกับสังคม ระเบียบบางอย่าง ว่ากันทีหลัง”

อย่างไรก็ตามลุงอริยมองเห็นว่าอีกหลายจุดที่ควรปรับปรุง เช่น การทำกิจกรรม เห็นว่าปล่อยตามสบายเกินไปไม่มีระเบียบ ต้องหา จุดที่พอดี ต้องใช้เวลา

“บอกได้อย่างเดียวว่าเป็นเครือข่ายเหนียวแน่นต่อแรงยึดหยุ่น สามารถผ่านการสันตะเพื่อนได้โดยไม่ล้ม เพราะไม่แข็งเกินไป ไม่มีใคร ยึดถือหยิบฉวยเอาเป็นประโยชน์ส่วนตัว”

ลุงอริยมองสรุปความเป็นเวทีนี้ว่า ...ดอกไม้หลายหลากสี ถักร้อยเรียงให้ดีๆ มีคุณค่าเกินมาลัย.

ลุงอรัญ จิตตะเสนโน มักได้รับมอบหมายจากเครือข่าย
สงขลาพอเพียงให้แสดงข้อมูล ความคิดความเห็นเกี่ยวกับ
เศรษฐกิจพอเพียง ในฐานะนักเศรษฐศาสตร์และนักธุรกิจ

จากการสนับสนุนมูลนิธิสาธิตาณสุขแห่งชาติ
สวรรค.และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ลุงอรัญจึงได้เรียง
เอกสารเรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง
และน่านาทศนะ” ต่อมาโครงการอาศรมวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ได้นำไปประกอบการสัมมนาเรื่อง
“เศรษฐกิจพอเพียงภาคใต้ : จากประสบการณ์ยกระดับสู่
กระบวนการทศนะ”

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นพระราชดำริและพระราช
ดำรัสของในหลวง ที่พูดมานาน คนได้ยินก็มาก แต่น้อย
คนเข้าใจปรัชญาที่แท้จริงของในหลวง ซึ่งใช้แก้ปัญหาได้
ทุกเรื่องในชีวิต แม้กระทั่งชีวิตส่วนตัว ชีวิตในครอบครัว
องค์กร ชุมชน แม้ระดับชาติบ้านเมือง เพียงแต่เราใช้ให้ถูก
ทำให้เป็น”

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาเสริมอนพาหนะไปสู่
ความสุขความสำเริง

“สุขภาพะตามที่มีง่วงหวัง ตรงกับที่ สวรรค.ทำ และ
พวกเราหลายคนทำกันอยู่ด้วย” ลุงอรัญกล่าวและว่า
อย่างถ้าเป็นเกษตรกรต้องดูแลตัวเองได้ ปลูกเพื่ออยู่ เพื่อใช้

ส่วนเหลือเอาไว้แบ่งปันเพื่อนหรือทำบุญตามคติ ศนโบราน
หรือถ้าเหลือมากกว่านั้นจะแจกเปลี่ยนกันบ้าง ไม่ได้
ขัดข้องอะไร แต่อย่าไปมุ่งหวังแต่ต้นว่าทำเพื่อการค้า เพราะ
ถ้าทำเพื่อขายจะอึดอัดกันก็ จะไปสู้ทุนใหญ่ก็ไม่ได้ และถูกร
รังแกจากทุนใหญ่ด้วย

“เราอยู่ในกระแสทุนหลัก แต่จะหลบหลีกอย่างไร
ไม่ให้กระแสทุนหลักมีอิทธิพล จนกระทั่งเราช่วยตนเอง
ไม่ได้ นั่นคือปรัชญาเศรษฐกิจ”

ลุงอรัญเปิดเผยตัวตนว่าแม้เป็นนักธุรกิจ แต่เลือก
ดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยตัวเองตลอด

ในฐานะนักเศรษฐศาสตร์ เขามองว่าธุรกิจที่ดีงาม
ก็มี นายทุนในความหมายนักเศรษฐศาสตร์ เขามองว่าเป็น
ผู้ประกอบการภาคเอกชน ได้ผลประโยชน์มาแบ่งกันบนฐาน
คุณธรรม เขากำไรได้แต่ต้องเหมาะสมหรือควรเท่านั้น
ไม่ใช่การทุจริตเอากำไรเกินจริง

“นักธุรกิจ นักเศรษฐศาสตร์กลุ่มหนึ่งคิดแต่จะค้า
นี้ไม่ดี เลวเลย ไม่คิดว่าหาเงินมาอย่างไรเรียกว่าทุนนิยม
สามารถเข้ามาสู่ลัทธิบริโภคนิยมที่กำลังสร้างความวิต
ฉิบหายทุกระดับทุกวันนี้ ทำให้คนเอาแต่บริโภคใช้สอย
โดยไม่รู้จักคิด ไม่รู้จักหา ไม่รู้จักออม เหมือนที่เคยอบรม
กันมาก่อน”.

สมพร ใช้บางยาง

เมื่อ...พู่ว่าไม่นั่งหัวโต๊ะ

สมพร ใช้บางยาง ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา สมัยแรกเริ่มการเกิดขึ้นของเครือข่ายสงขลาพอเพียง ปัจจุบันไปดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ผู้ว่าสมพรเป็นบุคคลหนึ่งที่เครือข่ายสงขลาพอเพียงมองอยู่อย่างเป็นผู้มีคุณูปการ ต่อการขับเคลื่อนร่วมกันระหว่างภาควิชาการ ราชการ และประชาชน

เป็นผู้นำสูงสุดฝ่ายราชการระดับจังหวัด ที่ให้ความร่วมมือด้วยใจอย่างเต็มที่ และพยายามผลักดันสู่ภาคปฏิบัติ

ผู้ว่าสมพรมานั่งรับฟังเวทีเครือข่ายฯ โดยไม่ได้อยู่หัวโต๊ะเหมือนการประชุมส่วนราชการ ได้เคยกล่าวหลักการสำคัญเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาเป็นประเด็นหลักในช่วงต้นว่าชาวบ้านต้องรู้เข้าใจแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจุบันชาวบ้านไม่รู้ ทำให้ไม่รู้สถานะของตนเอง การทำให้ชาวบ้านรู้จริงไม่จำเป็นต้องแบบเดียวกัน ต้องหลายแบบให้มันมีทางเลือกทั้งสหกรณ์ออมทรัพย์

“ผมว่าทำอย่างไรให้คนส่วนรวมมันอยู่ได้โดยไม่ต้องอะไรมากอยู่ได้อย่างมีความสุข ความสุขที่ว่าคืออะไร ซึ่งบางคนยังไม่รู้ ไม่พอก็ยังคิดว่ายังกู้มาซื้อความสุขอีก แสดงว่ายังหวังกู้อยู่ยังไม่รู้ว่าไม่ดี ตรงนี้สำคัญที่สุด ถ้าให้ชาวบ้านรู้ก็จะแก้ปัญหาได้ เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เรื่องเศรษฐกิจอย่างเดียว แต่หมายถึงร่างกายจิตใจ”

ทุกวันนี้แม้ขึ้นดำรงตำแหน่งอธิบดี ยังติดตามความเคลื่อนไหวเวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียงอยู่ไม่ขาด.

มนุชาธิป วรกาญจนานท์ สำนักงานสหกรณ์
จังหวัดสงขลา กล่าวว่า การได้เข้าร่วมเครือข่ายสงขลาพอเพียง
ทำให้ได้พบกับความเป็นจริงในสังคม ได้โอกาสเสวนากับ
ผู้นำภูมิปัญญาจากชาวบ้านสงขลา ผู้ซึ่งได้อุทิศตัวทำงาน
เผยแผ่คุณธรรมความรู้ เพื่อให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุขมานาน
ทำงานโดยไม่ได้หวังผลประโยชน์ส่วนตน พวกเขາเหล่านี้เอง
ทำหน้าที่สะท้อนความต้องการของประชาชนที่แท้จริงว่า
ต้องการอะไร

“พวกเราต้องการพัฒนา ขึ้นฟู เพื่อให้ประชาชนได้
อยู่ดีมีสุข ตามหลักคุณธรรม เมื่อมาพบปะแลกเปลี่ยนกัน
เป็นเวลาลงสามารถขับเคลื่อนแนวคิดไปสู่ชุมชนต่างๆ”

มนุชาธิป กล่าวว่า แนวคิดเหล่านี้ถ้าขยายกว้างออกไป
สามารถรับแนวทางยุทธศาสตร์ ทางการพัฒนา

“เราก็ได้เป็นเราการทำงานก็จะล้มเหลว เพราะทำไป
ตามหน้าที่ แต่เราก็ให้ทุกคนมาด้วยใจ เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้
ทุกภาคส่วนร่วมกันขับเคลื่อนซึ่งอย่างนี้จะไปได้”

ลักษณะการมาเรียนรู้แบบธรรมชาติ มีความเป็น
เพื่อน เป็นมิตรสหาย ถือว่ามีความสำคัญอย่างหนึ่ง มनुชาธิป
มองว่าเมื่อความเป็นมิตรเกิดขึ้น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน
เรียนรู้แบบได้ผล เป็นรูปแบบเครือข่ายที่น่าจะขยายออกไป
ทุกภาคส่วน

มนุชาธิป กล่าวว่า สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายสงขลา
พอเพียงไปสู่งานราชการที่รับผิดชอบได้โดยตรง ทั้งการเชื่อม
กับสมาชิกของเครือข่ายสงขลาพอเพียงอย่างลุงลักษ์ หนู-
ประดิษฐ์ ที่เคลื่อนไหวเรื่องสหกรณ์ชุมชน และนำเอาแนวคิด
ที่ได้พัฒนาศักยภาพงานสหกรณ์ของจังหวัดสงขลา.

สหมาย ยกสกุล สำนักงานพัฒนาสังคมและความ
มั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา กล่าวว่าประโยชน์ที่ได้รับจาก
การเข้าร่วมเวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียง

1. ทำให้ทางราชการมีโอกาสรับรู้เกี่ยวกับความคิด
ทัศนคติต้นแบบการดำเนินงานของภาคประชาชน เมื่อมา
พบกันต่างฝ่ายต่างได้เปิดโลกทัศน์ใหม่เข้าหากัน เรียนรู้ซึ่ง
กันและกัน ลดช่องว่างที่เคยเป็นมาอันมองกันด้วยภาพลบ
ให้เป็นบวกมากขึ้น ส่งผลทำงานร่วมกันง่ายขึ้น

2. การที่ทุกคนได้มาพบปะแลกเปลี่ยนทำให้อะ
งค์ความรู้เกิดขึ้น ต้นต้นแบบน่าสนใจจากประชาชน ที่ทาง
ราชการนำมาขยายในการพัฒนา เป็นการปรับยุทธศาสตร์
แผนพัฒนาใหม่

“อย่างกรณีจากลุงเคฉั่วที่ส่งเสริมคนปลูกขมิ้น
ผงมองในภาพรวมนำมาเป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ทำงานแลกเงิน ต่างกับวิถีเดิมอย่างที่ราชการแจกให้เงินฟรี
ซึ่งไม่มีศักดิ์ศรีเลย แนวคิดใหม่ที่ได้คือแทนที่จะได้ฟรี ต้องทำ
อะไรสักอย่าง ต้องทำงานแลกเงินเราจึงจะจ่ายให้”

3. การเกิดใหม่ทางจิตวิญญาณของผู้เข้าร่วม
สหมายเห็นว่าไม่เข้าร่วมเวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียง
จะไม่มีวันเปลี่ยนแปลงทางความคิดได้เลย ในฐานะ
ข้าราชการที่รู้สึกว่าคุณภาพประชาชนมองทางลบมาตลอด
เมื่อเข้าเวทีนี้ ทำให้มองทางบวกได้ ส่วนหนึ่งยังเป็นการ
ปลดปล่อยอีโก้ (ego) ตัวเองออก

“เราคิดว่าราชการรู้มากกว่า แต่ลุงเคล้าจบป.4 ทำได้
ดีกว่าเสียอีก เท่ากับว่าเป็นการขัดเกลาแนวคิดสร้างสปิริต
ใหม่ อันนี้สำคัญ”

สมหมายมองว่าคนอื่นในเครือข่ายสงขลาพอเพียง
เข้าใจการราชการได้ดีขึ้น สังเกตจากการที่ว่าเมื่อนำเสนอ
อะไรในที่ประชุมแล้วมีการพูดต่อ หรืออภิปรายประเด็น
นั้นเกี่ยวเนื่องกันไป

จากสิ่งที่ได้จากเครือข่ายสงขลาพอเพียงสมหมาย
บอกว่าได้นำไปเชื่อมต่อกับงานพัฒนาระดับจังหวัด โดยแปลง
แนวคิดที่ได้เป็นงานโครงการต่างๆ หรือของงบประมาณ
สนับสนุนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สอดคล้อง
กับแนวทางดังกล่าว

สมหมายมองว่าเวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียงเป็น
ลักษณะของสภาภาค เป็นที่ระดมสมอง คนที่อยู่ในเวที
แห่งนี้ไม่ว่าจะต้องลงไปสู่ภาคปฏิบัติจริง เพราะต่างได้
สรุปแนวคิดออกมาเป็นประเด็นเพื่อขยายต่อเท่านั้น ปัญหา
อาจอยู่ที่การพูดคุยแต่ละครั้งมีปัญหาว่าเป็นเวทีเปิดมาก
เกินไป ไม่ได้มีการกำหนดประเด็นชัดเจน จึงดูขาดทิศทาง
น่าจะคุยแล้วรวบรวมประเด็นให้ชัดเจนกว่านี้

“จุดเด่นคือความเป็นกันเองทำให้เคลื่อนไหวพัฒนา
กลุ่ม ผู้ทำหน้าที่นำประชุมก็ยังสรุปประเด็นได้ อีกอย่าง
สมาชิกต่างเป็นผู้ใหญ่มีประสบการณ์หลากหลาย และดู
เหมือนว่าจะคุ้นเคยกันมาก่อนจนสามารถพูดเล่นหัวกันได้”

สำหรับส่วนราชการสมหมายเห็นว่าไม่น่าจะมีบทบาทในเวทีนี้มากนัก อาจจะมาแค่ส่วนร่วมรับฟังอย่างคาดหวังซึ่งภาคราชการ เพราะจะมีโอกาสทำอะไรหรือพัฒนาได้มากกว่า ราชการเองไม่ควรไปขับเคลื่อนกลุ่มด้วย ทุกอย่างน่าจะเป็นโดยธรรมชาติ หากราชการเข้าไปผลักดันมากเมื่อไร จะกลายเป็นชี้นำ ครองอำนาจ การเปิดโอกาสให้เติบโตไปเองน่าจะเป็นประโยชน์กว่า

ในเครือข่ายสงขลาพอเพียง แม้ฝ่ายราชการบางส่วนที่ร่วมจะมีข้อจำกัด ขาดตอนไปบ้าง แต่การได้เข้าร่วมเท่าที่ผ่านมามีความพบบ่อยกับเครือข่ายแบบเพื่อน ทำให้เห็นว่ามีคนเข้าใจฝ่ายราชการมากขึ้น สามารถปรับอะไรบางอย่างได้.

“

ผมถือว่า
เป็นนวัตกรรม
การสร้าง
เปลี่ยนแปลง
หรือการสร้าง
ความรู้
ท้องถิ่นก็ได้
มันทำได้จริง
และเคลื่อนไหว
เรื่อยๆ

”

สินธพ อินทรรัตน์

เวทีคนถูกรัดดอง

“ผมสนใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงเป็นหลักอยู่แล้ว เลยขอตามไปด้วยคน”

การเข้าร่วมเวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียงของสินธพ อินทรรัตน์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ เริ่มมาเครือข่ายสงขลาพอเพียงจากจุดนั้น

“เราเห็นว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการพึ่งตัวเองของชาวบ้านแล้ว อบต. ในฐานะเป็นองค์กรท้องถิ่น ให้ชาวบ้านพึ่งตัวเองจะทำอย่างไร ก็ต้องใช้องค์ความรู้โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เหมือนเวทีนี้แล้วกลับไปปฏิบัติจริง”

เขาพบว่าเวทีนี้เป็นคนที่ทำงานจริงทั้งนั้นทุกคนมีประสบการณ์มาพบกัน แร่ความคิดกัน มีเรื่องมาคุยตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“เอาปรัชญาที่ตัวเองทำมาเชื่อว่าเรื่องนั้นก็ทำจริง เรื่องนี้ก็ทำจริง ทุกคนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ปฏิบัติจริงก็ได้เยอะ”

ในฐานะผู้นำชุมชน สิ้นธนันว่าเป็นข้อต่อสำคัญผู้แปรเอาแนวคิดจากเครือข่ายสงขลาพอเพียงสู่ภาคปฏิบัติ

“นักวิชาการเอาความรู้ไปแลกเปลี่ยนกับคน ผมอยู่ในพื้นที่ปฏิบัติจริง ได้รับความรู้อาจารย์ไปทำได้บ้างไม่ได้บ้างก็เป็นเรื่องของชุมชน อาจารย์มีหน้าที่เล่าประสบการณ์จากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง ส่วนผมมีหน้าที่คัดกรองสิ่งดีๆ ไปลงชุมชนตามความอยากของท้องถิ่น ชุมชน ตามวิถีที่มีอยู่ในชุมชน เอาหมดไม่ได้เอาแค่ที่ปรับใช้ได้เท่านั้นเอง”

ในฐานะผู้นำสิ้นธนันบอกว่าเขาทำหน้าที่คัดกรอง เอาความรู้ที่ได้จากเวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียงไปจัดการความรู้กับความเป็นจริง

“สัจจะวันละบาทเมื่อก่อนคิดว่าทำไม่ได้ พอเอาความรู้ที่ได้จากเวทีไปจัดการจริงก็เกิดกองทุนสวัสดิการชุมชน ให้ชาวบ้านได้พึ่งตนเองในเรื่องระบบสวัสดิการชุมชนได้” สิ้นธนันเล่าและว่า ความ

รู้เรื่องการออมก็ได้จากครูชบ ลุงอัมพร น้ำเคล้า น้ำลักษ์ แม้ว่ากิจกรรมนี้มีอยู่เต็มพื้นที่ อบต.ท่าข้ามแล้ว แต่ไม่เข้มแข็งเต็มเม็ดเต็มหน่วย

เขาใช้คำว่า เอาความรู้ที่ได้ใหม่ไปขายให้เกิดพลัง ไปเกิดกลุ่มใหม่ต่อยอดให้แข็งแรงขึ้น ไม่ได้พูดกับชาวบ้านตรงๆว่าเอาความรู้มาให้ แต่ให้ชาวบ้านเรียนรู้กันเองหรือพาไปเรียนรู้ต่อที่อื่น เช่น พาไปเรียนกับมหาวิทยาลัยชาวบ้านของลุงอัมพรหรือกลุ่มออมทรัพย์คลองหะของลุงลักษ์ ซึ่งสองแห่งน่าจะเหมือนกัน

หลังกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สินธพให้ชาวบ้านตัดสินใจเองว่าเอาอย่างไร เขายืนยันเป็นเพียงผู้นำแห่งการเรียนรู้เอาความรู้จากที่หนึ่งไปสู่ที่หนึ่ง เอาความรู้ที่ตัวเองได้รับไปใช้จัดการความรู้สู่ปฏิบัติจริง ส่วนได้ผลบ้างไม่ได้ผลบ้างเป็นเรื่องที่จะต้องไปทำต่อขับเคลื่อนไป

“เคหะชุมชนน้ำน้อยในเขต อบต.ท่าข้าม ยังไม่มีกลุ่มออมทรัพย์ ไม่มีลิจจะวันละ 1 บาท ทุกวันนี้ผมสามารถขาย ขั้วเคลื่อนได้คนรวมกัน 100-200 คน”

หากกล่าวว่า เครือข่ายสงขลาพอเพียงทำให้สินธพมาเชื่อมต่อกับปราชญ์ชาวบ้าน 4 คนของสงขลา หรือ “4 เลือ” ไม่ถูกต้องเสียทีเดียว เพราะมีความสัมพันธ์กันมาก่อนตั้งแต่เขาเป็นประธานกลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน ตอนนั้นเขาเองยังไม่ได้คิดสมัครนายก อบต.

“พาชาวบ้านไปดูครูภูมิปัญญาว่าเป็นอย่างไร พบว่าที่จริงไม่ได้เก่งแต่ว่าทุกคนทำมาด้วยชีวิต มีประสบการณ์และใช้เวลา เราได้ไปเรียนรู้จากเวทีต่างๆ ได้พบปะรวมนักวิชาการจากมหาวิทยาลัย อย่างอาจารย์สุภาคย์ที่ลงมาทำเรื่องนี้”

เพราะคุ้นกันมาก่อนอย่างนี้ สินธพจึงคิดว่าเป็นเหตุผลที่ถูกชวนมาร่วมเครือข่ายสงขลาพอเพียง

“เครือข่ายนี้ถือว่าถูกจัดดวง ถ้าไม่ถูกจัดดวงผมหนีไปแล้ว เอรัดดวงที่ทุกคนมีไปปรับใช้กับพื้นที่ผม”

ภาษาถิ่นใต้คำว่าถูกรัดดวงเป็นสำนวนความหมาย คือถูกคอ ถูกใจ ถูกจริตอย่างแนบแน่น

ผู้นำท้องถิ่นอย่างสินทรพยอมรับว่า เมื่อเข้าเครือข่ายสงขลาพอเพียง เจอกับคนระดับครูภูมิปัญญาได้ความรู้เปลี่ยนทัศนคติและทำงานในฐานะนายกอบต.ท่าข้าม เขาส่งเสริมชาวบ้านทำกองทุนส่งเสริมอาชีพมากกว่าจะเน้นสร้างถนน สะพาน

สิ่งที่ตามมาเห็นความสุขเกิด มีการออม มีทรัพยากรเพิ่มขึ้น ชาวบ้านมีแผนของตนเอง มีแผนชุมชนของตนเอง โดยทุกคนช่วยกัน

“เหมือนใยแมงมุม ชาวบ้านสร้างครอบครัวคุณ ผมก็ช่วยกันสร้างของผม แต่ทั้งหมดผมเอามาอยู่ในแผนชุมชนของตำบลท่าข้าม วิสัยทัศน์อบต.ไม่ใช่ของผม จากเวทีชาวบ้านว่าภายในปี 2555 อบต.ท่าข้ามมุ่งสู่การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม สร้างเสริมสุขภาพและสังคม สุขคุณธรรม น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียง คู่เคียงธรรมชาติ นี่ได้จากเวทีชาวบ้าน”

ในสายตาสินทรเครือข่ายสงขลาพอเพียงมาเชื่อมโยงกันด้วยแนวคิดคล้ายกัน

ครูชบทำออมทรัพย์แต่เป็นเพื่อสวัสดิการ แต่ลุงอัมพรบอกว่าเพื่อความมั่นคงครอบครัว ลุงเคล้าบอกว่าทำทุกเรื่องใส่เรื่องออมทรัพย์ อาจารย์จ่านงค์ อาจารย์สุภาคย์ เป็นองค์ความรู้ จากคนหนึ่งไปเล่าคนหนึ่ง จากเครือข่ายหนึ่งไปเครือข่ายหนึ่ง อาจารย์พงศ์เทพเอาความรู้เป็นนโยบายขององค์กรชุมชน

ระดับจังหวัดเช่น อบจ. ขับเคลื่อนต่อร้อย โดย สวรส.ขับเคลื่อนไปเชื่อมจังหวัด ที่สุดแล้วคนระดับท้องถิ่นได้รับผลดังกล่าวอย่างแผนสุขภาพจังหวัดสงขลา ขับเคลื่อนได้เร็วส่งผลชัดเจนถึงระดับ อบต. เพราะเครือข่ายสงขลาพอเพียง

“ผมเคลื่อนตำบลพอแล้วกับเพื่อนองค์กรท้องถิ่นระดับเดียวกัน อย่างจัดงานวัน อบต. วันที่ 2 มีนาคมทุกปี ผมเอาเรื่องนี้ไปคุยให้ฟังว่า ผมทำแผนสุขภาพะชุมชนขึ้นมาแล้ว หลายคนมาคุยกับผม กลายเป็นเครือข่ายองค์กรท้องถิ่นอีกระนาบหนึ่ง”

การเคลื่อนต่อของเครือข่ายนี้เรามองว่า อาจารย์พงศ์เทพ เชื่อมร้อยให้เกิดเป็นธรรมชาติไม่มีพิธีพิธีกันมีอะไรมานั่งคุยกัน ภาควิชาการ ภาคชาวบ้าน ข้าราชการและภาคการเมือง

“ผมถือว่าเป็นนวัตกรรมการสร้างเปลี่ยนแปลงหรือการสร้าง ความรู้ท้องถิ่นก็ได้มันทำได้จริง และเคลื่อนเรื่อยๆ ยิ่ง อ.พงศ์เทพ ยังเคลื่อนต่อไปยังจังหวัดในภาคใต้ น่าจะเป็นการสร้างการเปลี่ยนแปลงทุกฝ่ายเหล่านี้นับว่าเป็นนวัตกรรมการจัดการความรู้ท้องถิ่น เน้นเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

อย่างไรในมุมที่ยังด้อยสินธพมองว่าทุกคนยังเป็นตัวของตัว เองสูง โดยเฉพาะข้าราชการ คล้ายยังไม่ลงจากเทวดามาเป็นชาวบ้าน ยังไม่ปรับวิธีคิด เพื่อเชื่อมโยงการทำงาน น่าจะต้องโน้มลงมาหา ชาวบ้าน นอกจากนั้นระดับปฏิบัติของข้าราชการ ยังทะเลาะกันอยู่ แม้ระดับหัวหน้าพูดกันได้ แต่การปฏิบัติจริงยังคงเหมือนเดิม

“จุดไหนจุดอ่อนต้องแก้เป็นเปละๆว่าเพราะอะไร อย่าง เกษตร-พัฒนา ไม่เข้ากัน เพราะเจ้านายข้างบนบอกว่าแยกกันทำ หรือพูดแต่ปาก แต่ทำไม่ได้ สรุบบทเรียนเป็นเรื่อยๆ ถึงจะเรียกว่า เกิดความสะท้อนทั้งแผ่นดินได้”.

ประเด็น ปรชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สืบทอดเสมอ
ในเวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียง มักเกี่ยวกับเรื่องอาชีพ
ชาวบ้าน การอยู่รอด

“วิถีชีวิตเดิมบ้านผมเนี่ยอยู่รอด ทำนา คนทำนา
เลี้ยงวัว ทำสวนยาง ไร่นาสวนผสม ตอนนี้เครื่องหนึ่งยัง
ทำนาอยู่ อาจจะแปรเป็นสวนยางบ้าง เรียกว่าเป็นทางรอด
ชาวบ้าน จริงแล้ววิถีชีวิตเดิมคือวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจ
พอเพียงเต็มรูปแบบซึ่งมีอยู่แล้ว เราจะคงระบบนั้นให้มาก
ที่สุดเท่าที่จะทำได้”

ปัญหาแปลความรู้สู่ปัญญาสู่ปฏิบัติในยาก

“ชาวบ้านมีอยู่แล้วความรู้ หลายคนว่าตัดยางอย่าง
เดียวไม่ต้องเลี้ยงวัว แพะ เขารู้แล้วว่าพอกินแต่หลายคน
บอกว่าถ้าตัดยางแล้วเลี้ยงวัว สัก 2-3 ตัว แล้ว 2-3 ตัวทำ
แปลงหญ้าอีกละ”

สินธพว่าคนที่คิดจะเลี้ยงวัว แสดงว่าเกิดปัญญาจาก
ความรู้ที่เขาเรียนรู้จากที่อื่นเกี่ยวกับเกษตรผสมผสานมา

“ความรู้มีอยู่แล้ว แต่เราต้องบอกว่าครอบครัวนั้น
ทำไหมมีกินเพราะมีการออมทำสัจจะ ลดรายจ่ายทำออมทรัพย์
เลี้ยงวัว ตัดยางผสมผสาน เป็นความรู้ เอาปัญญาจากเขา
ไปบอกต่อเพื่อเรียนรู้ ถ้าเลี้ยงวัว เราส่งเสริมแปลงหญ้า
จากนาร้างเป็นนาหญ้า เอาเขาไปเรียนรู้แปลงหญ้าจาก
พี่ลุงเขา รู้ว่า 3-5 ตัวทำแปลงหญ้าสักไร่ก็พอกิน หากที่อื่น

มาเพิ่มเล็กน้อย ความรู้สู่ปัญญา คือการปฏิบัติ เป็นเรื่องที่
ต้องทำเรื่อยๆ ไม่สิ้นสุด จากชุมชนนี้ไปโน้น คนนี้ไปโน้น
องค์กรนี้ไปโน้น ต้องทำอยู่เรื่อย”

เขามองว่า สิ่งสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ต้องปรับ
วิถีชีวิตของคน

“อย่างกลุ่มสัจจะวันละบาท ลดรายจ่ายวันบาท
บางคนบอกว่าไม่ทำ แต่หลายคนปรับวิถีคิดได้ เพราะจริงๆ
ไม่ใช่เรื่อง 1 บาท ปรับได้ 100 ได้ 1,000 ได้ปรับลูก
ปรับเมีย ผมเองได้ปรับชุมชนเลย แสดงว่าแค่เรื่องเดียว
ได้ปรับวิถีคิด ปรับกระบวนการของคนและชุมชนด้วย”

การปรับวิถีคิด ปรับโครงสร้างครอบครัว ปรับ
โครงสร้างชุมชน ใช้ความรู้ภูมิปัญญา

“ผมได้วิถีคิดต่อ จึงได้โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต
๓.ทำข้าม เอาคน 30 คน มาเรียนรู้ ซึ่งได้ผล ชาวบ้าน ๒.4
มาเรียนรู้ ซึ่งทุกคนสนใจมีสาระ 3 เรื่องหลัก ทุกวันอาทิตย์
ใช้เวลา 6 เดือน เอาคนที่สนใจ หัวข้อสนใจเชิญวิทยากรร่วม
เช่น อ.ภาณุ (พิทักษ์เผ่า) มาให้ความรู้เรื่องเกษตรกรรม
ยั่งยืน อ.จำนงค์ เรื่องการจัดการชุมชน หรือลุงอัมพรว่า
ทำไมต้องมีอมรรักษ์ อย่างนี้ อ.เสรี พ่วงพิศ มาพูดภาพ
รวมสาระปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการชีวิต
เกษตรกรรมยั่งยืน”

“เป็นเวทีเดียว
ที่สามารถสานองค์กร
ระดับนโยบายได้”

พศ.ดร.สุกัญญา โลจนากิวัฒน์

วิจัยเดินไปพร้อมพัฒนา

**“ตอนนั้นฉันทำวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกกำลังเก็บข้อมูล
เรื่องกลุ่มออมทรัพย์ของน้ำอัมพร น้ำลักย์ ครูชบ น้ำเคล้ำ”**

พศ.ดร.สุกัญญา โลจนากิวัฒน์ อาจารย์จากคณะพยาบาล-
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เล่าปฐมบทก่อนมาถึง
เครือข่ายสงขลาพอเพียง

ขณะกำลังเรียนปริญญาเอก ทางด้านพัฒนศึกษาของคณะ
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาขาวิชาที่ว่าด้วยการศึกษา
เพื่อการพัฒนา เพื่อเก็บข้อมูลวิทยานิพนธ์ อาจารย์ต้องเดินทางลง
ไปยังกลุ่มออมทรัพย์ทั้ง 4 แห่ง

วันหนึ่งครูชบบอกว่าไม่ทำกลุ่มออมทรัพย์แบบเก่าแล้ว แต่หันมาทำตามแนวคิดใหม่สัจจะวันละบาท

“ดิฉันได้ช่วยขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะประเด็นสัจจะวันละบาท”

ในฐานะนักวิชาการ อาจารย์สุกัญญาอยากเข้ามามีส่วนทำเรื่องนี้เพราะมองเห็นว่ากองทุนองค์กรการเงิน หากมองแค่ภาพสะท้อนปัญหาหนี้สินอะไรจำพวกนี้ อาจแคบเกินไป

“กลุ่มออมทรัพย์ช่วยคนได้จริงบางจุด แต่ถ้าคนไม่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็จะเป็นหนี้เป็นสินดังทั่วประเทศที่เป็นอยู่”

ครั้นอาจารย์จบปริญญาเอกมาพร้อมบทสรุปว่าเรียนของฝรั่งมาเยอะ หันมาดูปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง เป็นหลักพัฒนาแบบไทยๆ เลยสนใจเข้าร่วมเวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียง

“แรกๆ คอยกันว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนามธรรม คนจะท่อง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข แต่เอาไปทำจริงๆ ต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการ เอาแนวคิดในหลวงมาถอดรหัสสักวันคืออะไรเพราะแต่ละคนพูดกันไปคนละเรื่องละราว ใน 1 ปีคอยกันทุกฝ่าย”

เมื่ออาจารย์พงศ์เทพ ในนาม สวรส.ภาคใต้ จัดทำแผนสุขภาพจังหวัดสงขลา มี 14 ประเด็น ได้จับเอากรณีเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหนึ่งในแผนสุขภาพจังหวัดสงขลา

“ตอนแรกประเด็นไม่ชื่อเศรษฐกิจพอเพียง เป็นประเด็นกองทุน ตอนนั้นสัจจะวันละบาทบูมมากแต่หลายคนมองว่ามันแคบ เครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงบอก ถ้าพัฒนากลุ่มนี้ทั้งหมดน่าจะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาอธิบาย”

เท่ากับว่าในรอยต่อตรงนั้นเวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียงเกิดจากเป็นส่วนหนึ่งในแผนสุขภาพจังหวัดสงขลา

งานของอาจารย์สุกัญญาเริ่มตรงนั้นช่วงปีที่ 1 เมื่อ 28 พฤษภาคม 2550 จัดการสัมมนาการปฏิบัติการตามปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง เชิญประชาชนจากพื้นที่ 4 โซนที่ถูกแบ่งออกตามกรอบงานมาร่วมในงานสัมมนา มีผู้เข้าร่วมจาก 3 ภาคส่วน

การบรรยายหัวข้อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแนวคิดสู่ปฏิบัติจริง เชิญภาคประชาชนที่มีประสบการณ์ให้เขามาเล่า เช่น น้ำอัมพร น้ำเคล้า อาจารย์ภาณุ (พิทักษ์เผ่า) หลังฟังบรรยายแบ่งกลุ่มให้ถอดประสบการณ์ว่าที่เขาเรียนรู้จากวิทยากรเข้าหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร

“เวทีนี้ได้รับความรู้ระดับหนึ่ง ทั้ง 3 ภาคส่วนพอใจ ภาครัฐก็เห็นว่าได้เรียนรู้มากขึ้น”

อาจารย์ให้โจทย์การบ้าน ว่าเมื่อกลับไปในพื้นที่แต่ละอำเภอไปจัดประชุมกลุ่มในพื้นที่ อดหนุนเงินภาคประชาชนทำกิจกรรมในชุมชน ให้เลือกกิจกรรมที่เขาอยากทำเอง

“เพราะคิดว่าจากปรัชญา พูดอย่างเดียวไม่ได้ ต้องเรียนรู้จากประสบการณ์จริง”

ประสบการณ์เรียนรู้เลือกจากกิจกรรม เนื้อหาที่จะเรียน ก็ให้เอาเนื้อเรื่องของชาวบ้านแต่ละอำเภอมารเรียนรู้ เวลาดำเนินกิจกรรมมีกติกาว่าต้องเชิญภาครัฐ ภาควิชาการไปร่วมเรียนรู้

“ภาควิชาการที่เล็งเราตามไปในพื้นที่ อาจารย์มีไม่เยอะแบ่งเป็นโซนๆ เท่าที่ทำได้ โซนละ 1-2 คน”

หลังไปติดตามผลว่าออกมาเป็นอย่างไร พบว่าบางพื้นที่เลือกทำกิจกรรมไม่ได้ บางที่กิจกรรมไม่ชัดเจน บางที่เลือกไม่ถูกคือกลุ่มอาจารย์สฤัญญาสรุปว่าเพราะชาวบ้านไม่สามารถเลือกเชิงระบบมากกว่ากิจกรรมย่อย

“เราก็ไม่ว่างกันเป็นการเริ่มเรียนรู้”

ประชุมเวทีใหญ่ 4 โซนจัดเมื่อ 21 กรกฎาคม 2550 ประชุมจัดเวทีเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงก้าวเริ่ม 1 กิจกรรม 1 อำเภอ

โอกาสนั้น ให้พื้นที่มีประเด็นหลักแลกเปลี่ยนว่ากิจกรรมที่เลือกเป็นอย่างไร กิจกรรมที่เลือกเชื่อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

พอเพียงได้อย่างไร เรียนรู้จากกิจกรรมว่าสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่

อาจารย์บอกว่าในเวทีชาวบ้านเล่าเรื่องราวต่างๆ ได้เยอะมาก แต่บางกลุ่มเท่านั้นที่สามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนา อธิบายได้ว่าใช้หลักของในหลวงพัฒนาอย่างไร สามารถพูดเชื่อมโยงได้ แต่บางกลุ่มเชื่อมโยงไม่ได้

“เป็นปัญหาเรื่องภาษามากกว่านักวิชาการจับได้ว่าที่เขาเล่ามันเชื่อมโยงได้ แต่ตัวเขาเองยังเชื่อมโยงไม่ได้ เกิดจากปัญหากับภาษา ทำอะไรเยอะมาก แต่เราจะสะท้อนอย่างไรว่าเศรษฐกิจพอเพียงหรือเปล่า ถูกทางหรือเปล่า”

อาจารย์สุกัญญาพบว่า มีกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ อย่างกลุ่มในโซน 3 ของคลองหอยโข่ง เรื่องหมูครบวงจร เป็นกลุ่มที่เข้าใจสามารถบอกได้ว่าทำอย่างนั้นเพราะอะไร และคิดอย่างไร

บางกลุ่มเช่นกลุ่มป่าชิงพบว่าเขาคิดมากขึ้นว่าเขาทำอยู่ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ประมาทอย่างไร เสี่ยงไม่เสี่ยง มีความรู้พอไหม เท่ากับใช้แนวคิดในหลวงมาสอบทานกิจกรรมเขา

หลังเวทีนั้นภาควิชาการติดตามลงไปในพื้นที่ที่รับผิดชอบต่อเนื่อง

“ภาคประชาชนบอกอาจารย์ ผมยังทำไม่ได้ละ มันไม่มีเครื่องมือ อาจารย์จัดเป็นหลักสูตรได้ไหม ที่ผ่านมามีไปทำตามตามธรรมชาติ เขาอยากให้เราจัดกระบวนการเข้มข้นให้เขาเข้าใจทำอะไรมากกว่านี้ จึงเป็นที่มาของการอบรมนักวิจัยชุมชนขึ้น 1 วันในเวลาต่อมา”

ปีแรกผ่านไป ความคืบหน้าจึงยังไม่มีอะไรเกิดขึ้นนัก กระทั่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลามาสืบสนุนงบประมาณผ่านแผนสุขภาพจังหวัดปีที่ 2

“การผลักดันหนึ่งแห่งในหนึ่งโซนไม่เวิร์ค ปีสองพี่ก็เลยเรียกให้ทุกอำเภอ ผ่านทางพัฒนาการแต่ละอำเภอ ลองไปเชิญภาค

ประชาชน ซึ่งแจ้งโครงการใหม่ ทำหนึ่งอำเภอหนึ่งกิจกรรม การพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้กระจายไป เป็นความต้องการของชุมชน”

ภาควิชาการมาเตรียมตัวกันใหม่ พบว่างานนี้ไม่ใช่งานพัฒนาเฉยๆ กลุ่มนักวิชาการมุ่งหวังว่าจะถอดบทเรียนให้ได้

“ในหน่วยราชการการพัฒนาตามเศรษฐกิจพอเพียง เขาลงกิจกรรมและสิ่งทำ อย่างเช่นไปออมเงิน ฯลฯ แต่เราว่ามันไม่ใช่ เพราะฉะนั้นกิจกรรมของเราน่าจะต่างจากตรงอื่นคือ น่าจะถอดบทเรียนว่าเราทำให้เขาเรียนรู้การพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการเปลี่ยนวิธีคิดเขาได้อย่างไร ถอดออกมาให้ได้ เพราะเราไม่ได้สั่งเขาว่าทำโน่นทำนี่ แต่เราจะมีกระบวนการอย่างไรที่จะทำให้เขาเปลี่ยนวิธีคิด”

อาจารย์สุกัญญามองว่านี่คือสิ่งยากที่สุด ยิ่งตัวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนามธรรม

“การให้เขาคิดหรือเปลี่ยนวิธีคิดทำได้อย่างไร นี่คือโจทย์ที่ยากมาก เพราะที่ผ่านมาเราก็เห็นว่าสั่งทำอย่างเดียว ไปออมเงินนะ ไปทำกิจกรรมนี้ละ ทำไป แต่เขาไม่ได้เปลี่ยนวิธีคิด เราบอกว่าเรากำลังพัฒนาทางปัญญา แต่ต้องถอดว่าเราทำอะไรจึงเปลี่ยนเขาได้ มีกระบวนการโดยละเอียดอย่างไร เพราะถ้าเปลี่ยนวิธีคิดเท่ากับเปลี่ยนพฤติกรรมดำเนินชีวิตได้ด้วย”

สิ่งที่เครือข่ายสงขลาพอเพียงต้องการบทบาทนักวิชาการไม่ได้ทำงานพัฒนาอย่างเดียวต้องถอดบทเรียนไปพร้อมกัน

ทำอย่างไรให้ประชาชนเรียนรู้ การดำรงชีวิตและการพัฒนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำอย่างไรให้เขาเปลี่ยนวิธีคิดเปลี่ยนวิธีทำ คือโจทย์ใหญ่ของกลุ่มและอาจนับว่าเป็นโจทย์ใหญ่ของประเทศ

เพราะว่างานในปีที่หนึ่ง เริ่มสร้างกระบวนการเรียนรู้อะไรบางอย่าง แต่ไม่ได้คำตอบชัด จึงต้องเปลี่ยนยุทธศาสตร์

“ภาคราชการก็ยอมรับว่ายังไม่เปลี่ยนวิธีคิด ชาวบ้านก็ไม่เปลี่ยนวิธีคิดคือทำตามคำสั่ง แขนงภาคประชาชนก็บอกว่าเมื่อไรจะทำฯ แต่เราเองคิดว่าการกระทำต้องมีเป้าหมายชัดเจน”

เพื่อตอบคำถามว่าทำไมต้องมีวิชาการเข้ามาเกี่ยวข้องกับโครงสร้างนี้ อาจารย์สุกัญญาบอกว่าถ้ามันทำมาเหมือนเดิม แบบสั่งทำกิจกรรม เขาก็กลับไปทำตามคำสั่งเหมือนเดิม ซึ่งไม่ใช่คำตอบ

“นักวิชาการต้องเติมเต็มให้เขาเพราะที่ผ่านมาเป็นกิจกรรมลงพัฒนาแต่เราหาวิธีทำอย่างไรให้เขาเปลี่ยนวิธีคิดต้องใจเย็นๆหาวิธีมันไม่ง่ายเลยที่เปลี่ยนคน ปีแรกหงายหลังมาแล้ว ได้ระดับหนึ่งแต่ยังไม่ถึง”

การเปลี่ยนยุทธศาสตร์ เกิดขึ้นหลังผ่านปลายปีแรก

อาจารย์เล่าว่าหันมาเน้นการมีส่วนร่วมว่าจะเอา 3 ภาคส่วนมาร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้น ไม่ใช่เน้นวิชาการอยู่บนหอคอย ต้องมีพื้นที่ปฏิบัติการ

การจัดอบรมนักวิจัยชุมชนเกิดขึ้นลงพื้นที่อบรม 4 โชน เนื้อหาหลักเล่าพื้นฐานการพัฒนาว่าประเทศชาติเป็นอย่างไร ถึงเวลาที่ชาวบ้านจะต้องลุกขึ้นมาทำอะไร

“ที่ผ่านมาระยะนี้เราพูดแต่เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เอากิจกรรมไปเลย แต่ตัวนี้เป็นตัวโหมโรงให้เขารู้ว่าเขาต้องลุกขึ้นมาทำอะไร จะเล่าตั้งแต่ประเทศชาติพัฒนาแผนมาอย่างไร แล้วภาคประชาชนอยู่อย่างไร ทำไมกระแสการพัฒนาที่ผ่านมาเป็นกระแสทุนนิยม”

หลังจากนั้น ปลุกให้เขารู้จักตัวเขาเอง ตั้งคำถามว่าอยากจะพัฒนารู้หรือยังว่าตัวเรามีอะไรบ้าง ทุนชุมชนเคยศึกษาหรือเปล่า

อาจารย์ลงไปสอนเรื่องทุนคน ทุนชุมชน แนวคิดทฤษฎีเพื่อการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน ใส่เนื้อหาว่าชาวบ้านจะศึกษาชุมชนต้องรู้อะไรบ้าง วิธีวิจัยชุมชน การเก็บข้อมูลวิจัยเป็นอย่างไร แนวคิดทิศทาง แนวปฏิบัติในการประเมินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของพื้นที่ เทียบเคียงกับกิจกรรมที่เขาตั้งเป็นตัวเดินเรื่อง ใช้ทฤษฎีระเบียบวิธีวิจัย ที่เป็นระบบไปช่วย สอนวิธีเก็บข้อมูล

ด้วยความคาดหวังว่า ต่อไปนี้เชื่อว่าชาวบ้านจะมีข้อมูลน่าเชื่อถือ ไม่ใช่ใช้ความรู้สึกนึกคิดมาตอบ งานไหนมาก็เอาข้อมูลนี้ไปใช้ได้ หมายถึงสร้างกระตือรือร้น กระบวนการเก็บข้อมูลของชุมชนเอง เป็นข้อมูลของชุมชน การเก็บข้อมูลทุนชุมชน จะช่วยในการพัฒนากิจกรรมที่เขาเลือกไว้

“ทำไมรายรับไม่พอ ค่าใช้จ่ายเยอะ ทำไมเราต้องทำหุ้มครบวงจร มีประชากรกี่คน จะช่วยเขาได้อย่างไร คือทำแล้วได้หลายเรื่อง โดยเริ่มจากศึกษาทุนชุมชนของเขา ซึ่งตรงนี้จะช่วยให้เขาทำแผนชุมชนของเขาเองได้ด้วย ไม่ต้องให้ใครมาสั่ง”

สิ่งสำคัญซ่อนอยู่ในนั้น การเก็บข้อมูลทำให้ชาวบ้านรู้สึก
ตระหนักว่าเขาต้องเปลี่ยนวิธีคิด

“ตอนนี้แผนสุขภาพตำบลก็ไปทำอีกแผนหนึ่ง อบต.ก็ทำ ทำไม
ไม่ให้ประชาชนเก็บข้อมูลเขาเอง ต้องการอะไรมาเอากับเขา นี่คือ
ให้อาจารย์ทางปัญญากับประชาชน”

งานแบบนี้ที่ผ่านมามีชาวบ้านอาจถูกสั่งจากภาคราชการให้ทำ

“ถามว่า เคยเก็บข้อมูลบ้างไหม ครบไหม เอามาทำแผนตัว
เองได้ไหม ต่อไปเรามีแผนตัวเองเราก็เสนอเขาได้ เพราะทุกคน
ทุกหน่วยงานมีวัตถุประสงค์ตัวเองเข้ามาสั่งๆ แล้วเขาก็ถูกสั่งทำ
ทำไมไม่ให้เขาทำเองเสียเลย เรามีวิธีการทางวิชาการ จะสอนเขาให้
ตอบคำถามของเขาเองได้ เพราะเป็นการเอาข้อมูลจริงมาคุยกัน
หลังจากนั้น ถึงเวลาที่พวกนักวิชาการต้องถอดบทเรียนว่าทำอย่างไร
ให้เขาคิดได้ นั่นคือหน้าที่ของนักวิชาการ งานนี้ก็จะถือว่ามีคุณค่า”

งานนี้เรานักวิชาการเล่นบทบาท ทั้งนักวิชาการและนัก
พัฒนาด้วย

“อย่างอาจารย์ เป็นนักวิจัยเชิงปฏิบัติการ ไม่ได้ไปเก็บข้อมูล
เฉยๆ ต้องพัฒนาไปด้วย แต่พัฒนาก็เก็บข้อมูลไปด้วย”

สิ่งที่ทำอยู่ อาจารย์สัญญาว่าจะทำให้เห็นว่ามันเปลี่ยนได้
ชาวบ้านจะได้เรียนรู้ว่าต้องเรียนรู้การพัฒนาไม่ใช่แค่เอากิจกรรมลง
ต้องมีกระบวนการในการทำงาน เขาจะได้เอาไปใช้ต่ออีก

ภาคประชาชนต้องเปลี่ยน ต่อไปชาวบ้านสามารถสร้างศูนย์
เรียนรู้แบบไม่ต้องปักป้าย

“ช่วงปลายปี 2550 ร่วมเสวนากัน เขาบอกว่า อาจารย์
ทางที่เราเดิน ที่จัดหลักสูตรนักวิจัยถูกแล้วแต่ยังไม่เพียงพอ เขายัง
ไม่มั่นใจ ปีที่ 2 ต่อได้ไหม จัดให้มันเข้มข้นขึ้น”

อาจารย์สัญญาว่าจะทำสิ่งที่กำลังทำ เป็นโครงการพัฒนาคน
จำเป็นต้องสร้างแกนนำจึงคิดว่าต้องมีแกนนำอำเภอละ 5 คน
มาเข้าร่วมโครงการของแต่ละพื้นที่

“เมื่อเราทำอะไรกับกลุ่มเหล่านี้ก็จะนำเสนอเข้าสู่เวที เครือข่ายสงขลาพอเพียง เป็นกลุ่มสมอง การเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น ก็จะนำเสนอ หรือต้องการความช่วยเหลืออย่างไรก็ใช้เวทีนี้ช่วย”

สิ่งที่อาจารย์สุกัญญาเชื่อมกับเครือข่าย เช่นการไปรายงานว่ามีปัญหา เอาคนอย่างไร แบบไหน เอาเรื่องเข้าเป็นวาระในที่ประชุม

“ผู้ใหญ่ก็ช่วยกัน ก็ดีว่าในเวทีนี้มีครบองค์ จะไปประสานกับจังหวัดก็ได้ จะไปชวนจังหวัดก็ได้ ตอนหลังจังหวัดหายไปบ้าง มาไม่ครบเหลือภาควิชาการกับประชาชน กับองค์กรท้องถิ่นยังไม่ชัด แต่กิจกรรมย่อยของประชาชนในพื้นที่ ไปเชื่อมกับท้องถิ่นเช่น อบต.เอง”

ภาครัฐที่หายไปดูเหมือนไม่ลงตัว เพราะผ่านมาทำตามคำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัด กรณีผู้ว่าฯสมพร ใช้บางยาง ที่สนิทแนบแน่นกับเครือข่ายฯ เห็นว่าเป็นกรณียังติดกับตัวบุคคลอยู่ เท่าที่สังเกตข้าราชการก็พบว่ายังขาดการเปลี่ยนวิธีคิดในการพัฒนา ทางนักวิชาการจะหาบทสรุปให้เขา

“ยังเฝ้าคิดว่าก็ใช้เวทีนี้ช่วย เพราะว่าเป็นเวทีเดียวที่สามารถสานองค์กรระดับนโยบายได้”

เวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียงอาจารย์สุกัญญามองว่า ช่วยในการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย ช่วยเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการทำงานทุกภาคส่วนผ่านการผลักดันตรงนี้

“เราคงไม่ใช่คนทำงานนักวิชาการไม่ได้อยู่ตลอด มันกลับมางานประจำ เวทีกลางช่วยระดับนโยบาย อย่างน้อยก็ไม่ได้ขาดหายไปหัวหน้าเขารับรู้อยู่”

เวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียงจึงเป็นเวทีทุกเรื่อง แม้ว่าปีแรกจะคุยเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเดียว ปีต่อมาคุยเรื่องแผนสุขภาพจังหวัด การขับเคลื่อนพวกนี้ มีการเชื่อมเวทีอื่นเข้ามาอีกมากมาย ใครต้องการความช่วยเหลือ ต้องการความร่วมมือ มีเวทีมาคุยกันได้

“มีเวทีนี้แล้วงานไปได้ เพราะความเป็นกลาง และสวรส. รู้ลึกว่าเป็นกลาง กลุ่มต่างๆ เข้ามาหมดทุกเรื่อง เพราะตอนนีระบบสุขภาพเชื่อมโยงกับทุกเรื่องแล้ว มองเป็นระบบสุขภาพ เพราะกระบวนการตัดสินใจในการมองระบบสุขภาพเปลี่ยนไปแล้ว คนที่อยู่ตรงนี้ก็ยังสามารถมองอย่างเป็นกลาง มองเชิงระบบ ดิฉันเลยคิดว่าเวทีนี้ ช่วยเชื่อมโยงระดับนโยบาย ซึ่งถ้าเวิร์คก็ลงสู่การปฏิบัติได้ ประสานนโยบายประสานงบประมาณ ถ้าจะให้เกิดผลต้องถอดบทเรียน มานำเสนอว่ารูปแบบไหนสำเร็จล้มเหลว ทำให้แผนงานทั้งหมดมาเชื่อมร้อยกันได้”

ที่เป็นอยู่สามารถเชื่อมประสาน 3 เสาให้อยู่ ไม่ให้ห่างออกไป ใครใจกว้างก็เข้ามา

“ปัญหาคือสิ่งเหล่านี้มันแยกส่วนต้องหากคนมีความสามารถมาเชื่อมร้อย ไม่งั้นตีกันตาย เพราะทุกคนมีสำนักตัวเอง ถ้าตรงนี้เก้งถ้าใจกว้าง มาทำด้วยกัน แผนจะไม่แยะ จะมีแผนเดียว ช่วยให้งานสงขลาไปด้วยดี ทั้งลงขัน ลงความคิด ลงแผน ถึงวันนั้นไม่มีฝ่ายทุกคนชนะหมด ตอนนี้เริ่มต้นเห็นข้อดีของการมาทำแบบนี้ข้าราชการมา ถ้าไม่แอบปีเขาไม่มาหรอก เขารู้ว่าเราทำอะไรเราจะช่วยกันได้อย่างไร บางอย่างแต่ละฝ่ายที่รวมแล้วจะมีพลัง”

อย่างไรก็ตาม อาจารย์เห็นว่า คนที่รวมต้องมีบารมี มีความเป็นกลาง คุยกับนักการเมืองก็คุยได้ มีนักวิชาการไปช่วย ภาคประชาชนอยู่ด้วย เอ็นจีโอก็ต้องคุยได้ ไม่ใช่สามเสา อาจสี่เสา ห้าเสา เอามาหมด เอามานั่งคุยกันได้ แล้วก็ซึ้งเหมือนกัน อย่างสวรส. ชูเรื่องสุขภาพคลุมทุกเรื่องได้หมด

“ดิฉันทำหน้าที่อยู่คำตอบยังไม่ได้ กำลังเดินทาง เป็นตัวเล็กๆ แต่เวทีกลางสำคัญ ทำอะไรได้อีกเยอะมาก”.

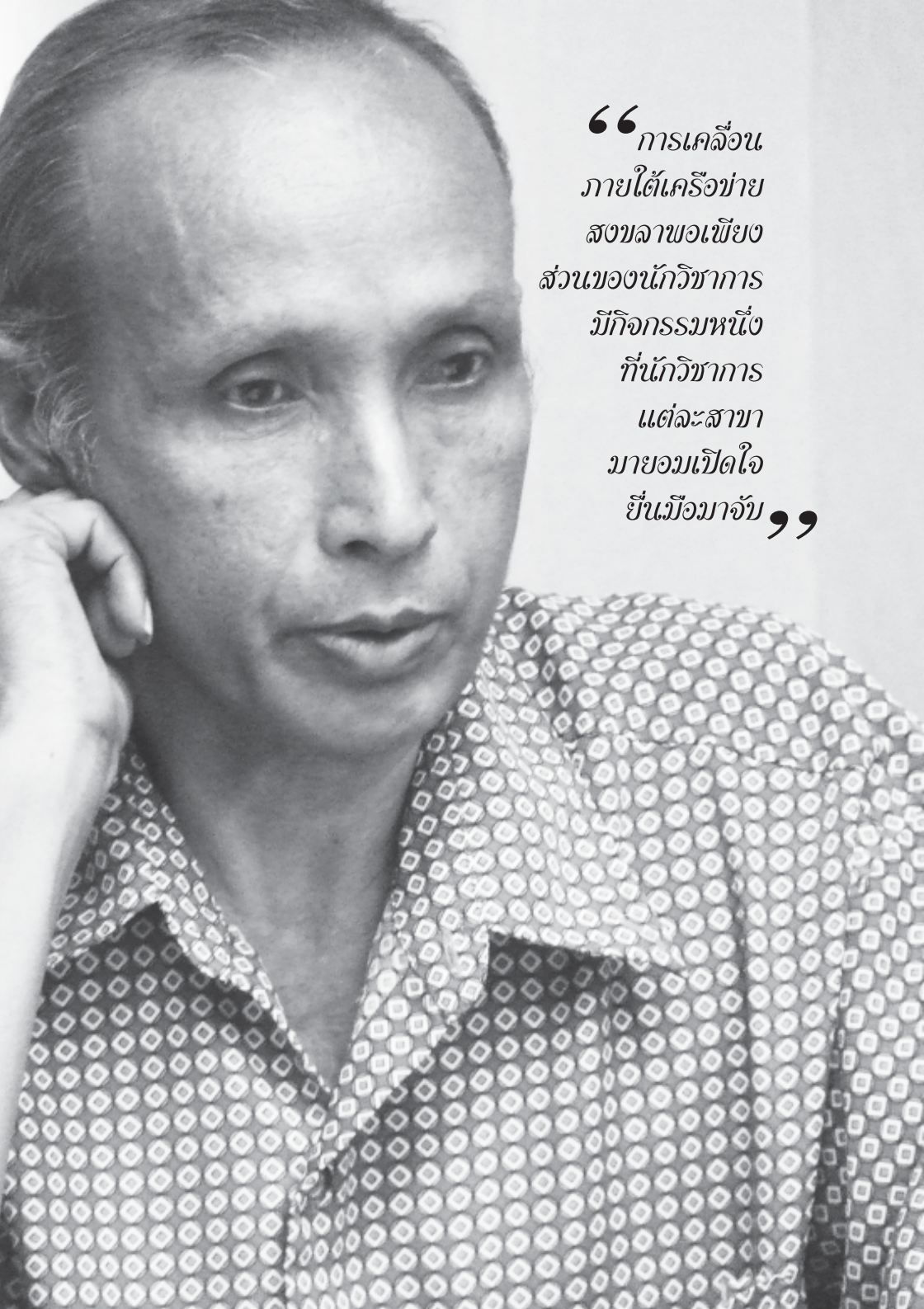
เศรษฐกิจ

พอเพียงศึกษาทางของอาจารย์สุกัญญามองว่า ทำใจให้เขารู้พอ ต้องรู้ตัวเองก่อน พบว่าส่วนมากรู้เป็นल्लीวๆ แต่ไม่รู้ทั้งหมด

“เริ่มจากให้เขาศึกษากระบวนการของเขาก่อนที่ชาวบ้านเรียกว่า ทุนชุมชน ทุนคนคุยกับเขาว่าถ้าจะมองชุมชนเก็บอกเขาว่า เห็นไหม ว่าเรามีศักยภาพอะไรบ้าง เรารู้หรือยัง ศักยภาพ เราหายไปไหน เรามองโดยใช้กรอบแนวคิดแบบวิจัย ว่าถ้า จะมองให้ครบทั้งระบบว่ามีทุนอะไรอยู่บ้าง”

สรุปง่ายๆ เป็นการไปให้เขาไปสอบถามว่าชุมชน เป็นอย่างไร

“ภาคณักวิชาการเอง แล่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เข้ามาใหม่ยังเห็นไม่ตรงกันแลย ต้องเขื่อมร้อยความเข้าใจ ซึ่งเป็นเรื่งที่เหนื่อยมาก เราบอกว่าใจเย็น ด้านักวิชาการ เข้ามาเรียนรู้ ความเข้าใจในแนวคิด การเรียนรู้พัฒนาร่วม กันตรงนี้ เขาจะเอาเข้ากลับใจมหาวิทยาลัย ซึ่งอีกที่ปเราไม่รู้ เป็นผลกระทบจากโครงการ อย่างน้อยก็เป็นการสร้าง นักวิชาการที่มีแนวคิดร่วมกัน แล่ปฏิบัติกรร่วมกัน”

“การเคลื่อนไหว
ภายใต้เครือข่าย
สงขลาพอเพียง
ส่วนของนักวิชาการ
มีกิจกรรมหนึ่ง
ที่นักวิชาการ
แต่ละสาขา
มาอมเปิดใจ
ยื่นมือมาจับ”

อาจารย์สุภาภย์ อินทองคง

วิถีแห่ง “ศาสตร์เชื่อมศาสตร์”

อาจารย์สุภาภย์ อินทองคง นักวิชาการ ผู้ผลักดันศูนย์เรียนรู้ชุมชนภาคใต้ (ศรช.) มองการรวมตัวกันของเครือข่ายสงขลาพอเพียงว่าเกิดความสำเร็จระดับหนึ่งกล่าวคือ

- เป็นเวทีแบบสบายๆ ไม่เครียด ไม่จริงจัง ปล่อยวาง แต่เมื่อมาคุยกัน ทำให้เรียนรู้จากสิ่งทีแต่ละคนมีอยู่อย่างเต็มที่
- ทุกคนที่มาร่วม ต่างทำงานของตัวเอง เป็นโอกาสแลกเปลี่ยนสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากคนอื่น
- แนวปฏิบัติใหม่ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา สามารถนำไปคิดต่อทำต่อ

วัตถุประสงค์เครือข่ายสงขลาพอเพียง อาจารย์สุภาคย์มองว่า ต้องการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทุกภาคส่วนตั้งแต่ภาคประชาชน ทั้งผู้นำผู้ตาม กลุ่มนักวิชาการที่สนใจ ชุมชนที่ยังกระจัดกระจาย ต่างคนต่างทำ รวมทั้งข้าราชการระดับบนสุดจังหวัดที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้นำ

จากเวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียง เมื่ออาจารย์สุภาคย์นำต่อไปสู่ภาคปฏิบัติ นั่นคือโครงการการวิจัยและพัฒนาคนและชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สุขภาพองค์กร

อาจารย์สุภาคย์พบปัญหาใหญ่ในเชิงวิชาการที่ต้องจัดการหลายเรื่อง โดยเฉพาะศาสตร์ทั้งหลายหรือความรู้ที่มีอยู่ทั้งหมดที่มีการเรียนแยกส่วนเป็นชิ้น เป็นรายวิชา รายสาขา จึงก่อให้เกิดการเรียนรู้แยกส่วน ส่งผลให้เกิดการคิดและทำแยกส่วน

“แค่สังคมศาสตร์สายเดียวก็มีหลายสาขา เช่น สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ เป็นต้น ก็เห็นภาพชัด นักวิชาการแต่ละสาขาไม่เคยคุยกัน นี่แค่สังคมศาสตร์อย่างเดียวไม่รวมศาสตร์อื่น”

ความรู้แบบแยกส่วน ส่งผลสืบเนื่องทั้งระบบ มองง่ายๆ ในการรับคนเข้ามาทำงานของสถาบัน กรมกอง เป็นต้น ผู้จบสาขาต่างๆมาทำงานเกี่ยวเนื่องกัน แต่คนที่รู้เฉพาะสาขาที่ตนเรียนมาคุยกับคนที่จบสาขาอื่นไม่รู้เรื่อง ทำงานแบบแยกกัน ความรู้แยกส่วนทำให้คนเห็นสิ่งเดียวกันต่างแง่มุมกันตามฐานความรู้ตัวเอง

“เราวิเคราะห์ที่มาพบว่าเพราะเรียนแยกส่วน รู้แยกส่วน คิดแยกส่วน แล้วทำแยกส่วน เกิดปัญหามาก”

เวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียงเป็นเวทีหนึ่งที่เชื่อมโยงกันระหว่างศาสตร์กับศาสตร์

“สมมติว่านักการเมืองเรียนนิติศาสตร์มา อีกคนเรียนบริหาร
จัดการ วิธีคิดตามทฤษฎีที่เรียนมาเข้ามาเวที พบว่าคนคิดอีกแบบ
มันเป็นการเชื่อมระหว่างองค์ความรู้ที่เขามีเป็นทุนว่าศาสตร์ที่เรียนมา
กับที่ปฏิบัติการจริงในชุมชน ศาสตร์เดียวไม่พอ”

เวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียงได้นำคนที่ป็นหัวขบวนคล้าย
ฟันเฟืองที่ใหญ่ระดับหนึ่ง พอมาเชื่อมกันหลายฟันเฟือง จะหมุน
ชุมชนได้

“อย่าง อบจ.เป็นฟันเฟืองที่หมุนระดับจังหวัดอยู่แล้ว ถ้าได้
อบต. ก็จะได้หมุนจริง และถ้าได้จริงๆตามโครงการวิจัยและพัฒนา
ข้าราชการ ทุกกระทรวง ทบวง กรม จะมาเชื่อมฟันเฟืองนี้อีก”
เพียงแต่ปัญหาหลักที่เป็นอยู่ในสายตาอาจารย์สุภาคย์สำหรับฝ่าย
ข้าราชการ ยังต้องฟังศูนย์อำนาจส่วนกลางไม่อาจเปลี่ยนแปลง
เพราะเป็นระบบที่ถูกกำหนดไว้

การเคลื่อนภายใต้โครงการวิจัยและพัฒนาตามปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงนั้น ในส่วนของนักวิชาการ อาจารย์สุภาคย์มองว่า
การจะแก้ปัญหาเรื่องการรู้คิดและทำแยกส่วนได้ต้องยอมเปิดใจ
ยื่นมือมาประสานกัน แลกเปลี่ยนกันโดยเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งเชื่อมโยง
ศาสตร์หรือความรู้เข้าหากันเพื่อให้เห็นว่าศาสตร์ทั้งหลายนั้นมี
มาจากรากเดียวกัน คือความจริงที่อยู่ในชุมชน คือความเป็นองค์รวม
มีให้เห็นอยู่ที่นี่

“เราก็เล่นทั้ง 3 ศาสตร์ คือมาตั้งโจทย์กันว่า วิทยาศาสตร์
ธรรมชาติคืออะไร มนุษยศาสตร์คืออะไร สังคมศาสตร์คืออะไร
สาขาย่อยๆทั้งหลายแต่ละสาขาคืออะไร เชื่อมกันอย่างไร เราพบว่า
ตัวจริงมันไม่ได้แบ่ง พวกเรานักวิชาการรุ่นก่อนๆเขาแบ่ง เราก็แบ่ง
ตามๆกันมา เราจึงพบกับปัญหานี้ เหนื่อยยังไม่พอ เรายังพบปัญหาเรื่อง

การเชื่อมความรู้กับความจริงอีกด้วย จึงต้องมาตั้งโจทย์อีกโจทย์หนึ่ง
คือ เราจะเชื่อมความรู้กับความจริงได้อย่างไร เรามานั่งวิเคราะห์
วิจารณ์กันโดยภาคประชาชนนั่งฟังอยู่ด้วยปรากฏว่าคุย 3 วันไม่
ทะเลาะกัน”

หลักสำคัญประการหนึ่งอาจารย์สุภาคย์ประเมินว่า อาจเพราะ
เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีภาคประชาชนร่วม

“การประชุมแบบนี้ถ้าถกในเฉพาะนักวิชาการ จะเป็น
บรรยากาศอีกแบบ”

ภาคประชาชนอยู่ใกล้ของจริงมากกว่าภาควิชาการ เป็นนัก
ปฏิบัติตัวจริง

“ชาวบ้านมองเห็นปัญหาว่าไม่ได้อยู่ในชุมชน แต่อยู่ทุกหนแห่ง เพียงแต่รู้คนละทิศจึงคิดไปคนละทาง ทำไปคนละเรื่อง เขาสรุปตรงนี้นักวิชาการเองรู้สึกว้าๆ”

ตำราต่างๆที่ยึดถือกันอยู่ในมหาวิทยาลัยมักแปลจากภาษาอังกฤษ คนที่ใช้อยู่ไม่เคยลงพื้นที่ นักวิชาการในรั้วมหาวิทยาลัยจำนวนมากอ่านอย่างเดียวแล้วไปสอน นั่นเป็นปัญหาที่ถูกสะท้อนขึ้นมา

แม้พอมองเห็นทางแจ่มชัดขึ้น แต่จะสามารถเอาความรู้ความเข้าใจที่คุยไปใช้ได้จริงนั้น อาจารย์สุภาคย์ประเมินเบื้องต้นยังว่ายากอยู่

“นักวิชาการส่วนใหญ่ที่สอนอยู่ในมหาวิทยาลัยมองเห็นตัวศาสตร์แต่การเอาศาสตร์ลงดินอย่างนี้ในมหาวิทยาลัยทำกันน้อยมากที่จะให้เป็นกระบวนการ ต่างคนต่างทำ ที่วิจัยเรื่องนั้นเรื่องนี้ทำกันมาก แต่ต่างคนต่างทำ”

หลังจากพอเชื่อมกันได้บ้าง อาจารย์สุภาคย์หันมาตั้งโจทย์ต่อว่าจะเอาความรู้ความคิดใหม่ๆ ไปทำวิจัยชุมชนโดยใช้ศาสตร์ทั้ง 3 ศาสตร์หลักดังกล่าวแล้วมาเป็นตัวพิจารณา

ใช้สังคมศาสตร์ทำความเข้าใจบริบทชุมชนประเภทสังคมวัฒนธรรม เชื่อมกับมนุษย์ศาสตร์ว่าจะพัฒนาคนอย่างไร และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติว่าจะนำไปใช้พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่รอบๆตัวเราอย่างไร เป็นต้น

แนวทางใหม่ในการพัฒนาชุมชน นักวิชาการต้องเข้าใจเชิงลึกในหลายเรื่องอย่างเป็นองค์รวมแล้วไปทำงานร่วมกันในชุมชน

“ตอนนี้เป็นขั้นฝึกทำงานร่วมกัน ที่จริงในชุมชนเริ่มเคลื่อนไหวแต่เป็นเรื่องที่ต้องค่อยเป็นค่อยไปเพราะต้องจัดการหลายอย่างตาม

ขั้นตอน เช่นหลักสูตรการจัดการชุมชน คิดไว้แล้วแต่ยังไม่เกิด
ต้องรอหลักสูตรนี้ด้วย”

อาจารย์สุภาคมองว่าแม้นักวิชาการไม่อาจอยู่ชุมชนตลอด
แต่กระบวนการที่นักวิชาการมาทำงานร่วมกับชุมชนจะเป็นการเปิด
ช่องให้ทุกมหาวิทยาลัยทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาคนของตนได้อย่าง
ต่อเนื่อง เพื่อให้อาจารย์ลงชุมชนได้สะดวกมากขึ้น

“ผมบอกว่าใจเย็นๆ รอดตรงนี้ผ่านไป ถ้ามหาวิทยาลัยมองเห็น
มีช่องทาง เป็นตัวเชื่อม สามารถตั้งงบประมาณขึ้นมาสับสนุน
ให้อาจารย์กับลูกศิษย์ไปทำงานในชุมชนนอกจุดที่เราทำอยู่ก็ได้”

เมื่อผ่านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ สิ่งที่อาจารย์สุภาคมอง
อยากให้เกิดขึ้นคือศูนย์เรียนรู้ขึ้นในชุมชนอย่างสมบูรณ์แบบ เพื่อขับ
เคลื่อนสู่ความเป็นรูปธรรมของการสร้างชุมชนแห่งปัญญา

“เปลี่ยนอะไรไม่เท่าเปลี่ยนใจ คือเปลี่ยนความรู้ความคิด
เปลี่ยนพฤติกรรม ยากสุดคือปรับความรู้ความคิด”

ในส่วนงานที่เกี่ยวข้องพบว่าหัวหน้าจุดที่ปฏิบัติการ 16 แห่ง
ทั่วสงขลาตามโครงการมีเพียง 20% ปรับวิธีคิดได้

กลุ่มที่ทำงานจริงสามารถเปลี่ยนวิธีรู้ วิธีคิด วิธีปฏิบัติได้
ระดับหนึ่ง

“กรณีนายกสินธพ อินทร์ตัน (นายก อบต.ท่าข้าม) กลุ่ม
ลี้จะเขาเปลี่ยนวิธีรู้จากผู้ใหญ่บ้าน กำนัน แบบเดิมมาเรียนรู้ด้วย
ตนเอง ถือว่าเปลี่ยนวิธี พอเปลี่ยนได้วิธีคิดก็เปลี่ยนไป”

ถึงที่สุทัศน์นักวิชาการอย่างอาจารย์สุภาคมองว่าการขับเคลื่อน
ให้เป็นจริง ต้องเชื่อมกับส่วนอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ผู้นำกลุ่มต่างๆ ต้องการคนที่แปลงจากแนวคิดไปสู่ปฏิบัติได้จริง

เครือข่ายสงขลาพอเพียงจึงเป็นเวทีสำคัญที่จะเชื่อมต่อเป้าหมายหลัก คือเปลี่ยนวิธีคิดและปฏิบัติแบบทุนนิยม มาเป็นแบบเศรษฐกิจพอเพียงก็คือพึ่งตนเองได้ ต้องรู้พอเพียง คิดพอเพียง และทำพอเพียง

แม้เวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียงทุกวันที่ 15 ประสบความสำเร็จระดับหนึ่ง อาจารย์สุภาศม์มองว่ายังมีจุดอ่อน กล่าวคือ

- ยังไม่มีการสรุปบทเรียน
- ยังไม่ติดตามประเมินกิจกรรมที่ลงไปปฏิบัติ ทั้งฯขึ้นและฯลง

“เพราะฉะนั้นคนที่มานั่งคุยกันอยู่มันยังจับหลักที่จะเดินต่อไปด้วยกันไม่ค่อยได้ ความรู้สึกผมนะ เป้าหมายเราอยากร่วมกันทุกหน่วยงานในเชิงนโยบาย งบประมาณ บุคลากร ความรู้ การมีส่วนร่วม รู้ ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมดำเนินการ ร่วมประสานประโยชน์ และร่วมประเมินผล ตรงนี้ยังเกิดเป็นรูปธรรมได้ไม่ชัด”

อาจดูสวยหรูมีความหวังอยู่บ้าง แต่อาจารย์มองว่าภาครัฐที่ผ่านมาจนปัจจุบันยังประสบปัญหาความรู้แยกส่วน คิดแยกส่วน และทำแยกส่วนอยู่มาก ไม่สามารถปรับความรู้ความคิดและแนวปฏิบัติให้เข้ากันได้ ในภาควิชาการก็ต้องมาคิดเรื่องปรับศาสตร์หรือความรู้หมวดต่างๆ สาขาต่างๆ ให้เข้ากันได้มากขึ้น ควรพยายามค้นหาแนวทางให้กลไกที่เป็นอยู่ทุกภาคส่วนได้จัดการตัวเองเชื่อมเข้าด้วยกัน แล้วเชื่อมกับชุมชนที่เรียกว่า พามหาวิทยาลัยลงดินให้ได้ และทำชุมชนให้เป็นมหาวิทยาลัยให้ได้ด้วย หากทำได้ดังว่าเมื่อใดเมื่อนั้นคำว่า **ชุมชนแห่งปัญญา** จึงน่าจะคาดหวังได้.

อาจารย์ สุภาภย์ มองโจทย์หลักๆ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงว่า

- ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างชัดเจนคืออะไรกันแน่
- นำมาใช้ในการพัฒนาคนและชุมชนได้อย่างไร
- นำไปสู่สุขภาพของสังคมได้อย่างไรเพราะการพัฒนาคนนำไปสู่เป้าหมายสุขภาพของสังคมในที่สุด

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น อาจารย์สุภาภย์บอกว่าไม่ได้ใช้ 2 ห่วง 3 เงื่อนไขมาเป็นตัวหลัก แต่เราคิดอย่างที่ว่า พอคิดอย่างนั้นเป็น จิตเป็นอิสระ

“กับชุมชน ทุกครั้งเราจะมีคำว่ารู้พอเพียง คิดพอเพียง และทำพอเพียง นั่นคือเราถอดบทเรียนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2 ห่วง 3 เงื่อนไขออกมา เพราะเนื้อจริงอยู่ที่คน ตัวพอเพียงเกิดที่คนก่อน”

อาจารย์สุภาภย์ยกตัวอย่างกรณีป่าชุมชนพอเพียงหรือไร่พอเพียง โดยประเมินว่ารู้เรื่องป่าครบเครื่องกระบวนการทำแค่ไหน ใช้ความรู้ในมาคิดขับเคลื่อนให้เป็นป่าชุมชนหมู่บ้านทำอย่างไร ถ้ายังรู้ไม่พอจะทำเป็นป่าพอเพียงไม่ได้ พูดอย่างนี้หลายคนเริ่มเข้าใจว่าคำว่าพอเพียงในภาคปฏิบัติที่เหลือทุกคนต้องปฏิบัติการเรียนรู้ในเรื่องตัวเองทำ ไม่ว่าทำธุรกิจ เลี้ยงหมู ไก่

เรื่องสุขภาพ เมื่อพูดถึงสุขภาพของสังคม 4 ประการ คือ กาย สังคม จิต จิตวิญญาณ มันอยู่ที่คน

“ผมบอกว่าตัวสำคัญคือตัวคุณมีทุนอยู่ แต่ถ้าไม่ได้รับการรู้อะไร ใจจะบอด อันเมื่อใจบอดทำอะไรได้ ต้องแสวง

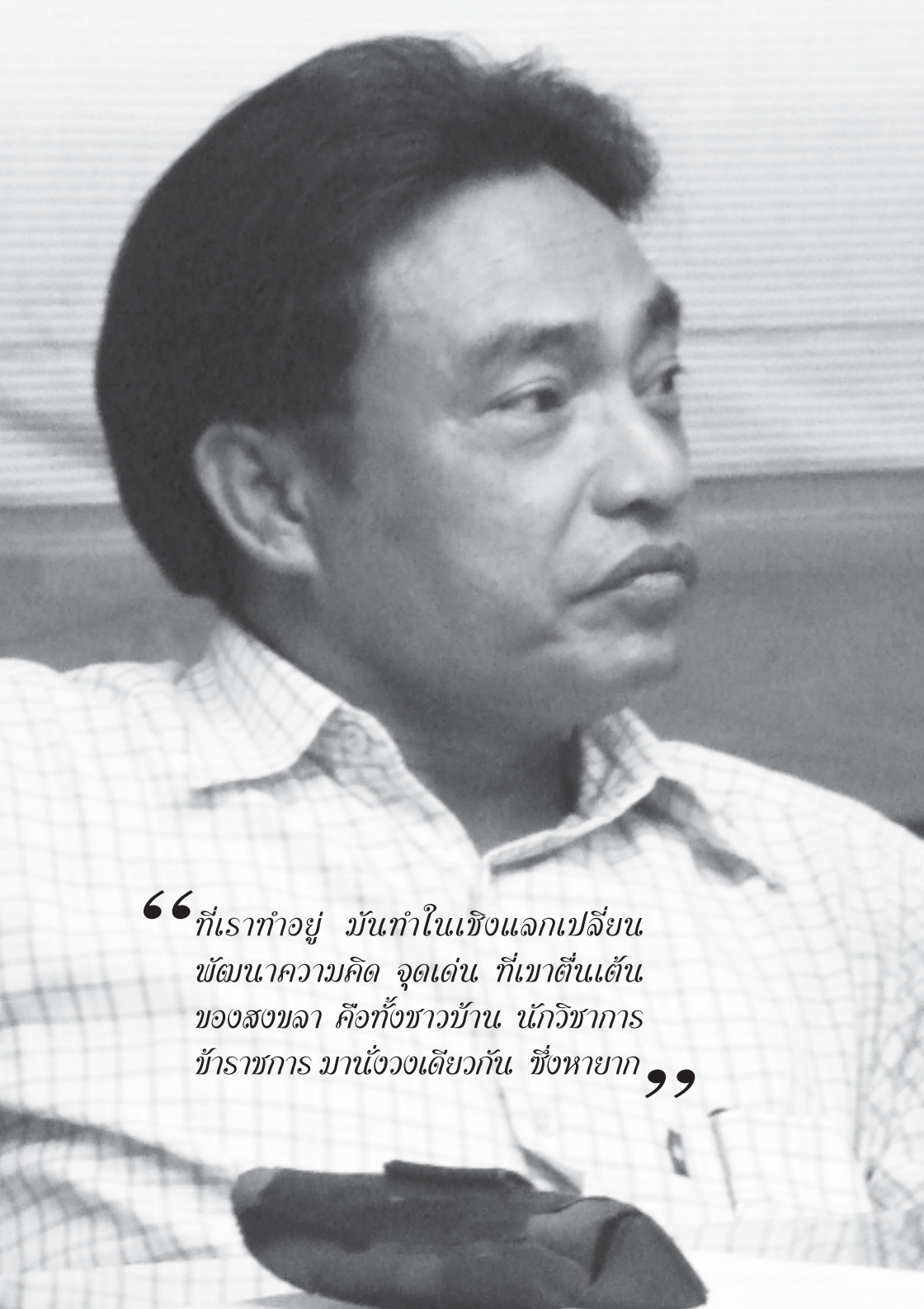
หาความรู้มาพัฒนาใจตัวเองให้ได้ ใจต้องสว่างออกมา”

ปัญญาแปลว่ารู้แจ้งและเชื่อมโยงได้ ขณะที่คนทำอย่างใดอย่างหนึ่งจำเจ ถ้าทำสิ่งอื่นจะดีมากขึ้น อันนั้นคือปัญญา คือการเชื่อมโยงสิ่งหนึ่งไปอีกสิ่งหนึ่ง เข้าใจสิ่งทั้งหลายได้หลักวิชาบอกว่าเป็นปัญญา

ถ้าประชาชนมองเห็นสิ่งที่ตัวเองทำอยู่ขยายฐานออกไปให้กว้างหรือต่อยอดไปข้างบนได้ปัญญาเกิด นั่นคือหลักวิชา

ปราชญ์ชาวบ้าน 4 คน หรือ 4 เสือ ของสงขลา วิจารณ์ได้เป็นอย่างดี หลายเรื่องกระทั่งแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“แต่ในนั้นไม่กี่เรื่อง น้ำ ฝุ่นด้วย เพราะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งใจยกย่องทุนชุมชนเป็นกรณีศึกษากรณีหนึ่งแล้วของน้ำแคล้ละ มันน่าจะมีส่วนที่มันฝังอยู่แล้วไปค้นหาดู เมื่อค้นแล้วพบว่ามิ แล้วที่อื่นละมันก็มีเหมือนกัน ตรงนี้เป็นเพียงกรณีศึกษาหนึ่งที่มีเนื้อหาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคปฏิบัติอยู่เช่นว่ารัฐพอเพียงคิดทำพอเพียง หรือสูตรว่าพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน มีความรู้ คุณธรรมจริยธรรมที่ดี แต่กรณีอื่น ชุมชนดั้งเดิมเอาแว่นนี้ไปจับก็มี ที่เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว ถ้าสรุปว่าทำอย่างนี้ ทำตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไป แต่ไม่ได้หมายความว่าให้ที่อื่นไม่มี และอย่างของ 4 เสือ ก็ไม่ใช่ 100% สงขลาวิฑูรย์แห่งประสบการณ์ ตัวอย่างกิจกรรมเหล่านี้มีอยู่เต็ม”.

A black and white photograph of a middle-aged man with dark hair, looking slightly to his right. He is wearing a light-colored shirt with a small, dark checkered pattern. The background is out of focus, showing horizontal lines.

“ที่เราทำอยู่ มันทำในเชิงแลกเปลี่ยน
พัฒนาความคิด จุดเด่น ที่เขาตื่นเต้น
ของสงขลา คือทั้งชาวบ้าน นักวิชาการ
ข้าราชการ มาเื่องงได้วกัน ซึ่งหายาก”

อาจารย์จ่านงค์ แรกพินิจ

วิเคราะห์เครือข่าย “1 ต้อง 2 ไม่”

อาจารย์จ่านงค์ แรกพินิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิเคราะห์เครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงสงขลา โดยกล่าวถึงหลักแนวคิดในแง่เครือข่ายที่ต้องมอง 3 ประเด็น

1. ต้องรู้ว่าสร้างเครือข่ายจะเชื่อมโยงใคร ใครคือเป้าหมายที่จะเชื่อมโยงเข้ามา

2. การที่จะให้คน กลุ่มองค์กร กลุ่มเป้าหมายมาเชื่อมโยงกันต้องมั่นใจว่าเชื่อมโยงกันด้วยอะไร หรือมีกิจกรรมอะไรต้องมาทำร่วมกัน

3. การทำกิจกรรมจะทำให้เกิดรูปแบบความสัมพันธ์ขึ้น

“กรณีเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงสงขลา ทุกวันที่ 15 รูปแบบออกมาว่ามีเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์มาทำวิจัยร่วมกัน” อาจารย์จำนงค์กล่าวและว่า หลักการทำเครือข่ายจากประสบการณ์ที่คลุกคลีเกี่ยวกับเรื่องนี้มา 20 กว่าปีพบว่า มี 2 ข้อห้ามทำและ 1 ข้อที่ต้องปฏิบัติ

2 ข้อที่ห้ามทำคืออะไร?

1. อย่าไปออกระเบียบใดๆ ที่บังคับให้สมาชิกเครือข่ายต้องทำเหมือนกัน

“อันนี้เป็นประสบการณ์จากการที่ผมมาทำเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เมื่อปี 2532 ช่วงแรกๆ สมาชิกเสนอว่าเป็นเครือข่ายกันแล้วให้ดอกเบี้ยยเท่ากันหมดทุกกลุ่ม ปรากฏว่าถูกคัดค้านอยู่ตลอดเวลา เพราะแต่ละกลุ่มการกำหนดอัตราดอกเบี้ยไม่ได้ใช้กฎหมาย แต่ใช้วัดอุปสงค์ กิจกรรม เป้าหมายขององค์กรเขาเป็นตัวกำหนด เช่นเขาจัดสวัสดิการ เขาก็ต้องกำหนดดอกเบี้ยสูงเพื่อนำมาจัดสวัสดิการ ไม่ใช่เรื่องกฎหมาย เพราะฉะนั้นการไปออกระเบียบว่าให้ทุกกลุ่มที่เป็นเครือข่ายต้องมีดอกเบี้ยเท่ากันจะไปกระทบงานเดิม สุดท้ายทำให้กลุ่มเหล่านี้เขาอยู่ไม่ได้ต้องออกเพราะกระทบ”

อาจารย์จำนงค์เลยได้บทเรียนว่าสิ่งที่ต้องระวังสำหรับเครือข่ายคืออย่าออกระเบียบใดๆ ที่มันไปกระทบโครงสร้างเดิมสมาชิก

2. อย่าทำสิ่งที่สมาชิกทำอยู่แล้ว เมื่อใดรวมกลุ่มไปทำสิ่งที่เครือข่ายทำอยู่แล้วก็เท่ากับว่าเป็นพวกปีกปายถ่ายรูป คือไปเอางานของเขา

“ข้อห้ามเหล่านี้ห้ามทำ ถ้าทำเครือข่ายทั้งหมด เราจะเห็นว่าเอ็นจีโอก็ดี ราชการก็ดีไปทำแบบนี้จะไม่สำเร็จ เช่นว่าเห็นชาวบ้าน

ทำอะไรสำเร็จก็ไปจัดเครือข่าย คือไปรวมกันขึ้นมา พังหมด เขาอยุ่หมดไม่อยู่ด้วย”

สำหรับข้อที่ต้องทำอย่างเดียวยสำหรับเครือข่ายในมุมมองอาจารย์จำนงค์ คือทำในสิ่งที่สมาชิกยังไม่ได้ทำ

“กรณีสมาคมฟื้นฟูฯ ตั้งมา 19 ปี อย่างเข้าปี 20 เราไม่เคยทำกิจกรรมที่ไปแทรกแซงกิจกรรมสมาชิก เขาจะเก็บดอกเบี้ยเท่าไร ทำกิจกรรมอะไรเรื่องของเขาไม่เคยดึงกิจกรรมสมาชิมาเป็นสมาคม สมาคมจะทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิก เช่นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้”

เครือข่ายต้องทำในสิ่งที่สมาชิกไม่ทำ จึงจะอยู่ได้

“เพราะฉะนั้นเวลาเรามาทำเครือข่ายสุขภาพ เข้าใจว่าหมอพงศ์เทพจะคิดตรงกับชาวบ้านส่วนใหญ่ก็คือการที่จะสร้างเครือข่ายสุขภาพได้ มันต้องไปยังกลุ่มองค์กรที่เขามีกลุ่มสุขภาพของเขาอยู่แล้วไปเชื่อมโยงกลุ่มองค์กรเหล่านั้นมาเป็นเครือข่ายสุขภาพอีกที เพราะฉะนั้นเครือข่ายสุขภาพจึงเป็นการทำในสิ่งที่ชุมชนเขาไม่ทำ”

อาจารย์จำนงค์สรุปกลับมาเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงสงขลา มองว่าเวทีนี้มีลักษณะสำคัญคือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องสุขภาพ เชื่อมโยงเรื่องสุขภาพเข้ากับวิถีชีวิตหรือกิจกรรมที่เขาทำอยู่แล้ว เช่นออมทรัพย์กับสุขภาพ สุดท้ายก็เกิดงานวิจัยเศรษฐกิจพอเพียงกับสุขภาพะ เรื่องพวกนี้เป็นเรื่องที่ไม่ใช่แต่ละกลุ่มทำโดยตรง เครือข่ายกำหนดขึ้นมาแล้วเข้าไปศึกษา ถ้าสำเร็จเอาความรู้ที่ได้ไปขยายผลให้กับสมาชิกของเราในเครือข่าย

“เวทีสุขภาพสงขลาเกิดขึ้นได้เพราะว่าเราใช้ฐานองค์กรที่เรามีอยู่แล้วเป็นหลัก และยึดหลักจะไม่ไปแทรกแซงกิจการของสมาชิกของกลุ่มที่มีอยู่เดิมนี้คือหลักใหญ่”

หลังจากทำเครือข่ายมาแล้ว 2 ปีกว่า อาจารย์จำนงค์มองว่า กลุ่มสมาชิกมี 2 ระดับคือ

1. ผู้แทนของกลุ่มองค์กร
2. ผู้แทนของเครือข่ายขององค์กรอีกชั้นหนึ่ง

เวทีเครือข่ายแต่ละเดือนคนไม่มาก แต่เบื้องหลังของคนเหล่านี้มีเครือข่าย มีองค์กรอยู่เบื้องหลัง รวมทั้งนักวิชาการเหล่านี้จะมีเครือข่ายอยู่ส่วนหนึ่งเหมือนกัน ทำให้เวลาที่ทำงาน หลังจากได้ความคิด สามารถเอาความรู้ความคิดจากกกกการแลกเปลี่ยนกลับไปสู่ชุมชนได้ค่อนข้างมาก

“ครูชบ พ้อมพร น้าลักษ์ น้าเกล้า หรือผมเอง มีโอกาสไปพูดคุยหลายที่ ก็เอาเรื่องนี้ไปขยายผลก็คิดว่ามันเคลื่อนได้พอสมควร”

ในแง่เครือข่ายสุขภาพสงขลา อาจารย์จำนงค์มองว่าอาจารย์พงศ์เทพฉลาดแฉะที่ว่า นอกจากจัดเวทีแล้วขณะเดียวกันก็ขยายเนื้อหาออกไปด้วย โดยเฉพาะแผนสุขภาพจังหวัดสงขลาเป็นเรื่องที่ได้รับการยอมรับค่อนข้างสูง

“แต่ถ้ามองแผนสุขภาพในเรื่องตัวบุคคลแง่การเชื่อมโยง การเชื่อมโยงกับเวทีเป็นการเชื่อมโยงอย่างหลวมๆ คือคณะทำงานแผนสุขภาพไม่ได้มาขึ้นอยู่กับเครือข่าย ไม่ได้ขึ้นต่อกัน จะเห็นว่า น้าลักษ์ซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งของเครือข่าย ก็ไปเป็นประธานแผนสุขภาพ มันเป็นการเชื่อมโยง พี่อรัญก็เช่นกันแต่ไม่เคยให้คณะทำงานแผนสุขภาพมาอยู่ภายใต้เครือข่าย ทำให้คณะทำงานแผนสุขภาพมีความคล่องตัวสูงที่จะทำงานเขาให้สำเร็จได้”

นี่เป็นการจัดความสัมพันธ์ของกิจกรรมแต่ละอย่างที่เกิดขึ้นไม่ขึ้นต่อคณะบุคคลที่อยู่กับเครือข่าย แต่ให้มีบุคคลที่มีอิสระของเขา มีงบประมาณทำงานได้ สนับสนุนงบให้ทำงานได้ ซึ่งอันนี้เป็นส่วนต่างจากระบบราชการที่ขึ้นต่อกันเป็นชั้นๆ อย่างเครือข่ายจังหวัดต้องขึ้นกับเครือข่ายอำเภอ เครือข่ายอำเภอต้องไปดูแลเครือข่ายตำบล

การควบคุมเป็นขั้นๆแบบนั้น อาจารย์จำนงค์เห็นว่าไม่เหมาะกับองค์กรหรือเครือข่ายชาวบ้าน

“เครือข่ายชาวบ้านต้องมีการเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมหรือระหว่างองค์กรแบบหลวมๆ ไม่ใช่บังคับบัญชาต่อกันเพราะว่าเครือข่ายชุมชนไม่ใช่อำนาจแบบเครือข่ายราชการแต่เราใช้การเรียนรู้ใช้ข้อมูลข่าวสารเป็นตัวหลักให้ระบบมันเคลื่อนไหว แต่ราชการใช้อำนาจในการผลักดันให้เคลื่อนไหว อำนาจในการบังคับบัญชาตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้”

สิ่งที่เห็นได้ชัดจากเวทีเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงสงขลาคือแต่ละเครือข่ายแต่ละกิจกรรมที่ผลักดันให้ทำ ทางเครือข่ายพยายามแยกกลุ่มกิจกรรมออกจากกัน เครือข่ายเป็นแค่ที่แลกเปลี่ยน โดยแต่ละเดือนนัดมาพูดคุยกัน

“แผนสุขภาพสงขลาตอนนี้ไปถึงไหน เสร็จหรือยัง ไปคุยกับใครบ้างแล้ว หมอพงศ์เทพ น้าลักษ์ อ.สุกัญญา อ.สุภาคย์ จะเอาข้อมูลตรงนี้ กลับมาที่เครือข่ายว่าเดินไปถึงไหนแล้ว เครือข่ายก็ได้เรียนรู้ บางครั้งก็แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ให้คำแนะนำ ซึ่งจะทำให้คนทำงานแผนสุขภาพเคลื่อนไหวงานโดยอิสระก็จะสำเร็จ แต่ถ้าขึ้นต่อกันผมว่าไม่เสร็จ”

เช่นเดียวกันระยะยาวหรือพื้นที่อื่นที่ต้องการทำเครือข่ายในลักษณะนี้ ก็ต้องเรียนรู้ของสงขลาให้มาก ไม่ใช่ไปตั้งตัวเป็นกรรมการให้คนโน้นคนนี้ทำ ถ้าเริ่มแบบนั้นไม่ประสบความสำเร็จตั้งแต่คิด

เครือข่ายแบบนี้ น่าจะเป็นผู้คิดและประสาน ไม่ใช่สั่งการ

“ถ้าอยากทำเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จแบบเวทีสงขลา เรื่องสุขภาพ มันจำเป็นต้องเข้าใจหลักตรงนี้ให้ชัด ไม่ใช่ว่าจู่ๆ ก็ไปตั้งคณะบุคคลขึ้นมา แล้วคณะบุคคลกำหนดเงื่อนไข แนวทาง กำหนดงบประมาณแล้วบอกว่าทำแบบนั้นแบบนี้จะไม่สำเร็จ”

สิ่งที่ควรทำ เครือข่ายควรแสวงหา คือ คณะกรรมการ หรือบุคคลที่เขามีความรู้ความเชี่ยวชาญ ให้เขาทำเอง พวกเราเป็นคนเชื่อมโยง เอาข้อมูลข่าวสารที่เขาทำไปสู่การเรียนรู้ในอีกระดับ ตรงนี้เป็นปัจจัยที่จะทำให้สำเร็จได้อย่างกรณีสงขลา

ทุนชุมชนสงขลา มีอยู่ สำหรับการเรียนรู้สู่ที่อื่น แต่ถ้าลอกแบบไม่ได้ ไม่เช่นนั้นไม่พ้นการหาคนมาเข้าเครือข่าย เอาเครือข่ายไปต่อรองงบประมาณ แล้วสุดท้ายก็จะจบ

สงขลาใช้เงินกับชุมชนค่อนข้างน้อย เพราะโดยจริงๆ แล้วจะไปขอเงินจำนวนมากมาให้ชุมชน รัฐก็ไม่ให้ รัฐเองก็เปลี่ยนวิธีคิดว่าเงินมีอยู่แล้วในชุมชน

“นอกจากผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กร เครือข่ายต่างๆแล้วกรณี เครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงสงขลาเรายังมีภาคส่วนอื่นคือนักวิชาการ ไม่ว่า อ.พงศ์เทพ อ.สุภาคย์ อ.สุกัญญาและผม ซึ่งพอมี ประสบการณ์กันอยู่บ้าง เวลาเข้าเวที นักวิชาการก็เอาประสบการณ์ ตัวเองมานำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนกับผู้นำชุมชน”

เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนักวิชาการกำลังทำวิจัยสิ่งที่เครือข่าย ลงไปทำ

“ผมเองพูดตรงๆในฐานะนักวิชาการก็กดดันหนักเหมือนกัน ว่าถ้าไปทำเพื่อจะบอกว่า 3 ห่วง 2 เงื่อนไข อย่างนั้นไม่ต้องทำ เพราะในทางทฤษฎีแล้ว ถ้าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทฤษฎี หมายความว่า เป็นข้อสมมติว่าอะไรจริงหรือไม่จริงแล้วเราไปพิสูจน์ พอเรา พิสูจน์หลายครั้งว่าจริงหรือไม่จริงตามที่เราสम्मติ มันก็ถูกยกระดับ เป็นข้อสมมติของทฤษฎี 2 ห่วง 3 เงื่อนไข ในหลวงทดลองมา 60 ปีแล้ว พระองค์รู้ว่าจริง ถามว่าถ้าเราวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง วันนี้ทำไม ต้องไปพิสูจน์ ในเมื่อในหลวงพิสูจน์มา 60 ปี มีโครงการ 2-3 พัน โครงการ”

อาจารย์จำนงค์มองว่า นักวิชาการจำนวนหนึ่งมา เขาพิสูจน์ ตัวนี้ว่าจริง ทำไมต้องไปพิสูจน์อีก มันซ้อนเสียเวลางานวิจัยเศรษฐกิจ พอเพียงของนักวิชาการ จึงหนีไม่พ้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ถ้ามองในแง่การลงทุนถือว่าไม่คุ้มคือไม่ได้ความรู้ใหม่นั้นเอง

“สิ่งที่ผมผลักดันคือสมมติฐานในการวิจัย ผมตั้งคำถามว่า อะไรคือเงื่อนไขที่ทำให้คนเข้าสู่เศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยอะไร มีคุณลักษณะอย่างไรรันั้น ตรงนี้ในหลวง ทำไว้แล้วไม่จำเป็นต้องไปทำ เราตั้งคำถามว่าจะเอาไปปฏิบัติอย่างไร ในหมู่บ้าน ถามว่าเงื่อนไขที่จะทำให้คนเข้าสู่เศรษฐกิจพอเพียงได้มี อะไรบ้าง นี่ควรเป็นสมมติฐานที่ต้องพิสูจน์”

อย่างชาวบ้านบางคนว่าต้องใช้ทางสายกลาง อาจารย์จำนงค์จะถามต่อว่าทำอย่างไรเข้าถึงทางสายกลางได้ สุดท้ายตั้งเป็นสมมติฐานการวิจัย เสนอเงื่อนไข 3 ข้อ ที่นำชาวบ้านสู่เศรษฐกิจพอเพียง

1. ต้องปรับกระบวนการทัศนคติคนเสียก่อน ปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีปฏิบัติ วิธีให้คุณค่าเสียใหม่

2. ปรับโครงสร้างการผลิตให้ได้ แปลว่าไม่ต้องพึ่งพาอย่างหนึ่งอย่างใดเพียงอย่างเดียว

3. การนำภูมิปัญญาเข้ามาเป็นพื้นฐานของครอบครัว แล้วค่อยเอาภูมิปัญญานั้น ขึ้นมาพัฒนาผสมผสานด้วยภูมิปัญญาสากล ในจังหวะก้าวต่อไปหลังจากเขาพึ่งตัวเองได้สมควรแล้ว

เข้าปีที่ 2 นักวิจัยจากเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง คืออาจารย์สุกัญญา และอาจารย์สุภาคย์ ปรับแผนการวิจัยไปพอสมควร หันมานั้นเงื่อนไขที่ว่า

“ปีแรกไปทำกิจกรรม ไปตื่นเต็นกับชาวบ้านปลูกบวบ ปลูกกล้วย เป็นเศรษฐกิจพอเพียง ผมบอกไปว่าหมดพวกนี้เขาก็กเลิกละ”

ประเด็นเศรษฐกิจพอเพียง อาจารย์จำนงค์ว่าถ้ามองในเชิงระบบ ไม่ใช่เรื่องปลูกกล้วยปลูกแตง

“ชาวสวนยางคนหนึ่งมีที่ 10 ไร่ ปลูกยางหมดแล้ว ปลูกกล้วยปลูกแตงไม่ได้ แต่ความพอเพียงของชาวสวนยางครอบครัวที่ว่าเป็นอะไร เราต้องตอบตรงนั้น ไม่ใช่ว่าโค่นยาง 2 ไร่ ปลูกกล้วยปลูกแตงไว้กิน ไม่มีชาวบ้านคนไหนเชื่อ”

การวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่วิเคราะห์แค่ครอบครัวเดียวว่ามีทุกอย่าง ต้องมองครอบครัวที่พร้อมที่จะทำแบบนี้ได้ก็ทำ แต่ในครอบครัวที่มีข้อจำกัดเรื่องการผลิต เช่น ผลิตพืชเดียวอยู่แล้ว ต้องมองระบบครอบครัวแทนที่จะไปดูจำนวนพืชที่เป็นอาหาร เพราะปลูกพืชที่ไม่กินทั้งนั้น ถ้าไปวัดว่าปลูกยางไม่ปลูกกล้วย แปลว่าไม่พอเพียงคงไม่ถูกต้อง

เพราะความพอเพียงวิเคราะห์ระดับครอบครัวก็แปลว่า การหมุนเวียนเงินทุนรายได้ที่ได้มานั้นสมดุลหรือไม่ สมมติว่าได้ เดือน 8,000 บาทถ้าจ่ายเดือน 7,000 บาทไม่เป็นไร มันยังสมดุล หรือเกินดุล ปัญหาเศรษฐกิจชนบทคือขาดดุล

“ไม่ได้อยู่ที่การปลูกแต่งปลูกแล้ว”

การลดการเสียสมดุล สิ่งที่ต้องทำไม่ได้ให้ปลูกบวบหรือกล้วย เพราะชาวสวนยางไม่มีที่ปลูก สิ่งที่ต้องทำคือเอาเรื่องระบบการผลิต อีกแบบเข้ามาได้ เช่น วิสาหกิจชุมชนเข้ามา สินค้าทดแทนที่สามารถ ใช้ทำได้ในครัวเรือน ซึ่งเหมาะกับชาวสวนยาง ไม่จำเป็นต้องบอกว่า โคนยางมาปลูกบวบปลูกแต่ง มันทำอีกแบบได้

“เข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงอย่างที่ในหลวงคิด คือต้องเข้าใจว่า ในหลวงเสด็จไปไหนทอดพระเนตรเห็นปัญหาเศรษฐกิจชนบท แล้วท่านชัดเจนว่าปัญหาเกิดจากการเสียสมดุลคือเงินไหลออก มากกว่าไหลเข้า งานของพระองค์ท่านจะเห็นว่า ไม่เน้นทุน แต่เน้น เทคโนโลยีง่ายๆ การพึ่งตัวเอง เกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง ผลิตเพื่อ กินก่อน สองเหลือรวมกลุ่มแปรรูป สามไปเป็นภาคภายนอก ถือว่า ก้าวหน้า”

จุดสำคัญต้องสร้างความสมดุลพอมีพอกินในระดับครอบครัว

“ความสมดุลนี้ ตอนในหลวงทำในแปลงทดลองที่วัดชัย- พัฒนาราม เป็นการเขียนแปลนบนกระดาษที่ว่างเปล่า ออกแบบได้ ว่าทำอะไรในพื้นที่เท่าไร (เอาพื้นที่ดิน 15 ไร่มาแบ่งว่าทำอะไรบ้าง) แต่ชุมชนทั่วไปมีพื้นที่ผลิตอยู่แล้วสิ่งสำคัญต้องวิเคราะห์ว่าเขาสมดุล หรือขาดดุล ที่ขาดดุลจะปรับไปสู่สมดุล แต่ไม่ใช่สูตรสำเร็จว่าต้อง ปลูกต้องเลี้ยงแบบนั้น อย่างสังคมภาคใต้ถ้าคิดแบบนี้เกษตรกร จำนวนมากทำไม่ได้ หรือคนเมือง ถ้าทำเศรษฐกิจพอเพียงต้อง ปลูกผักเลี้ยงเป็ดไก่จะทำอย่างไร ไม่มีที่ข้าราชการก็ทำไม่ได้ นี่คือ ความสับสน เมื่อเรามาทำเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง จึงค้นหา

เงื่อนไขมากกว่าไปบอกว่าคนทำนั้นทำนี้ ระยะแรกหลงทางไปพอควร”

เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่สินค้าที่จะจัดส่งให้กันได้ บุคคลแต่ละคนต้องเข้าถึงเองว่ามันพอหรือไม่พอ ไม่ใช่เดลิเวอรีแบบพิชซ่า ความสุขไม่ใช่สินค้าหรือบริการที่จัดส่งให้กันได้ หน้าที่ของรัฐบาลอยู่ที่ว่า สร้างเงื่อนไขให้คนเข้าถึงความพอเพียงให้ได้

“ผมจึงไม่สนใจว่ามีกี่หัวง มีกี่เงื่อนไข มีกี่สุข แต่สนใจว่าอะไรคือเงื่อนไขที่ทำให้คนมีความสุข ในฐานะรัฐ เจ้าหน้าที่ นักวิชาการจะทำอะไร ที่เห็นตอนนี้คือปรับวิธีคิดกระบวนทัศน์เสียใหม่ ให้เขาเข้าถึงความพอเพียง มีความสุข แต่ไม่ใช่เงื่อนไขเดียว มันต้องมีตั้งแต่ระดับชาติ หลายระดับ สิ่งสำคัญคือสังคม ประเทศ ต้องรู้ว่าเงื่อนไขอะไรที่ทำให้คนมีความสุขพอเพียง”

กระทั่งเวทีเครือข่ายสงขลาพอเพียงเล็กชื่นชมการปลูกผักปลูกหญ้า หันมาสนใจกระบวนกรเรียนรู้มากขึ้น

อาจารย์จำนงค์บอกว่าบทบาทของวิชาการที่อยู่ตรงนั้นมันต้องมีจุดยืน มุมมองที่จะมาช่วยเสริมองค์กรชาวบ้านให้เขาเข้มแข็ง เกิดการเรียนรู้

การบูรณาการไม่ได้หมายความว่า ลงไปทำงานพร้อมกัน ในมุมมองอาจารย์จำนงค์แปลว่าคิดแล้วไปทำงานของตัวเองให้เชื่อมโยงกันก็ได้ ชาวบ้าน นักวิชาการ ข้าราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เดินไปทำงานของตัวเอง เป้าหมายสุดท้ายมาร่วมกัน

“ตอนนี้ผมว่ายังต้องใช้เวลา เพราะในส่วนราชการเองมีการโยกย้าย มีคนปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเหมือนกัน”

อาจารย์จำนงค์มองว่าเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงสงขลาเกิดนิมิตติ 2 ปีมานี้ มานั่งร่วมกันได้ทุกเดือน เป็นปรากฏการณ์ที่น่าตื่นเต้นแล้ว

ภาคองค์กรท้องถิ่นโดยเฉพาะ อบจ. มีผู้นำระดับสูงคือ รองนายกมาร่วมตลอด แสดงบทบาทตัวเองโดยการสนับสนุนงบประมาณให้เกิดการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียงได้ถือว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทหนุนเสริม

“ภาคธุรกิจเพื่อรัฐ แม้ไม่มีตำแหน่งอะไรอยู่สมาคมภาคธุรกิจเหมือนอดีต แต่เพื่อรัฐเป็นผู้ใหญ่คนหนึ่งในแวดวงธุรกิจ มีเครือข่ายแวดวง มีเวทีจากหอการค้า เป็นอาจารย์พิเศษอยู่ในมหาวิทยาลัยหลายแห่ง สามารถจะนำแนวคิดจากการแลกเปลี่ยนขยายไปสู่ภายนอก ขยายความคิดไปสู่อื่นๆ”

บทบาทตรงนี้สะท้อนว่าการทำเครือข่ายสำคัญที่ว่าความร่วมมือของแต่ละภาคส่วนที่เข้ามาร่วมกัน เฉพาะเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงสงขลาจะเห็นชัดว่า ทุกคนไม่สูญเสียอิสรภาพของตัวเอง จุดยืนตรงนี้ค่อนข้างแน่นรวมไปถึงชุมชนที่อยู่เบื้องหลังทั้งหมดด้วย

อย่างไรก็ตามการจัดความสัมพันธ์แบบนี้ ทำให้คนบางกลุ่มที่ไม่เข้าใจเครือข่ายมองกว้างเกิน คือสุดท้ายแล้วเห็นเวทีตรงนี้อยู่นิดเดียว แต่ไม่รู้ตัวจริงอยู่ตรงไหน บางคนไปเครือข่ายอยากเห็นอะไรไม่รู้เต็มไปหมด

“เราคิดว่าการมากมาย ไม่ได้หมายความว่าประสบความสำเร็จ แต่แปลว่าบางครั้ง สมาชิกของเรามีภาระเพิ่มขึ้นต่างหาก เราจึงไม่อยากจะให้สมาชิกของเรามาพบกันจำนวนมากทุกเดือน เช่นเดียวกันในเครือข่ายสุขภาพที่จัดขึ้นทุกเดือนในสงขลา ที่มีหมอพงศ์เทพเป็นผู้ประสานงานก็ไม่ได้เพิ่มคน นอกจากมีแขกมาเยี่ยมมาเยือนจากหน่วยงานต่างๆมาพูดคุย แต่ถ้าในกลุ่มพวกเรา ก็มีอยู่จำนวนจำกัด ถ้ามาคุยกันก็ไม่ออกว่าพวกนี้จะไปทำงานอะไรได้อย่างไร เพราะเห็นนั่งกันอยู่ไม่มาก”

แผนสุขภาพจังหวัดสงขลาที่ดี โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง กับสุขภาวะที่ดี เป็นเรื่องใหญ่ เครือข่ายมีนิดเดียว แต่ทำสำเร็จ เพราะโครงสร้างแนวคิดที่วางไว้ว่าต้องกระจายออกไป

วันนี้วิจัยเศรษฐกิจพอเพียงกับสุขภาวะชุมชน แผนสุขภาพ สงขลา แต่ต่อไปคือการขับเคลื่อนแผนนี้คือปัญหาใหญ่ แผน วิสัยทัศน์ พันธกิจ ใครก็ทำได้ แต่ประเด็นสำคัญคือขับเคลื่อน แผนอย่างไร

“คิดว่าการเครือข่ายสงขลาต้องพิสูจน์อันนี้เป็นอันดับต่อไป พิสูจน์ว่าแผนสุขภาพเกิดขึ้นแล้ว หลังงานวิจัยฯ เราได้ความรู้ได้แผน จะขับเคลื่อนอย่างไรสิ่งสำคัญที่ทำต่อคือต้องทำข้อมูลให้ชัดว่าชุมชน ที่อยู่ในแผนสุขภาพมันอาจต้องแยกว่า เอ บี ซี /เอ พร้อมปฏิบัติ หรือปฏิบัติไปแล้ว ซี คืออะไร แล้วเราวางแผนให้ขับเคลื่อนหรือ ปฏิบัติได้จริงตามแผนสุขภาพที่วางไว้”

คืองานที่ต้องพิสูจน์ว่าเครือข่ายสุขภาพสงขลาสามารถทำให้เกิดงานได้ไม่ใช่แค่เกิดแผน แค่เกิดแผนทำวันเดียวก็ได้

“ผมเห็นด้วยกับผู้นำอย่างนำลักษ์ว่าสิ่งที่ทำอยู่ 1.เป็น วิชาการ 2.ไม่เกิดการปฏิบัติจริง”

มันเคลื่อนระดับหนึ่งแต่ยังไม่เห็นการเปลี่ยนแปลง ยอมรับ ว่าส่วนหนึ่งทำแผน ใครก็ทำได้ แต่ต้องนำแผนไปปฏิบัติ เศรษฐกิจ พอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ต้องค้นว่าเงื่อนไขคืออะไรที่จะนำคน เข้าสู่เศรษฐกิจพอเพียง ไปผลักดันให้เกิด คือสิ่งที่ต้องทำให้ได้

“เห็นด้วยกับนำลักษ์ว่าขยับตัวได้ไม่มาก แต่เครือข่ายตรงนี้ มันทำให้เครือข่ายเกิดขึ้นแล้ว เกิดการเชื่อมโยงกับชุมชนแล้ว ที่นี้ การขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิบัติตรงนี้ถ้ามองในลักษณะของการนำ งบประมาณลงพื้นที่ที่ดี อะไรที่ดีนี้

ขับเคลื่อนแบบเดิมก็ไม่ได้ อย่างว่า เองบมา 10 ล้าน ไปทำ หมู่บ้านโน้นหมู่บ้านนี้ ตอนนีรัฐบาลไม่ได้คิดแบบนั้น ทุกเรื่องต้อง บูรณาการ”

เงื่อนไขแบบนี้จึงไม่ได้อยู่ที่ว่าเครือข่ายจะผลักดันให้องค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว สุดท้ายอยู่ที่ข้าราชการที่จะบูรณาการความคิดเหล่านี้เข้ากันให้ได้และดูบทบาทแต่ละกรมที่จะต้องลดเงื่อนไขตัวเองลงมาด้วย เพราะข้าราชการสังกัดกรมก็ต้องทำตามอธิบดีว่า

“สองปีที่นั่งอยู่กับราชการ จัดได้แต่งงานมหกรรม แปลว่าสัมมนาที่ทุกหน่วยงานเองประมาณมารวมกันได้ เวลานี้ก็ทำได้ อย่างนั้นอยู่ เป็นงานมหกรรม ถ้าไปถึงแผนงานโครงการยังไม่ได้พูดเรื่องเดียวกันแต่ทำไม่เหมือนกันพูดตรงแต่คิดในใจไม่เหมือนกัน”

ชาวบ้านกับข้าราชการพูดข้อความเดียวกันแต่คนละภาษา คือเข้าใจคนละแบบ

แต่อย่างน้อยมานั่งร่วม ไม่ทะเลาะกัน ถ้าตรงไหนมีปัญหา ก็พอประสานกันได้บ้าง

อาจารย์อ้างค์ว่า กรณีนี้ไม่ใช่ข้อจำกัดหมด หลายองค์กรหลายพื้นที่ที่เขาพึ่งตนเองได้ ผู้นำมีบาร์มีพอสสมควร เขาก็สามารถเคลื่อนได้อยู่เหมือนกัน เช่น กรณีคลองเประยะ อะไรวะเขาก็เคลื่อนได้ตามแบบเขา เรื่องสุขภาวะ เรื่องชุมชน เขาก็ปลูกต้นไม้ โดยใช้เงินสวัสดิการเข้ามาทำหรือประสานกับข้างนอกมาทำ อันนี้มีอยู่แต่น้อย

“ถ้าเราทำอย่างต่อเนื่องหลายพื้นที่ องค์กร ชุมชน กับ อบต. เป็นเนื้อเดียวกัน งบรัฐไม่ให้ไม่เป็นไร งบจาก อบต.ทั้งหลาย ระยะยาว ถ้าเกิดได้จริงมันคงกว่าไปพึ่งพางบประมาณของรัฐ เพราะงบบแบบนี้เป็นเรื่องของท้องถิ่น แต่ถ้าท้องถิ่นทำเรื่องแบบนี้แล้ว รัฐน่าจะลดบทบาทส่วนนี้แล้วไปทำตรงอื่นที่เป็นบทบาทของรัฐส่วนกลาง วันนี้ส่วนภูมิภาคพยายามลงมาทำเพื่อท้องถิ่น ทั้งที่น่าจะให้กับท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นกับชุมชนสัมพันธ์กันมากขึ้น”

ถ้าผู้นำชุมชน แขนงนำ เรียนรู้กันมากขึ้น ต่อเนื่องพอสมควร จะมีประโยชน์ เงื่อนไขก็ต้องต่อเนื่องพอสมควรท้องถิ่นก็เหมือนกัน เพียงแต่ว่าใครไปบอกว่าทำนั้นทำนี้ เขาคงไม่มีความมั่นใจมากนัก

งานบางอย่างเห็นผลซ้ำไม่เป็นรูปธรรม ทำให้เขาเซงักเหมือนกันในแง่รูปธรรม ภายใต้บังคับจำกัด เขาเลือกทำในสิ่งที่เขาได้ประโยชน์

เงื่อนไขที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นที่ ผู้นำคนเดียวอาจไม่มีพลังพอ การเปลี่ยนนอกจากความคิด ผู้นำประชาชน แล้วอาศัยงบประมาณ ฯลฯ แต่ยอมรับข้อเท็จจริงว่า ในชุมชนหนึ่งๆ คนก็ไม่ได้เห็นไปทางเดียวกัน คิดว่าครึ่งหนึ่งถือว่ามากแล้วที่เห็นทางเดียวกันได้

“สภาพแบบนี้ การเปลี่ยนแปลงระดับพื้นที่จึงอาจไม่เป็นตามที่เรายากเป็น ต้องยอมรับว่าบทบาทที่เราทำอยู่ มันทำในเชิงแลกเปลี่ยน พัฒนาความคิด ที่จุดเด่น ที่เขาตื่นตัวของสงขลา คือทั้งชาวบ้าน นักวิชาการ ข้าราชการ มานั่งวงเดียวกัน ซึ่งหายาก”

อาจารย์จำนงค์บอกว่า ประเด็นขายคือจุดนี้ ไม่ใช่บอกว่ามาเป็นเครือข่ายแล้วชาวบ้านเปลี่ยนใหญ่โตหมด แต่คาดหวังว่าระยะยาวเมื่อข้าราชการมาอยู่กับเรา คุยกับชาวบ้าน เชื่อว่าการใช้จ่ายงบประมาณในชุมชนจะตอบสนองความต้องการชุมชนได้มากขึ้น บทบาทข้าราชการภูมิภาคควรลดลง งบประมาณขึ้นควรโอนให้ประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชน.

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน

และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการยอมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง ทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี.

ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ตามหนังสือที่ รล.0003/1888
ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 สำนักพระราชเลขานุการฯ พระบรมมหาราชวัง กรุงเทพฯ
โดย ผศ.ภก.พงศ์เทพ สุธีรัฐผิ สุวรรต.ภาคใต้

